

**BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
LA BIBLIOTHÈQUE NATIONALE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA
THE NATIONAL LIBRARY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

IMAGINEA REPUBLICII MOLDOVA ÎN STRĂINĂTATE

L'IMAGE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA À L'ÉTRANGER

THE ABROAD IMAGE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Almanah / Almanach / Almanac

Nr. 6

Chișinău, 2008

Director general: Alexe Rău

Elaborare: Tatiana Luchian
Aliona Tostogan

Coperta: Dragoș Popa Miu

Lector: Jana Badan

Procesare computerizată: Maria Griniuc

Imaginea Republicii Moldova în străinătate : Almanah, nr. 6, 2006 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; elab. de Tatiana Luchian, Aliona Tostogan ; lector : Jana Badan. – Chișinău : BNRM, 2008 (Imprimeria BNRM). – 68 p.; 100 ex.

© Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2008

Anghelescu, Hermina.

Libraries in the Republic of Moldova // Encyclopedia of Library and Information Science. – New York : Marcel Dekker, 2006.

Un biblioteconomist de forță care vine să împlinească și să continue linia istorică a bibliologilor români, Hermina Anghelescu, actualmente profesor asociat la Universitatea statului Detroit, vine cu două lucrări importante, scrise în limba engleză și consacrate realităților din biblioteconomia Republicii Moldova.

Înainte de a prezenta lucrările, trecem în revistă cele mai sugestive date biografice. S-a născut la Câmpina, județul Prahova, la 14 martie 1956. În 1979 a obținut licența în filologie la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București. În 1994 a obținut masteratul în biblioteconomie și știința informării de la Graduate School of Library and Information Science, University of Texas at Austin (SUA), iar în 2000 a obținut titlul de doctor în filosofie de la aceeași universitate. În prezent este conferențiar la Library and Information Program, Wayne State University, Detroit, Michigan (SUA). Face parte din colegiul de redacție al mai multor publicații periodice. De asemenea, este membră a Comitetului de educație continuă din cadrul Secției de relații internaționale din American Library Association.

Printre bursele obținute de Hermina Anghelescu se numără: Bursa Fulbright acordată de Unites Information Agency, precum și alte burse de la United States Department of State, International Information Program, International Research and Exchanges Board (IREX), Association of American University Women, Wayne State University, Detroit, Michigan și University of Texas at Austin.

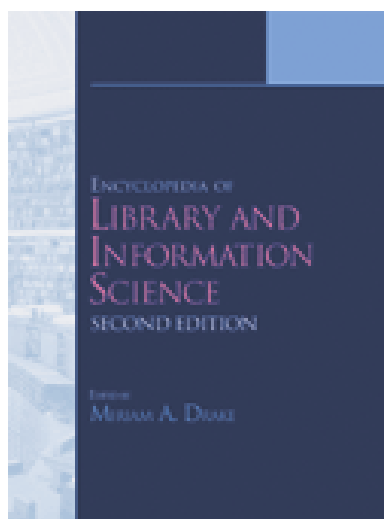
Primul studiu pe care îl prezentăm este intitulat *Libraries in the Republic of Moldova* și a apărut în *Ency-*

clopedia of Library and Information Science editată la New York în 2006. E un model de abordare modernă, de documentare și de arhitectură a textului. Compartimentul cu care se începe studiul, *Historical Background*, oferă o imagine sublimată a biblioteconomiei noastre pe o perioadă întinsă, de la 1793 la 2005, pe fundalul calvarului prin care a trecut acest plai.

„Moldova occupies part of a region historically referred to as Bessarabia, a former province of Romania. Established in the 14th century, Moldova was occupied and annexed at various times by the Ottoman, Habsburg, and Russian empires. In 1791, Russian forces annexed Bessarabia to the Russian Empire, in 1793 Russia acquired more Bessarabian territory, and in 1812, after the Russo-Turkish war, all of Bessarabia became part of the Czarist Empire. In the aftermath of World War I, Bessarabian legislature approved the unification with Romania. The Paris Peace Conference in 1920 officially recognized the union, which lasted until the end of World War II. As a consequence of the Nazi-Soviet Pact of 1939, Romania was forced to concede Bessarabia, which was integrated into the Moldavian Soviet Socialist Republic (MSSR). Taken by Romania in 1941, Bessarabia was reconquered by USSR in 1944.

In June 1990, MSSR adopted a measure calling for greater sovereignty within the USSR. It remained part of USSR until the collapse of communism in 1991. Moldova was one of the first Soviet republics to condemn the attempted coup that took place in Moscow, in 1991. However, on 27th August 1991, it declared its independence and became the Republic of Moldova. In the same year, Moldova joined the Commonwealth of Independent States and became a member of the United Nations and of the Conference on Security and Cooperation in Europe. Russian forces have remained in the Transdnister (Transnistria) region, a Moldovan territory east of the Dniester River, supporting the Slavic population in this area. In 1994, during the first post-Soviet parliamentary elections in Moldova, the Agrarian Democratic Party, running on a centrist platform

and in opposition to unification with Romania, won a majority. In 2001, a decade after declaring its independence from URSS, Moldova was the first former Soviet state to elect a former Communist with a pro-Moscow orientation as its president. In June 2001, the Republic of Moldova became a member of the Stability Pact for Southeastern Europe. Moldova's communists, once allied with Russia, have switched loyalties and now favor closer ties with the European Union. The March 2005 elections brought to power a pro-Western communist government, which promised to focus on European integration.

Moldova, like many other countries in the former Eastern bloc, faces the major challenge of developing public institutions that are open and responsive to citizens' needs. The country is making progress in pursuing regional cooperation through various organizations; yet inside Moldova there are still very few civil society organizations that represent the public interest. While the Moldovan constitution guarantees freedom of the press, the penal code and press laws prohibit defamation of the state and the government continues to control the state media”.

Urmează apoi rubrici titlurile cărora vorbesc de la sine: *Moldavian Nation and Language, Sovietization and Censorship in Moldovan Libraries*, autoarea punctând cu exactitate adevărul istoric.

Sistemul de biblioteci al republicii este prezentat pe părți componente: *The National Book Chamber, The National Library, The NLC („Ion Creangă”), Public Libraries, Academic Libraries, Special Libraries, School Libraries*. La fiecare instituție sau tip de bibliotecă se dă și un scurt istoric. În totalitate, sunt reflectate evenimente și date cuprinse între anii 1832-2005.

În secțiunea *Library Services and Infrastructure* sunt analizate, mai cu seamă, orientările biblioteconomiei noastre în ceea ce privește implementarea și promovarea noilor tehnologii. Succesele sau, mai exact, primele începuturi de tehnologizare poartă, conform aluziei autoarei, un caracter insular. Ea subliniază că sistemul de guvernământ a avut, în acest sens, un rol episodic, susținerile și chiar politicile cele mai importante venind din afara lui, fiind scoase în prim-plan Fundația SOROS și Departamentul de Stat al SUA. Automatizarea unei duzine de biblioteci, apariția cataloagelor electronice, sistemul SIBIMOL datorându-se mai ales lor.

„As mentioned, with few exceptions primarily in the capital city, library services are very limited, oftentimes reduced to book lending. However, efforts are being made to overcome the legacy of the Soviet system, consisting of dated collections, poor infrastructure, and work ethics characterized by unwillingness to welcome patrons into the library. Today there are libraries that, with extremely limited resources, are enthusiastically engaged in a diversity of programming for various age groups and categories of users. The availability of computers both for staff and users is also limited. Most of the grant applications received by the Soros Foundation Moldova involve bringing computers into the library.

The most promising applications have been funded and today one can see minicomputer labs where children play games (the NLC), users of all ages come to become familiar with computers (Ungheni Public Library, Orhei Public Library), librarians attend information literacy classes (Center for Continuing Education for Librarians), and students in library science learn the intricacies of advanced online searching (School of Library and Information Science, Moldova State University; and Library of the International Free University of Moldova, Bălți University).

There are libraries deeply engaged in automating their services and building their online catalogs. The Soros Foundation has joined efforts with the Moldovan government to sponsor the Integrated Information System of the Libraries in Moldova (SIBIMOL). The project is at its incipient phase, with the NLM playing the major role, with participation of library automation experts from the neighboring country Romania. Ideally, SIBIMOL will become a component of the Romanian national shared catalog. Unfortunately, Romania is lagging behind Moldova in this respect. A larger number of Romanian libraries are automated but only on an individual basis. They are not networked. The Romanian National Library has not been able to secure a leading position in Romania's efforts to create an online national shared catalog”.

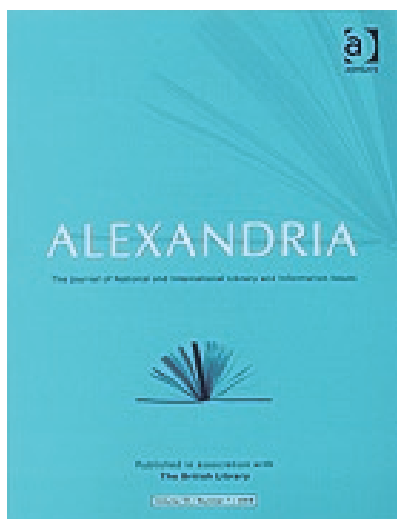
Library Staff e un compartiment ce constituie o încurajare și o pledoarie pentru bibliotecarii moldoveni, în consonanță cu aprecierile făcute de David Case de la Universitatea statului Ohio, într-o carte inspirată de vizitele sale în Moldova. Învățământul superior în domeniu, instruirea continuă, ȘBM, crearea ABRM, documentările bibliotecarilor noștri în străinătate, interesul și orientarea lor spre experiența bibliotecilor occidentale fiind niște fapte remarcabile.

Cele 104 referințe și cele câteva monografii de autori moldoveni și străini, descrise paralel în română și engleză, constituie un repertoriu documentar de o probitate științifică pilduitoare.

Din *Conclusions* ne întâmpină bonomia critică a unui prieten ce ne dorește mai binele la care putem ajunge prin autodepășire. Moldova, afirmă autoarea, este „*a transitional nation*”, care încearcă să depășească urmările sovietizării. Multe biblioteci funcționează în condiții inadecvate unei instituții sociale. Implementarea noilor tehnologii abia a început. Schimbările pozitive s-au produs doar într-o seamă de biblioteci și se datorează unor sprijinitori cu totul alții decât fondatorii de biblioteci. Totuși, Hermina Anghelescu nutrește speranța că tânăra generație de bibliotecari va promova cu adevărat integrarea în circuitul informațional internațional.

Anghelescu, Hermina.

National Library of Moldova Old Legacies and New Identities // ALEXANDRIA : Journal of National and International Library and Information Issues. – 2004. – Nr. 16(1).

Acesta este cel de-al doilea studiu consacrat Bibliotecii Naționale din Republica Moldova.

Primele trei compartimente *Historical Background, Moldovan Nation and Language, Sovietization and Censorship in Moldovan Libraries* sunt reluate din articolul enciclopedic prezentat mai sus (*Libraries in the Republic of Moldova*), istoria BNRM fiind privită astfel pe fundalul evenimentelor și realităților legate de înstrăinare, de sovietizare, de politica de deznaționalizare.

În *The National Library of the Republic of Moldova Today* sunt relevate predicatul esențiale ale unei instituții de acest tip: *Responsibilities, Collections, Users, Staff*. Cadrul de reglementare, rapoartele și statisticile BNRM sunt interpretate prin prisma viziunilor transoceanice. Au fost puse la contribuție lecturile asupra unei impunătoare bibliografii referitoare la istoria și actualitatea instituției noastre. Este abordată colaborarea noastră cu Biblioteca Națională din București și cu alte biblioteci importante din România.

“*The NLRM is the main state institution under the jurisdiction of the Ministry of Culture of the Republic of Moldova. Its mission is to collect all of the printed material produced in the country’s territory, regardless of language of publication. The national editorial output is recorded in several series of Moldova’s national bibliography, listed in the Appendix. In addition, NLRM’s mission is to preserve and provide access to the country’s national heritage by recording old and rare books in a special series of the national bibliography. Cartea Moldovei. Sec.XIX – prima jumătate a sec. XX: Catalog general (Moldova’s Books. From the 19th Century through the First Half of the 20th Century: General Catalogue). Moldova’s Book Chamber, an independent organization also subordinated to the Moldovan Ministry of Culture, cooperates with NLRM in ensuring the bibliographic control at the national level.*”

NLRM is the national centre for bibliographic information and documentation. In this capacity its responsibility is to issue various publications aimed at assisting researchers, scholars, students, and the general public with various research projects by compiling on-demand bibliographies. The national and international interlibrary loan is a component of this activity” (p.7-8).

“...NLRM is the national statistical centre for public libraries. The statistical data are published in a serial with a self-explanatory title: **Bibliotecile publice din Republica Moldova: situații statistice** (Public Libraries in the Republic of Moldova: Statistical Data). NLRM is the agency in charge of providing library statistics to international organizations and institutions such as IFLA and UNESCO.

NLRM is the national library automation centre. In 1996 the library purchased the TINLIB integrated software and today the online catalogue provides access to the bibliographic description of its entire collection. NLRM opted for this particular software because its counterpart in Romania, the National Library of Romania (NLR), utilizes the same software. Despite some timid attempts to develop partnerships between the national libraries of the two countries, no collaboration project has reached fruition. The TINLIB system allows retrieval both in Romanian with Roman alphabet and in Russian with Cyrillic alphabet. Unfortunately, the database is accessible only on site. NLRM continues to maintain the card catalogues where every year 75000 new cards are added” (p. 8).

Concluziile din acest studiu se repetă din articolul precedent, adăugându-se constatarea și doleanța că BNRM ar trebui să fie finanțată pe măsura responsabilităților și prestației sale.

“Moldova is a transitional nation, deeply anchored in its tumultuous past, but ready to embrace new ideas and to embark on new ventures. Progress is slow, however visible. The country’s future is still uncertain. Within this context the premier library of the nation, NLRM, continues to operate with scarce resources and dated equipment. Its efforts to change from the Soviet model of library practice to the Western model of library practice and services are supported by various agencies such as the United States Department of State, the American Library Association, the Soros Foundation, and others. Customer-oriented library services and implementation of new information technologies are still to come though. More substantial financial support on the part of the Moldovan government would benefit not only the National Library but also the entire library system in Moldova” (p.13).

Hermina Anghelescu, prin lucrarea sa, ne-a făcut cunoscuți în lume, arătându-ne adevărata față a solidarității naționale și profesionale a colaboratorilor noștri.

Studiile ce le-a scris se constituie într-o învățătură de suflet, pentru care îi suntem recunoscători.

O contribuție notabilă la crearea imaginii Republicii Moldova peste hotarele țării noastre, în special a imaginii Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și a comunității bibliotecare, a poeziei din Moldova, a adus poetul și filosoful Alexe Rău, directorul general al BNRM. La conferința internațională „Misiunea bibliotecii în formarea potențialului intelectual al societății”, organizată la Minsk cu prilejul inaugurării noului sediu al Bibliotecii Naționale a Bielorusiei, Alexe Rău a prezentat în ședința plenară a conferinței comunicarea „Programul Național «Memoria Moldovei»: etape și perspective”. Conferința a remarcat experiența pilduitoare și succesivă a BNRM în domeniul salvării și valorificării moștenirii culturale scrise și imprimate. Domnul Alexe Rău a mai prezentat și CD-ROM-ul „Cazanii”, conținând varianta numerizată a *Cazaniei lui Varlaam*, prima experiență de digitalizare științifică a unui monument tipografic și bibliologic în Moldova

și în Estul Europei. Această experiență a fost înalt apreciată de comunitatea științifică biblioteconomică internațională.

Prezentăm comunicarea domnului Alexe Rău:

Рэу, А. Национальная программа «Память Молдовы»: этапы разработки и реализации // Программа ЮНЕСКО «Память мира»: деятельность библиотек, архивов, музеев по сохранению документального наследия : Материалы международной конференции (Национальная библиотека Беларуси, 30 ноября – 1 декабря 2006 г.). – Минск : Красико-Принт, 2007. – Р. 51-56.

«Программа «Память Молдовы» была утверждена в 1998 г., через два года после опубликования на английском и французском языках программы ЮНЕСКО «Память мира». Однако предыстория ее началась задолго до выхода в свет «Memory of World». В силу исторически сложившихся условий и реалий реализация программы «Память Молдовы» возможна только на кооперативных началах. И первым, что диктует именно такой подход к этому вопросу, является распределенное хранение письменного и печатного национального культурного наследия. То, что мы называем совокупным патримониальным книжным фондом, храниться у нас, кроме Национальной библиотеки Молдовы, в еще 14-ти учреждениях (крупных библиотеках, музеях, национальном архиве), а также в некоторых зарубежных библиотеках и музеях. Что касается отчужденных экземпляров, возможности приобщения к ним, научного освоения, принятия с нашей стороны мер по их консервации и презервации, тем более по включению

их в национальный оборот, являлось долгое время ограниченным, а в некотором смысле продолжает являться таковым и по сей день.

На территории Молдовы же попытки объединить усилия библиотек по собиранию, хранению и изучению книжных древностей предпринимались Кишиневской губернской библиотекой (предшественницей Национальной библиотеки Республики Молдова) еще в конце XIX в. Но первым по настоящему корпоративным проектом регистрации, консервации и освоения патримониального письменного наследия была совместная подготовка к изданию сводного каталога «Книги Молдовы: XVII – нач. XX в.», начатая в 80-х гг. XX в. Национальной библиотекой и Библиотекой академии наук. Первый том этого каталога вышел в свет в 1990 г., второй – в 2002 г. Таким образом, эта работа предшествовала появлению программы ЮНЕСКО и программы «Память Молдовы», позволив накопить ценный опыт по изучению и

систематизации письменного наследия, и в то же время как бы трансформировалась в новое русло, поскольку к составлению второго тома подключились и остальные хранители патримониальных изданий. Именно это объединение усилий привело к новому осознанию проблемы сохранения книжного наследия и передачи его будущим поколениям, оно переросло рамки чисто профессионального сотрудничества, обретая новый характер и новую значимость. А в момент опубликования программы «Память мира» и особенно выхода в свет перевода этой программы на нашем родном языке, идеи и мысли создателей программы ЮНЕСКО и участников создания нашего сводного каталога, в условиях начавшегося национального возрождения после обретения независимости Республики Молдова, оказались настолько созвучными, что национальная программа была разработана в рекордный срок. Более того, в момент разработки и в первые годы после этого «Память Молдовы» была не просто программой, а своего рода культурно-патриотическим движением.

После своей предыстории программа «Память Молдовы» проходит следующие этапы разработки и реализации:

1. Популяризация программы ЮНЕСКО и создание идейно-организационных основ национальной программы (1995-1997).
2. Разработка теоритической части программы «Память Молдовы» и методологии отбора документов (1998).
3. Составление и оформление Регистра Национальной программы (1999).
4. Создание Национального центра реставрации и консервации патримониальных документов (2000-2001).
5. Включение программы «Память Молдовы» в Национальный комплексный план развития науки и технологии, координируемый Высшим советом по науке и развитию Республики Молдова (2002-2003).
6. Работа над проектом виртуальной библиотеки «Память Молдовы» параллельно с исследованием состояния патримониальных документов, хранящихся в фондах учреждений, участвующих в программе (2004-2005).
7. Разработка проекта Национальной цифровой библиотеки Республики Молдова как части Европейской цифровой библиотеки (2006).

На 1-м этапе события развернулись в следующей хронологии:

ноябрь 1995 г. – делегация НБРМ принимает в резиденции ЮНЕСКО в Париже опубликованную программу «Память мира» («Memory of World» с «Memento du monde»);

декабрь 1995 г. – в НБРМ создается группа по переводу программы ЮНЕСКО на государственный язык республики;

18 декабря 1996 г. – НБРМ и Библиотечная ассоциация совместно с Фондом СОРОСА в Молдове проводят национальный семинар «Библиотеки и память мира», где был представлен первый вариант перевода программы ЮНЕСКО и обсуждены вопросы, связанные с участием Молдовы в этой программе. В принятом «Обращении» подчеркивалась необходимость организации общенационального движения за достижение этой цели;

19 декабря 1996 г. – на общем собрании учредителей избирается на базе НБРМ Национальный комитет «Память Молдовы». В учреждении комитета приняло участие 15 учреждений-фондодержателей (НБРМ, 8 крупных библиотек, 4 Музея и национальный архив).

На своем первом заседании Национальный комитет объявил 1997 г. Годом Памяти Молдовы;

январь 1997 г. – Национальный комитет «Память Молдовы» утверждает принципы разработки национальной программы и утверждает рабочую группу;

февраль 1997 г. – публикуется окончательный вариант молдавского перевода программы ЮНЕСКО.

В течении всего 1997 г. в городах и районах республики организуются семинары, конференции и другие мероприятия, посвященные программе.

На 2-м этапе (вторая половина 1997 г. и весь 1998 г.) идет собственно разработка программы «Память Молдовы». Структура программы включает 8 глав, из которых 1-7 главы составляют «теоретическую» часть, а 8-я – Регистр программы. Теоретическая часть зиждется на основных положениях всемирной программы, адаптированных, когда это продиктовано необходимостью, к молдавским условиям и специфике. Специфичными являются прежде всего положения, связанные с юридической и финансовой базами программы, что не могло не повлиять на характеристики планируемого обеспечения. Но не в меньшей степени ориентированы на национальные реалии главы, посвященные менеджменту и продуктам программы.

Методология отбора документов, предназначенных включению в Регистр и их презентации, вызвала много споров по некоторым вопросам, например: как определить всемирную значимость

книжных памятников в условиях, когда их экземпляры хранятся в Румынии и в других соседних странах? Следует ли включать в Регистр музейные экспонаты, содержащие элементы письменности и письменной культуры (как, например, древние ткацкие изделия с образцами протописьменности и другие предметы, содержащие уникальные тексты).

В результате была утверждена следующая структура Регистра:

1. Молдавские патримониальные документы, хранящиеся на территории Республики Молдова;
2. Молдавские патримониальные документы, хранящиеся за пределами Республики Молдова;
3. Патримониальные документы других стран, хранящиеся в Республике Молдова;

Молдавские патримониальные документы, хранящиеся на родине, подразделены на документы международного, национального и территориального значения.

Согласно методологии, в Регистр включаются такие материалы, как письменные документы всех видов и форм, изобразительные документы и карты, аудиовизуальные и электронные (цифровые) памятники. Включаются в Регистр музейные экспонаты, содержащие уникальные элементы и сведения, касающиеся истории национальной письменности, а также коллекция документов исторического значения (как, например, особо ценные коллекции рукописей и книг отдельных монастырей, церквей, учреждений культуры, частные библиотеки исторических личностей и др.) Основываясь на рекомендациях программы ЮНЕСКО, методология описания документов для включения в Регистр предусматривает также и другие характеристики в зависимости от уровня значимости документа (международный, национальный, региональный) и от иных особенностей. Включение новых элементов продиктовано изменениями, произошедшими в формате ЮНИМАРК, а также спецификой некоторых видов документов, включаемых в Регистр (музейные предметы, архивные документы, отдельные коллекции и частные библиотеки и др.)

На 3-м этапе на основе методологии, утвержденной Национальным комитетом, была организована в коллекциях участников программы и за рубежом исследовательская работа по выявлению, отбору и описанию документов для их включения в Регистр. К настоящему моменту в Регистр включены:

в раздел уникальных патримониальных документов (международного значения) – 13 письменных, книжных памятных и ряд архивных документов; в раздел национального значения – 907 рукописей, редких книг, микрофильмов, периодических изданий и карт;

в раздел регионального, территориального значения – 1775 книг, продолжающихся и периодических изданий;

в раздел молдавских патримониальных документов, хранящихся за пределами республики, – 825 названий (662 рукописей и 34 книжных памятника);

228 патримониальных документов иностранного происхождения. Этот раздел преследует цель, с одной стороны, приблизить программу «Память Молдовы» к задачам программы ЮНЕСКО, с другой стороны – создать привлекательный объект для сотрудничества со странами, чьи патримониальные документы оказались на нашей территории, чтобы в дальнейшем получить привилегированный доступ к молдавским документам, хранящимся за рубежом.

Работа над Регистром продолжается: уточняются элементы описаний, выявляются новые документы, идет их оцифровка.

На 4-м этапе был создан с помощью фонда СО-РОСА, выделившего специальный грант в 60 тыс. долларов, Национальный центр реставрации и консервации документов, включенных в Регистр программы «Память Молдовы». Расположенный в НБРМ центр оснащен немецким оборудованием, позволяющим организовать работу физической, биологической и химической лабораторий, а также реставрационной и переплетной мастерских. Ведется паспортизация документов с целью определения их физического состояния, назначения средств и методов реставрации, консервации и установления очередности предстоящих работ.

Этапным моментом в реализации программы явилось предоставление Высшим советом по науке и развитию Республики Молдова гранта для проведения исследования по оцифровке патримониальных документов и созданию базы данных и полных текстов «Память Молдовы». В результате исследования была создана база данных «Старая книга Молдовы», включающая более 3 тыс. записей, снабженных предметными рубриками и ключевыми словами. Параллельно с созданием базы данных начался процесс перевода патримониальных документов на электронные носители.

НБРМ разработала методику оцифровки старых книг с учетом технических параметров, рекомендованных ЮНЕСКО, с использованием которой был проведен первый опыт оцифровки книжного памятника. Объектом этого опыта явилась первая молдавская печатная книга «Казаний» (Учительное Евангелие).

На 6-м этапе разработанная методика нумеризации (оцифровки) и накопленный экспериментальный опыт начали использоваться для реализации проекта виртуальной библиотеки «Память Молдовы», доступной с веб-страницы НБРМ. Очередность нумеризации документов зависит от степени физического износа и от затребованности патримониальных документов. Первоначально была оцифрована коллекция редкого журнала «Viața Basarabiei» (Бессарабская жизнь), сохранность которой подошла к грани опасности. После этого оцифровка книжных памятников начала вестись по специальному плану как в Национальной библиотеке, так и в других учреждениях, участвующих в программе. Ведется работа над созданием программного обеспечения, необходимого для функционирования виртуальной библиотеки «Память Молдовы».

Новый этап в продолжении реализации программы «Память Молдовы» наметился в 2006 г. Он явился следствием двух событий, произошедших в 2005 г.: утверждение Правительством Республики Молдова государственной программы «Электронная Молдова» и принятие НБРМ в члены Конференции директоров национальных библиотек Европы. Государственная программа предусматривает создание Национальной цифровой библиотеки Молдовы, а членство в CENL предполагает рассмотрение НЦБ как части Европейской цифровой библиотеки, включающей цифровые версии книжных памятников континента.

Реализацию этой двойной цели и преследует проект Национальной цифровой библиотеки Республики Молдова, презентация которого состоялась в августе 2006 г. Обеспечение сохранности книжных памятников путем перевода их на цифровые носители и одновременное расширение доступа к ним – вот две из основных задач Европейской библиотеки, и эти задачи объединяют программу «Память Молдовы» и проект НЦБ.

Реализация нового проекта будет опираться на опыт, накопленный в ходе реализации Программы, на Регистр. В то же время должны быть ис-

пользованы и рекомендации Белой книги Европейской библиотеки. В частности, к имеющемуся опыту нумеризации добавятся: дифференциация на три вида оцифровки (срочный, плавный и в режиме спроса), а также три специализированных метода нумеризации (для переплетенных документов, звуковых и изографических).

К параметрам, рекомендованным программой ЮНЕСКО, прибавятся те, что предлагает проект TEL-ME-MOR. К партнерам по программе «Память Молдовы» добавятся издатели, экономические агенты, занимающиеся оцифровкой и разработкой программного обеспечения.

В результате этих продолжений программа «Память Молдовы» станет как бы своего рода айсбергом. Цифровая ее часть, переходящая в НЦБ (а потом и в общемолдавскую виртуальную библиотеку), будет представлена в Интернете, а физическая часть, связанная с исследованием, реставрацией, консервацией, продлением жизни нижних памятников, станет, очевидно, менее заметной. Но существующие и возникающие проблемы – общие для обоих уровней. И для одного и для другого характерно, с одной стороны, отставание материально-технических ресурсов от опережающих их идей и разработок. И это одна из главных причин, по которой «Память Молдовы» постепенно отходит от состояния устремленного патриотического движения и перетекает в лоно прагматических забот, трудностей, поисков источников финансирования, сдержанных радостей и нередких разочарований. Выше было упомянуто о возможном сотрудничестве между странами, взаимно хранящими книжные памятники. Разработка межгосударственных проектов в рамках программы ЮНЕСКО является одной из потенциальных возможностей доступа к источникам международного финансирования.

С другой стороны, создание нового имиджа проектов и программ внутри страны может способствовать увеличению доли участия в них государственных и общественных структур. Пример Национальной библиотеки Беларуси – проекта, находящегося под покровительством высшего руководства и ставшего привлекательным в стране и за рубежом, является тому доказательством. Поздравляем белорусских коллег и желаем, чтоб их пример стал заразительным для всего постсоветского пространства и не только.”

Rău, Alexei. **SIBIMOL: Baze de date catalografice** / Alexei Rău, Andrei Sușcov // Revista română de biblioteconomie și știința informării. – 2006. – Nr. 1. – P. 21-33.

Alexe Rău a publicat în *Revista română de biblioteconomie și știința Informării*, un material privitor la proiectul SIBIMOL. E cunoscut faptul că acesta este cel mai important proiect biblioteconomic național, prin care se intenționează crearea unei rețele unice naționale, activată prin Internet, în care se vor integra toate bibliotecile informatizate. În articol este analizat conceptul, istoricul, scopul, funcțiile, părțile componente ale proiectului, numit SIBIMOL.

Prezentăm conținutul de bază al articolului în care sunt explicate toate detaliile proiectului.

„1. Scop

Articolul de față își propune să prezinte specialiștilor din domeniu, lumii biblioteconomice naționale și internaționale proiectul «SIBIMOL – Sistem Informațional Integrat al Bibliotecilor din Republica Moldova». Având în vedere anvergura proiectului și implicațiile privind democratizarea și liberalizarea accesului populației la informație, așa cum prevede ONU în declarația sa referitoare la «Drepturile Omului», am considerat a fi o prioritate popularizarea acestui proiect, încă insuficient cunoscut în raport cu importanța sa. SIBIMOL este un catalog național partajat construit după cele mai moderne concepții, principii și tehnologii, având la bază o cercetare de ultim nivel.

Articolul propune o prezentare sintetică a sistemului SIBIMOL, sistem integrat dezvoltat, constituind o rețea de biblioteci informatizate interconectate, dispunând de module comune: Banca de date a bibliografiei naționale, Catalogul colectiv al bibliotecilor participante la SIBIMOL, Banca notițelor analitice, Banca resurselor electronice, Banca «Memoria Moldovei».

Sunt abordate subiecte de interes deosebit pentru cercetători și bibliotecari:

- dezvoltarea controlului bibliografic național asupra documentelor publicate pe teritoriul țării, pe baza creării Băncii de date a bibliografiei naționale, asigurând eficacitatea deservirii informaționale și totodată a elaborării (editării) bibliografiei naționale;
- excluderea dublării proceselor de catalogare și asigurarea informației asupra localizării documentelor aflate în bibliotecile din Moldova, pe baza creării Catalogului Colectiv (CC) – servind ca fundament catalogarea partajată;

- crearea modului de împrumut interbibliotecar, pe baza CC al Moldovei;

- asigurarea informațională pe baza modului OPAC, conectat la banca de date comună, băncile de date și cataloagele electronice ale bibliotecilor, asigurând utilizatorului accesul la informație indiferent de localitatea unde este domiciliat.

În concluzie, Sistemul Informațional Integrat SIBIMOL este de o importanță deosebită pentru rețeaua națională de biblioteci din Republica Moldova.

2. Prezentare

2.1. Istoric

În Directoriul Național de informatizare a societății, aprobat de Guvernul Republicii Moldova în 1994, una din sarcinile prioritare pe plan republican era crearea sistemului integrat de biblioteci. În conformitate cu acest deziderat, Consiliul Biblioteconomic Național (CBN) a aprobat Programul de stat de informatizare a bibliotecilor din Moldova (SIBIMOL). Programul de stat prevede:

- informatizarea bibliotecilor care nu au fost până acum computerizate (actualmente, cu sprijinul Fundației Soros Moldova și a altor finanțari, sunt dotate cu rețele de computere 15 biblioteci, bazele lor de date conținând în ansamblu circa 400.000 înregistrări bibliografice);

- Trecerea la integrarea rețelelor locale de bibliotecă într-un sistem național integrat, care ar permite accesul utilizatorului la orice bază de date a sistemului de la distanță, indiferent de localitatea în care este domiciliat. Integrarea astfel realizată trebuie să aibă ca rezultat final crearea Bibliotecii Virtuale a Moldovei, la care vor avea acces – conform datelor statistice actuale – nu mai puțin de 1.800.000 de utilizatori de pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

2.2 Catalogul Național Colectiv Partajat (CNCP)

Proiectul Catalogului Național Colectiv Partajat și al SIBIMOL în întregime demarează în momentul când informatizarea bibliotecilor a avansat, cuprinzând spațiul urban și extinzându-se deja în cel rural. Actualmente, 19 biblioteci din Chișinău, Bălți, Orhei, Briceni, Strășeni și din alte localități au rețele locale de

calculatoare ce funcționează pe baza softurilor Tinlib, Qseries și IRBIS. Există deja și biblioteci sătești care au un calculator sau câteva calculatoare și legătură la rețeaua Internet. Nu mai puțin important este și faptul că guvernul realizează, de câțiva ani, Programul de informatizare a societății (care include și bibliotecile). Republica Moldova a semnat un Decret mondial de creare a unui Spațiu Informațional (www.itu.int/wsis). Datorită acestui fapt, teritoriul RM este acoperit cu macroinfrastructura necesară pentru comunicarea și prestarea de servicii informaționale la distanță. Tot mai mulți beneficiari au calculatoare personale la domiciliu, conectate la Internet. Într-un asemenea context, sistemul SIBIMOL se va implementa pe un teren pregătit și are șanse nu doar de a fi realizat în termen scurt, dar și de a favoriza informatizarea generală a bibliotecilor din Moldova și a societății în general.

Catalogul Bibliotecii Naționale va servi ca prima sursă a Catalogului Colectiv și bază de reper la selectarea înregistrărilor în cataloagele electronice ale bibliotecilor și includerea lor în CC ca înregistrări unice sau înregistrări holding. Până la transferul înregistrărilor din catalogul BN în Catalogul Colectiv, se va efectua confruntarea descrierilor documentelor naționale cu banca de date a bibliografiei naționale în scopul completării exhaustive.

Cataloagele electronice ale bibliotecilor vor fi conectate la SIBIMOL pe etape.

2.3 Obiective

Prin implementarea proiectului SIBIMOL se urmărește:

- democratizarea accesului populației la colecțiile și la băncile de informații ale bibliotecilor din republică;
- crearea posibilităților de a le consulta de la domiciliu, de a comanda de la distanță documentele necesare, indiferent de bibliotecă și localitatea în care se află, de a primi, temporar, aceste documente la domiciliu, de asemenea de a importa, pe suport electronic, documente sau părți componente ale acestora;
- crearea Bibliotecii Virtuale a Moldovei, care va include colecțiile de documente editate pe suport electronic sau digitalizate, băncile de informații despre ele și care va permite consultarea la distanță și importul de informații și texte integrale la domiciliu;

- excluderea dublării proceselor de catalogare și asigurarea informației asupra localizării și evidenței documentelor aflate în bibliotecile din Moldova, pe baza creării și funcționării Catalogului Național Colectiv Partajat (CNCP), întemeiat pe catalogarea partajată;
- crearea modulului de împrumut interbibliotecar, pe baza CNCP al Moldovei, ce va facilita schimbul interbibliotecar;
- asigurarea informațională pe baza modulului OPAC, conectat la Catalogul Colectiv, ce va asigura accesul la informație pentru toate categoriile de utilizatori (oricare beneficiar din Moldova sau de peste hotare, ce are acces la Internet, va avea posibilitatea de a accesa informația dorită, indiferent de localitatea unde se află).

2.4 Aspecte tehnice

Sistemul integrat va include următoarele componente funcționale:

- banca de date a bibliografiei naționale;
- catalogul colectiv al bibliotecilor din Moldova;
- banca de notițe analitice;
- banca de date a resurselor electronice;
- banca de date „Memoria Moldovei”;
- modulul împrumut interbibliotecar;
- modulul OPAC;
- modulul editare;
- cataloage electronice ale bibliotecilor participante.

6. Stadiul actual al proiectului

În data de 30 martie 2006 a avut loc predarea sistemului pentru modulele catalogare, cu ERBR inclus, OPAC, Administare și Import/Export. Sistemul s-a bucurat de aprecierea unanimă a reușitei. Finanțatorul proiectului, Fundația Soros, a avut aprecieri laudative la adresa sistemului.

Proiectul SIBIMOL reprezintă concretizarea preocupărilor IME România de câțiva ani buni. El nu s-a născut de la zero, ci folosește multe rezultate, bunuri definitiv câștigate în alte proiecte similare.

Activitățile implicate de proiectarea sistemului, schițele de execuție sunt complet definitive, astfel avem la dispoziție specificațiile exacte la nivel de modul și de procedură. Descrierea este operată până la nivel de pseudocod.

Vasilescu, Emil. Magazin bibliologic (Nr. 2-3, 2006) // Biblioteka. – 2006. – Nr. 8-9. – P. 267-268.

Un interes sporit reprezintă articolul apărut în revista *Biblioteca* (București), unde Emil Vasilescu, redactor-șef al acestei reviste, face o prezentare succintă a revistei apărute la Biblioteca Națională a Republicii Moldova *Magazin bibliologic* (2006, nr. 2-3) – revista redactată de Alexe Rău, director general al BNRM.

„Cu o imagine grafică nouă, copertă color și o hârtie de mai bună calitate, publicația de specialitate a Bibliotecii Naționale, Asociației Bibliotecarilor și a Societății Bibliophililor din Republica Moldova, **Magazin bibliologic nr. 2-3/2006** continuă, același parcurs tematic de excepție, în slujba cercetării lecturii și a funcționării bibliotecilor. Condușă de scriitorul Alexe Rău, directorul Bibliotecii Naționale, publicația oferă cu fiecare număr materiale de mare interes, cu largă adresabilitate pentru specialiști sau iubitori de cultură. De pildă, marele gânditor Nietzsche este prezent cu un text paradoxal, care după atâta timp, incită la meditație. Rubrica «Studii și cercetări» are ca temă publicațiile românești redactate de Mihail Kogălniceanu (Radu Moțoc) sau contribuția lui Teodosie Al. Știrbu la reflectarea economiei basarabene în publicațiile locale (Ion Șpac). Același autor schițează un portret al celui ce a fost Vlad Chiriac, cunoscut cercetător al instituțiilor de cultură basarabene.

La «Galeria marilor personalități», istoricul Dan Zamfirescu trece în revistă ultimele cercetări dedicate învățatului mitropolit Varlaam. Ca întotdeauna, eruditul cercetător al cărții vechi românești aduce lucruri noi despre perioade despre care știm încă puțin.

Așa cum ne-a obișnuit, Alexe Rău, împătimitul gânditor în ale biblioteconomiei, operează noi deschideri în domeniu și propune perspective proaspete. Domnia sa inventează bibliosofia, o ramură gânditoare a filozofiei aplicate la problemele cărții, lecturii și bibliotecii, pentru care propune și alcătuirea unui curs menit a fi predat bibliotecarilor. Am desprinde de aici opinii ale filozofilor lumii despre domeniul respectiv, elemente ale filozofiei scrierii și ale biblioteconomiei, antologia cărții și a bibliotecii, filozofia lecturii, relația filozofiei

cu bibliopsihologia și biblioarhitectura, probleme filozofice ale cărții și bibliotecii în epoca globalizării, cu dezvoltarea conceptului de bibliofuturologie și constituirea unui stil bibliosofic individual. După cum se poate ușor observa, ne aflăm în fața fundamentării unei noi discipline bibliologice, o disciplină de graniță care deschide orizonturi nebănuite profesiei, înnobilitând-o. Alexe Rău dezvoltă ideea și o așează în parametrii unui curs universitar ce se poate întinde pe ani de studiu.

Respectându-și întru totul specificul, «Magazin bibliologic» cultivă mai ales aspecte ale bibliologiei în lumea modernă. Am semnalat într-o ordine inversă contribuția aceluiași Alexe Rău cu un eseu despre evoluția referințelor virtuale și a serviciilor virtuale de referințe. Termen de ultimă oră, adus de vârtejul informatizării, virtualitatea are în biblioteci conotații multiple și aplicații pe măsură, inventariate și analizate de autor cu mare atenție pentru a reține ce este util, în prezent și în viitor, și a așeza terminologia pe fundamente corecte. Toate acestea pot fi urmărite cu mare folos în amplul studiu oferit de Alexe Rău.

De altfel, preocupările teoretice sunt de competență în publicația basarabeană. Michael Gorman vorbește de «marile provocări» adresate bibliotecilor, iar un observator MB semnează un alarmant document despre calea de urmat a bibliotecilor și a informației vehiculate de acestea. De la abordările globale la aplicațiile practice nu este decât un pas realizat în sumarul revistei la rubrica «Symposion», unde câțiva specialiști în bibliotecă: Larisa Gologan, Tatiana Costiuc, Lidia Sitaru sau Vera Osoianu analizează aspecte concrete ale funcționării domeniului. Nina Negru aprofundează problema lecturii în Societatea Cunoașterii, iar Maria Brînzan exemplifică subiectul cu lecturi din Vasile Alecsandri.

Câteva aniversări culturale se află în atenția lui Iurie Collesnic: istoricul Ion I. Nistor, Ștefan Gonata, Ștefan Holban, om politic și patriot român, sau Mare Gheorghe.”

Vasilescu, Emil.

**La Chișinău – Ediție jubiliară // Biblioteca. – 2006. – Nr. 8-9.
– P. 229-230.**

Au trecut 15 ani de la prima ediție a Salonului Internațional de Carte și Presă. Mulți, puțini, dimensiunea lor trece dincolo de valoarea aritmetică pentru a le dilata spre semnificații spirituale de mare importanță. Salonul a vizat să aducă în același loc cărți cu cea mai diversă tematică.

La adăpostul unei copleșitoare tradiții spirituale, Salonul de Carte, ajuns la o ediție jubiliară, își etalează cu eleganță discretă modernitatea lui atrăgătoare. O producție de carte tot mai bogată, rod al muncii sutelor de editori, a miilor de autori, este semnul cel mai durabil al unei democrații consolidate. Numai în aceste condiții potențialul creator al unei națiuni se poate exprima integral, indiferent de locația autorului.

Salonul Internațional de Carte este o contribuție prețioasă la crearea imaginii Republicii Moldova peste hotare. Nu doar editorii noștri participanți la acțiuni internaționale, ci mai ales participanții străini la SIC duc cu ei în țările lor de baștină amintirea unui eveniment cultural organizat temeinic, frumos, cu dragoste de carte și de țară.

Amintirea acestui eveniment o relatează și Emil Vasilescu, omul care sfințește locul de redactor-șef la revista *Biblioteca* din București, în articolul său *La Chișinău – Ediție jubiliară*.

„În perioada 27 august – 2 septembrie, la Chișinău s-a desfășurat Salonul Internațional de Carte și Presă 2006. Organizat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, cu sprijinul Biroului de Informare al Consiliului Europei în Moldova, Ministerul Culturii și Turismului, Uniunea Scriitorilor, Uniunea jurnaliștilor, Biblioteca Județeană «Gh. Asachi», alte organisme centrale și asociații culturale, ediția din acest an, a XV-a, corespunde cu aceeași vârstă a independenței de stat a Republicii Moldova. Momentul jubiliar a prilejuit manifestări oficiale, întâlniri protocolare, activități culturale și serbări populare cu participarea a mii de cetățeni de pe întreg teritoriul republicii, mai puțin în Transnistria. În ansamblul acestor acțiuni, Salonul Internațional de Carte și Presă (SIC) ocupă un loc special prin importanța participărilor și impactul lui asupra oamenilor.

Festivitatea de deschidere a avut loc în fața sediului Bibliotecii Naționale străjuită de statuia poetului român

Vasile Alecsandri, în prezența oficialităților, a numeroși oameni de cultură și a publicului iubitor de lectură...

...SIC și-a deschis porțile în câteva săli din incinta Bibliotecii Naționale. În marele hol de la parter și în alte săli s-au inaugurat câteva expoziții: «15 ani de independență a Republicii Moldova», expoziția «Donația de carte a președintelui Republicii Moldova, Vladimir Voronin», expoziția «Mihail Bulgakov», expoziția artiștilor plastici Vladimir Frumusachi și Mihail Grecu; «Primele ziare din Moldova», «Imaginea Republicii Moldova în străinătate», «Evoluția artei muzicale și Moldova în anii de independență» și expoziții virtuale 2006 ale Bibliotecii Naționale. Expozițiile adună documente și imagini relevante pentru evoluția tinerei republici sau a culturii sale.

Expoziția de carte propriu-zisă a prezentat peste 3000 de titluri din peste 200 de edituri și redacții din 23 de țări. Au fost prezente, alături de gazde, impunătoare prin numărul de titluri și calitatea lor, edituri din alte țări precum: Belarus, Cehia, China, Franța, Germania, Grecia, India, Italia, Japonia, Letonia, Marea Britanie, Rusia, Spania, SUA și bineînțeles România. Unele din aceste țări au fost reprezentate de ambasadele lor, altele, cele mai multe, au avut expozanți direcți pe producătorii de carte. Impresionanta ofertă de carte și atenția cu care marele public o urmărește întăresc opiniile celor ce văd o lungă existență a cuvântului tipărit în devenirea omenirii.

...Ziua bibliotecilor la SIC a avut ca întotdeauna o largă deschidere spre aspectele modernizării bibliotecilor. Cu acest prilej a fost prezentat proiectul «Biblioteca Numerică europeană», ca și proiectul Tel-me-mor – de către Vera Osoianu, Dumitru Daniliuc, Svetlana Barbei. Discuțiile, conduse de Alexe Rău au relevat preocupări și dezvoltări biblioteconomice în spațiul Basarabean, interesat tot mai mult de viitoarea sa integrare europeană.

... Salonul Internațional de Carte și Presă 2006 a consolidat trendul pozitiv al editării cărții românești în Republica Moldova, a dezvoltat legăturile cu vatra culturală română din vecinătate și a lărgit dialoguri între creatorii celor două părți, dar și cu alte popoare ale lumii. Semn al deschiderii către Europa și către o pozitivă integrare, SIC susține spiritualitatea românească din Basarabia să se dezvolte în ariile ei firești, istorice și naționale”.

Fiecare copil are dreptul la lectură

Macau, fosta colonie portugheză retrocedată Chinei în 1999, a găzduit în 20-24 septembrie 2006 Congresul al 30-lea Mondial al IBBY (Consiliul Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret), care a avut ca temă generală "Cărțile pentru copii în dezvoltarea socială".

Decizia Comitetului executiv al acestei organizații internaționale cu secții naționale în 70 de țări de a desfășura Congresul în Republica Populară Chineză a fost determinată de două momente. În primul rând, China, unde au fost descoperite hârtia și tiparul, are o tradiție de foarte lungă durată în arta editării și lecturii. Având circa 367 milioane de tineri cititori, această țară se preocupă în mod deosebit de promovarea cărții pentru copii, astfel contribuind substanțial la îndeplinirea sarcinii principale pe care și-o propune IBBY. În al doilea rând, Secția națională IBBY din China își sărbătorește în 2006 a 20-a aniversare de la fondare.

Printre cei 322 delegați la Congres au fost și reprezentanți ai Republicii Moldova: Claudia Balaban, președinte al Secției naționale IBBY, Eugenia Bejan, secretar al Secției naționale IBBY, Alexei Colâbneac, artist plastic, laureat al Diplomei de onoare IBBY 2006, Tatiana Pereteatcu, jurnalist.

Programul Congresului a inclus mai multe activități: prezentarea deținătorilor Diplomei de onoare IBBY 2006, ceremoniile de decernare a Premiului Andersen 2006 și a Premiului IBBY – Asahi 2006, sesiuni plenare, seminare, discuții, ateliere, Forumul Copiilor, Adunarea Generală a IBBY.

Diplomele de onoare IBBY se acordă o dată la doi ani pentru cele mai bune cărți pentru copii, editate recent în țările membre ale IBBY. În anul 2006 au fost selectate 164 de cărți din 57 de țări. Republica Moldova are trei laureați ai Diplomei de onoare IBBY 2006 – scriitorul Aurel Scobioală pentru volumul

Carte pentru câini deștepți, pictorul Alexei Colâbneac pentru ilustrarea cărții *Punguța cu doi bani* de Ion Creangă și Editura „Prut Internațional” pentru publicarea ambelor cărți.

De remarcat faptul că literatura pentru copii din Republica Moldova este cunoscută în lume și prin alți deținători ai Diplomei de onoare IBBY (denumită până în 1980 Diploma de onoare Andersen) scriitorii: Spiridon Vangheli (1974, cartea *Ministrul bunelului*), Grigore Vieru (1988, volumul de versuri traduse în rusă *Звезда, вырванный*), Vasile Romanciuc (2002, volumul de versuri *Toate întâmplările se prefac în cuvinte*), Arcadie Suceveanu (2004, volumul de versuri *Știuca la școală*), pictorii ilustratori Ion Severin (2002, ilustrațiile la cartea *Aventurile baronului Munchausen* de Erich Raspe), Sergiu Puică (2004, ilustrațiile la *Primul meu dicționar român-francez* de Ioan Mânăscuță), traducătoarea Baca Deleanu (2002, traducerea cărții *Aventurile lui Ceapolino* de Gianni Rodari), editurile „Prut Internațional” (2004, 2006), „Princeps” (2004).

La sesiunile plenare, seminarele, discuțiile și ateliere, desfășurate în cadrul Congresului al 30-lea Mondial al IBBY s-au abordat mai multe subiecte: Literatura pentru copii și lumea ideală; Cărțile pentru copii – imagini ale societății sau agenți ai schimbului; Literatura pentru copii și etica; Dezvoltarea cărții ilustrate pentru copii; Fenomenul Harry Potter; Cărțile pentru copii și era multimedia; Lectura copiilor

Spre finalul Congresului a avut loc Asambleea Generală a IBBY, care a adoptat schimbările în statutul organizației, a aprobat raportul de activitate și raportul financiar al Consiliului Executiv al IBBY pentru anii 2004-2006, a ales președintele și Comitetul Executiv IBBY pentru anii 2006-2008.

Congresul al 30-lea Mondial al IBBY a fost o întrunire eficientă cu nenumărate idei și inițiative lansate în vederea promovării cărții pentru copii.

Международный проект «Материальная и духовная культура в мировом историческом процессе». VIII Международная Крымская конференция по религиоведению, Севастополь, 15-20 мая 2006 г. **Религиозное мировоззрение в древнем и современном обществах: праздники и будни: Тезисы докладов и сообщений.** – Севастополь, 2006. – 76 с.

Rezumatele tezelor conferinței de la Sevastopol cuprind materiale referitoare la viața religioasă a lumii din perioada Antichitate – Evul Mediu. Câteva comunicări sunt mai aproape de perioada modernă și cea contemporană, adică secolele XIX-XX. Unele dintre acestea sunt: *Религиозные праздники на черноморском флоте и крепости Севастополь в конце XIX – начале XX в.* (Крестьянников В.В. – Севастополь); *Религиозная обрядность у караимов и крымских татар в условиях реформи-*

рования российской государственной системы народного образования тюркоязычных народов Крыма во второй половине XX в. (Прохоров Д.А. – Симферополь); *Приходно-расходные книги Свято-Владимирского Херсонесского монастыря как уникальный исторический источник второй половины XIX – начала XX в.* (Терещук Н.М. – Севастополь); *К вопросу о степени религиозности населения СССР в годы “хрущевского десятилетия”* (Горшков С.В. – Екатеринбург).

Проклятие как средство для защиты церковной собственности в средневековой Молдавии

Бакуменко, Людмила; Пырнэу, Раду, Институт Археологии Республики Румыния, Яссы

Известно, что в делах большой важности господарь и его двор нуждались в Церкви. Поэтому в средневековье господа жаловали церкви и монастырям села, пасеки, пруды и т. д., способствуя укреплению собственности молдавской Церкви. Для обеспечения незыблемости своих пожалований, но и применения постановлений наследниками престола дарственные и подтвердительные грамоты подкреплялись сакральной формулой (*sanctio*), которая указывала на формы наказания: *roena spiritualis*, т.е. проклятие и земное наказание (*roena temporalis*). Проклятие / заклятие – это акт словесной магии, противостоящий благословению, основанный на суеверном представлении, что сквозь силу произнесенного (или написанного) слова приводятся в действие высшие силы против того, кто не слушается и попытается нарушить и изменить пожалование господаря. Действенность проклятия зависела от многих обстоятельств: субъекта, времени (будни-праздники) и места произнесения. По верованию, про-

изнесении проклятия в «сакральное» время, т.е. в день большого праздника, противопоставленное повседневному, «профанному», времени, укрепляло действие высших сил. Материальное наказание было менее распространенным в формулировке заклинания.

Формула проклятия, расположенная в конце дарственных грамот, содержит два тесно связанные между собой положения, т.е. условие и вытекающее из нее следствие: а кто попытается нарушить и изменить наше пожалование и подтверждение святому монастырю, тот да будет проклят Господом Богом, сотворившим небо и землю, и Пресвятой Его Матерью, и святыми апостолами Петром и Павлом и другими, и 318 святыми, да примет участь Иуды и трижды проклятого Ария, и других иудеев, распявших господ нашего Христа, кровь его на них и на детях их, как есть и будет вовеки.

Османские монеты из погребальных комплексов Кэпри-янского монастыря

Болдуряну, Анна, Национальный Музей Археологии и Истории Молдовы, Кишинэу

Автор представляет обзор находок османских монет XVII – XVIII веков, обнаруженных в ходе археологических раскопок в двух захоронениях на территории Кэприянского монастыря, основанного в XV веке. Первая, найденная в 2002 году в некрополе церкви Успения Пресвятой Богородицы, состоит из 24 османских монет – пара. Из них к самым ранним относятся 8 монет, чеканенных в Константиине в период правления султана Махмуда I (1730-1754), 15 экземпляров относятся к периоду правления Османа III (1754-1757) (14 монет) и Мысыре (1 монета). Одна монета, чеканенная в Константиине, относится к периоду правления Абдулхамиде I (1774-1789). Возможно, эти монеты, расположенные возле останков, являются, согласно православной религии, платой за воздушные мытарства, которые встречает душа по пути в рай.

Вторая находка была найдена в другом захоронении вблизи вышеуказанной церкви. Монеты на-

ходились в металлической коробочке со стеклянной крышкой и представляют собой 82 османские эмиссии (80 экземпляров – пара и 2 экземпляра – икилык) и одна австрийская. К самым ранним относятся 5 монет, чеканенных во время правления султана Ахмеда III (1703-1730) в Мысыре и Стамбуле, а самыми поздними являются 16 монет, чеканенные при Абдулхамиде I (1774-1789), из которых 3 чеканены в Константиине, 11 – в Мысыре и 2 – с неопределенным чеканным двором.

Монетные находки, обнаруживаемые в результате археологических раскопок, дают возможность более точной датировки памятников, позволяют этнографам полнее изучить особенности ритуальных обычаев в различные исторические периоды, а для нумизматов они являются важными источниками в изучении различных денежных феноменов.

Коллекция церковных медалей с изображением икон Пресвятой Богородицы

Кирошка, Аделаида, Национальный Музей Археологии и Истории Молдовы, Кишинэу

В фондах Национального Музея Археологии и Истории Молдовы хранится богатая коллекция церковного происхождения. В ней особенно отмечаются медали, медальоны и жетоны, на которых запечатлены лики святых преподобных, святых дев и великих чудотворцев. Особое место среди них занимают медали, которые своим содержанием воспроизводят образы чудотворных икон. Таким образом, следует упомянуть Почьевскую, Озерянскую, Ново-Афонскую иконы Божьей Матери, а также иконы Скорбящей Божьей Матери, Божьей Матери Избавительницы и, наконец, икону Божьей Матери с Предстоящими.

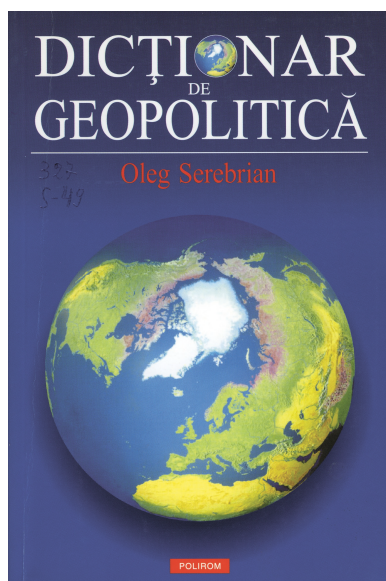
Оборотные стороны этих медалей изображают святых преподобных и святых великомучени-

ков, известных всему миру своим благочестием, а также непоколебимым вероисповеданием. В связи с этим, отмечаем образ Святого Николая Чудотворца, Святого Великомученика Пантелеймона, Святого Преподобного Иова и Святых Преподобных Антония и Феодосия.

Большинство этих экземпляров были закуплены у известных коллекционеров: В. Заборовского, И. Зайдмана, Г. Монастырского и др. На этих медалях графические и иконографические изображения гармонично сочетаются и взаимодополняются. Эти медали по праву являются для исследователей вдохновенными источниками в изучении истории христианства.

Serebrian, Oleg.

Dicționar de geopolitică. – Iași: Polirom, 2006. – 340 p.

Evenimentele internaționale de prim rang ne sunt aduse regulat în atenție prin intermediul mass-media. Dar câți dintre noi pot trece dincolo de frapantul imediat, de șocul evenimential, pentru a înțelege dinamica geopolitice de lungă durată implicate?

În Moldova geopolitica a devenit modă abia în ultimii 10-12 ani. Acest termen este vehiculat la ora actuală aproape că de toată lumea și, în primul rând, de către politicieni de speță nouă, care recurg la el ori de câte ori doresc să explice, mai bine zis încearcă să explice, ceva inexplicabil: orice chestiune sofisticată, care depășește cadrul raționalului și are tangențe cu interesele globale, devine „geopolitică”.

Ce este totuși geopolitica? Potrivit celei mai simple definiții, geopolitica studiază relațiile dintre spațiu (în toată diversitatea de sensuri ale acestui cuvânt) și politică: ce influență exercită factorul spațial asupra politicii și asupra comportamentului oamenilor politici, cum este aplicat factorul spațial ca atare de către liderii politici?

Deși noțiunea de geopolitică există mai bine de un secol, nici până în ziua de azi nu s-a impus o poziție unanimă cu privire la ce este geopolitica – o știință independentă, o metodă de cercetare, un sinonim al geografiei politice, un sinonim al teoriei relațiilor internaționale sau o școală de gândire interdisciplinară în științele socioumane. Această lipsă de claritate e reflectată și în cele câteva dicționare de geopolitică existente la ora actuală. De altfel, însuși faptul că la

începutul secolului XXI în lume există mai puțin de zece volume intitulate „dicționar de geopolitică” ilustrează acea lipsă de claritate privind imaginea și conținutul acestor dicționare, unele dintre ele fiind curând dicționare de drept internațional, iar altele seamănă prea mult cu un anuar politico-geografic. Oleg Serebrian face o încercare de a oferi informație generală despre termenii geopolitici, principalele doctrine geopolitice și cei mai cunoscuți autori geopoliticieni în *Dicționar de geopolitică*, editat la Iași în 2006.

Oleg Serebrian a studiat istoria și dreptul la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și relațiile internaționale la Institutul European de Înalte Studii Internaționale din Nisa. A urmat apoi specializări la Universitatea din Edinburgh și la Institutul Internațional pentru Administrație Publică din Paris. În 1998 și-a susținut doctoratul în științe politice. În 1998-1999 a fost șeful Direcției analiză politică din cadrul Ministerului de Externe al Republicii Moldova și purtător de cuvânt al ministrului, iar între 1999 și 2002, prorector al Universității Libere Internaționale din Moldova. Începând cu 1998 a fost profesor invitat la diverse centre universitare din SUA și Europa, inclusiv la Universitatea Harvard, Universitatea din Varșovia, Institutul European de Înalte Studii Internaționale din Nisa, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca etc. Din martie 2005 este deputat în Parlamentul Republicii Moldova. Este autorul volumelor *Geopolitica spațiului pontic* (1998, 2006), *Politosfera* (2001) și *Politica și geopolitica* (2004), precum și al mai multor studii în domeniul geopoliticii și al geografiei politice. În anul 2000 pentru meritele sale în dezvoltarea științelor politice a fost decorat de președintele României cu Ordinul „Steaua României” în grad de ofițer.

Prin cele peste 400 de articole ale sale în *Dicționar ...* se analizează termenii ce țin de geopolitică și din unele domenii de cercetare cu care geopolitica se intersectează frecvent, cum ar fi geografia, dreptul internațional, religia ș.a.

Dicționarul dat este însoțit de o listă bibliografică extinsă, în care se includ cele mai importante lucrări cu caracter geopolitic.

Fără îndoială, acest mic *Dicționar de geopolitică* nu a putut oferi decât o informație telegrafică despre subiectele abordate, dar ele pot fi un punct de reper pentru cei interesați de acest domeniu. Vă invităm să faceți cunoștință cu unele subiecte:

“Alianța interstatală

Asociere contractuală între două sau mai multe state în vederea promovării unui scop comun sau apărării unor interese comune. În principiu, este sinonimă cu noțiunea de bloc sau coaliție, deși calificativul «bloc» se aplică mai curând alianțelor militare politice, iar termenul «coaliție» se utilizează în cazul unei alianțe mai largi. (p. 13)

Ape teritoriale

Parte a Oceanului Mondial situată la cel mult 12 mile marine (cca 22 km) de la țărmul unui stat și care, în conformitate cu Convenția ONU din 1982 privind dreptul maritim, este considerată parte integrantă a teritoriului național al statului respectiv. (p. 20)

Minoritate națională

Grup social care se consideră parte a altei națiuni decât majoritatea populației din țara în care locuiește (de exemplu, ungurii din România, ucrainenii din Republica Moldova, germanii din Polonia). Deși frecvent utilizat, termenul nu e lipsit de echivoc, mai ales din cauza lipsei unei definiții clare a «națiunii». Conform anumitor opinii, minoritatea națională ar desemna un grup de rezidenți permanenți dintr-o țară (deseori chiar născuți în această țară) care au cetățenia (naționalitatea) unei alte țări (cazul majorității turcilor din Germania sau al unei părți considerabile a populației arabe din Franța).

Minoritățile naționale pot fi factor destabilizator important în cazul în care ponderea lor în totalul populației este destul de mare, iar cadrul juridic (autonomie culturală sau chiar teritorială) este inadecvat (cum e în

cazul albanezilor din Republica Macedonia). (p. 179)

Periclavă

Parte nedetașată a teritoriului unui stat. Comunicarea internă cu aceasta e posibilă doar traversând teritoriul unei țări vecine. În majoritatea cazurilor, asemenea situații se datorează unor bariere fizico-geografice (mlaștini, lanțuri muntoase, lacuri etc.).

Un exemplu clasic de periclavă este așa-numitul Northwest Angle, o mică porțiune a teritoriului american din nordul extrem al statului Minnesota, a cărui comunicare terestră cu restul SUA, din cauza Lacului Pădurilor, poate fi făcută doar trecând prin Canada.

Până la construcția podului de la Zatoka și concesionarea de către Republica Moldova a unei porțiuni de drum la nord de Nistru, o periclavă în cadrul Ucrainei era sudul Basarabiei. (p. 222)

Suveranitate

Independența deplină a unui stat în raport cu alte state în politica externă și deplină lui libertate în promovarea politicii interne. Statutul ONU stipulează respectul față de suveranitatea statelor, acesta fiind principiul fundamental al dreptului internațional. Sub aspect geopolitic, suveranitatea este privită frecvent ca o noțiune ideală și declarată, statele mici având deseori o suveranitate limitată sau chiar falsă. Un alt fenomen la care asistăm în ultimii ani este cel al concesionării benevole a unei părți a suveranității în favoarea unei instituții supranaționale, Uniunea Europeană fiind un exemplu concludent în acest sens. (p. 273)”

Transitions : La Moldavie : entre deux mondes? – Universitatea din Geneva: Institutul European, 2006. – 240 p.

Volumul cu titlul *Transitions* este o publicație biannuală, având la început statutul de revistă cu titlul *Revista Țărilor de Est*, editată de Institutul de Sociologie al Universității Libere din Bruxelles în colaborare cu Institutul European al Universității din Geneva. Volumul XLV (2) al lucrării este dedicat în întregime Republicii Moldova. Aspectele discutate în volum țin mai mult de politica perioadei post-sovietice: dificultăți ale tranziției, campaniile electorale și reprezentanții acestora, partidele politice, identitate politică, problema Transnistriei etc. Găsim în revistă atât studii în limba franceză, cât și în engleză, iar semnatarii sunt cetățenii noștri sau străini, lectori și cercetători ai instituțiilor noastre de învățământ,

cât și specialiști, doctoranzi, profesori ai institutelor și universităților de peste hotare, precum cele de la Paris, Ottawa, Vancouver, Bruxelles etc.

După destrămarea URSS au apărut statele independente care formau împreună imperiul rus, toate diferite din punct de vedere istoric, etnic, religios, cultural, politic, economic. Fiecare dintre aceste state solicită studii aprofundate pentru a fi înțelese viața actuală și dificultățile din calea democratizării, căror le-a fost și le va fi dedicat câte un număr special al acestui prestigios studiu de peste hotare.

În amalgamul acesta de state, Republica Moldova reprezintă un caz particular. Ea se confruntă nu doar

cu probleme de felul trecerii la economia de piață, formarea de instituții democratice, ci și a identității populației, problema transnistreană, orientarea geopolitică etc.

Aspecte ale vieții, precum războiul civil, declinul economic, veniturile mici, lipsa democrației, o slabă societate civilă sunt cauzele unei migrații masive a populației republicii în țările de vest. Drept consecințe apar îmbătrânirea populației, încetinirea reformelor, cea mai gravă fiind traficul de ființe umane.

Una dintre zonele cele mai importante unde se practică traficul și contrabanda în toate formele sale este Transnistria, a cărei frontieră e situată în afara controlului Chișinăului. Viitorul acestui teritoriu este subiectul dezbatelor între adepții integrării europene și cei pro CSI. Pe de o parte cu trupele armate ruse în Transnistria și dependența economică de Rusia, Republica Moldova rămâne mereu într-o legătură strânsă cu fostul centru al imperiului, iar, pe de altă parte, odată cu integrarea României, Chișinăul are o frontieră directă cu UE, ceea ce provoacă și va provoca urmări dintre cele mai diferite.

Numărul respectiv al revistei și-a propus prezentarea și analiza lacunelor pe care Republica Moldova trebuie să le rezolve, luând în considerație contextul în care se realizează construirea statului și a națiunii. Autorii aduc noi reflecții asupra problemei de formare a unui stat în contextul nonoccidental, dar și într-o regiune cu o anumită tensiune etnică și identitară. Revista și-a preconizat să combine studiile teoretice și empirice pentru a înțelege viața politică a Republicii Moldova și să prevadă evoluțiile din viitor.

“Retracer dans ses grandes lignes le cadre législatif de la réforme foncière et la restructuration des exploitations agricoles collectives est nécessaire pour situer l'ensemble des changements dans les campagnes. Une esquisse de l'histoire de la paysannerie et de son difficile rapport à la terre est retracée au travers de la chronique villageoise: le paysage agraire moldave d'aujourd'hui comporte toute une série de particularités qui le différencient

de celui de ses voisins immédiats ou plus lointains de l'Europe Orientale et de l'ex-URSS. L'héritage socio-culturel joue un rôle déterminant sur le mode de privatisation des terres, sur la prédisposition de tous les acteurs quant au nouveau modèle à mettre en place.

La forte densité de population dans les campagnes et la concentration de la production dans de très grandes exploitations agricoles – regroupant bien souvent plusieurs villages, sont autant de casse-tête pour les autorités moldaves dans les choix à faire pour la promotion de la réforme agraire. En 1991, l'idée d'une privatisation rapide ne fait pas l'unanimité au Parlement où la majorité est détenue par d'anciens dirigeants de kolkhozes et de cadres du Parti Démocratique Agraire, plutôt hostiles à toute idée de réforme agraire. Le pays est depuis confronté à un long processus de transformation globale de son agriculture et des rapports fonciers: supprimer le monopole des kolkhozes et ses sovkhoses, redistribuer des terres entre ses nouveaux propriétaires, partager le patrimoine non-foncier, élaborer différentes formes de droit de propriété, réorganiser des entreprises-successeurs ainsi qu'élaborer un cadastre.

En Moldavie, la privatisation des terres a été véritablement conçue comme une répartition générale, égalitaire, des biens fonciers et nonfonciers entre les anciens membres et travailleurs, puis entre tous les acteurs de la vie sociale et culturelle dans le village: tous les ayants-droits avaient gagné le droit de posséder les terres et une partie du patrimoine non-foncier qu'ils ont contribué à développer. Le code foncier est très rapidement suivi d'une multitudes d'amendements, dont les modifications les plus importantes datent de 1995 lorsque le gouvernement, dans l'impossibilité de payer ses fonctionnaires ou de verser les retraites, étend à tous les travailleurs ruraux le droit à 50 % d'une quote-part de terre. Cette répartition générale marque plus que jamais son caractère égalitaire, mais aussi le désengagement de l'Etat dans les campagnes et le renoncement à un projet, celui d'une agriculture moderne. Pour un médecin ou un instituteur l'exploitation d'un lopin de terre est une question de survie.” (p. 47)

Bran, Mirel.

Les Moldaves aux portes de l'Europe // Le Point. – 2006. – 23 février.

Este plin de importanță pentru basarabeni evenimentul integrării României în UE, fapt reflectat și de periodicele din străinătate încă înainte de acceptarea ei în acest organism european. Una dintre edițiile care menționează acest fapt este parizianul *Le Point*. Republica Moldova, numită de Mirel Bran în articolul de față „vechi teritoriu românesc”, anexat în 1940 Uniunii Sovietice, s-a bucurat de o atitudine specială din partea Bucureștiului pe parcursul multor ani. Totuși încă cu 10 luni înainte de aderarea la UE România a fost nevoită să se pregătească de închiderea frontierelor estice, pe care până nu demult basarabeni le puteau trece cu ușurință. Din momentul aderării, basarabeni au nevoie de o viză. Spre regretul ambelor părți, în special al cetățenilor Republicii Moldova, introducerea sistemului de vize este o condiție a Uniunii Europene. Până atunci rămâne speranța ca într-o zi Moldova va lua o altă cale de dezvoltare, o altă atitudine, iar ca rezultat i se vor deschide porțile Europei.

Bran, Mirel.

La ruée des Moldaves // Le Point. – 2006. – 22 juin.

Ziarul francez *Le Point* prezintă integrarea României în UE în evoluția evenimentelor de pregătire în vederea acestei acțiuni de mare importanță ce avea să intre în vigoare începând cu 1 ianuarie 2007. Astfel, cu 10 luni înainte, Mirel Bran consemna despre pregătirea României de a închide frontierele de la Prut. De această dată putem citi în ziarul parizian despre acțiunile moldovenilor care nu vor să rămână separați de România și, prin aceasta, departe de Europa. Vorba e despre inventivitatea moldovenilor care i-a făcut să invadeze orașul Ungheni, deloc „un eldorado”. Motivul e apropiata aderare a României la UE. De la 1 ianuarie 2007 viza avea să fie obligatorie pentru cei care vor să treacă Prutul. Doar moldovenii care locuiesc la mai puțin de 30 km de hotarul de est vor face excepție. Din această cauză Ungheniul de la marginea țării este atât de căutat și de atractiv pentru toți cetățenii republicii. Autorul francez remarcă creșterea rapidă a populației orașului, care în câteva luni s-a mărit cu câteva mii. Cumpărarea

„A dix mois de son adhésion à l'Union européenne, prévue pour le 1er janvier 2007, la Roumanie s'apprête à fermer ses frontières orientales avec la Moldavie. Ancien territoire roumain annexé par l'Union soviétique en 1940 et devenu indépendant en 1991, la Moldavie a bénéficié d'un traitement préférentiel de la part de Bucarest, les deux tiers des 4 millions de Moldaves étant roumanophones. Néanmoins, à partir du 31 décembre 2006, les Moldaves auront besoin d'un visa pour se rendre dans le pays frère, où ils pouvaient aller en présentant une simple pièce d'identité. « Cette mesure répond aux exigences de l'Union européenne, que Bucarest compte intégrer le 1er janvier 2007 », a déclaré le ministre roumain des Affaires étrangères, Mihai Ungureanu, en visite à Chisinau le 17 février. La Roumanie espère toujours que l'UE ouvrira un jour les portes à sa petite sœur. D'ici là, les Moldaves devront renoncer au commerce de frontière et aux voyages en Roumanie, sésame vers l'espace Schengen ».

apartamentelor la Ungheni a provocat o explozie a pieței imobiliare de la 3 mii la 30 mii euro, în condițiile în care salariul mediu e de 80 de euro. Făcând abstracție de aceste condiții vitrege, basarabeni au încercat să întrevadă și la Ungheni un sezam pentru Europa.

“Le petit bourg moldave d'Ungheni, près de la frontière avec la Roumanie, n'a rien d'un eldorado. Pourtant, depuis quelques mois, il est l'objet d'un véritable engouement, la Roumanie voisine attirant un nombre croissant de Moldaves en raison de sa prochaine adhésion à l'Union européenne. Mais, après son intégration, celle-ci ne sera plus accessible qu'avec un visa, seuls les Moldaves qui habitent à moins de 30 kilomètres de la frontière en seront dispensés.

C'est ainsi qu'Ungheni est devenu si attractif aux yeux des Moldaves qui cherchent un sésame pour l'Europe. En l'espace de quelques mois, sa population a augmenté

de plusieurs milliers d'habitants, ce qui a fait exploser le marché immobilier. Un appartement de deux pièces qui valait 3000 euros en 2000 se vend aujourd'hui dix fois plus cher. "Pour des logements dépourvus d'eau

chaude, c'est exorbitant", deplore un jeune entrepreneur qui vient d'emménager. D'autant plus exorbitant que le salaire mensuel moyen n'est que de 80 euros."

Petit République... qui fait peur a l'ogre européen // Les nouvelles de Roumanie. – 2006. – Nr. 37. – P. 4.

Din paginile revistei *Les nouvelles de Roumanie* cititorul află că Republica Moldova evoluează în ceea ce privește apropierea de Uniunea Europeană, de fapt îi este determinat și locul – în anticamera Europei. Țara noastră împreună cu Albania, se pregăteau la acel moment să fie admise în Centrul European pentru Comerț Liber, acesta având un rol de pregătire pentru o compatibilitate economică. Ediția periodică din străinătate se întrebă dacă Moldova își are locul ei în UE. Reacțiile provocate de acest subiect sunt diferite. Există însă și o unanimitate într-un punct, anume: problema nu poate fi dezlegată atâta timp, cât situația din Transnistria, regiune separatistă, condusă de cercuri mafioate, susținute de Moscova, nu este reglată. Atunci când e vorba despre integrarea europeană a acestei țări, observatorii occidentali par nedumeriți. Aderarea Moldovei la UE i-ar permite să se ridice de la nivelul subdezvoltării în care zace acum. Acesta e avantajul pentru Republica Moldova. Ar fi în câștig și UE, deoarece Republica Moldova i-ar acorda securitate și stabilitate în partea de Est. Președinția UE acordă votul său pentru țara noastră și pentru pregătirea acesteia în vederea aderării la UE. Însă trebuie să țină cont și de atitudinile „contra”. Cei care fac parte din categoria de la urmă sunt foarte prudenți și rezervați în privința lărgirii spațiului european. Părerea generală e că Chișinăul are de parcurs un drum lung până va ajunge să devină membru cu drepturi egale al organizației europene. E semnalat și faptul că unica susținătoare în eforturile Moldovei de a-și croi drum spre Europa este „sora ei mai mare” – România. Acest sprijin e numit de ziarul francez „obligație istorică și morală”, deși recunoaște și Bucureștiul faptul că Republica Moldova trebuie să întreprindă mai multe reforme pentru a ajunge la standardele europene.

„La petite Moldavie a-t-elle sa place dans l'Union Européenne? La question agite de plus en plus les cercles diplomatiques du Vieux Continent, provoquant des réactions souvent tranchées. L'unanimité existe ce-

pendant sur un point: le sujet n'est pas d'actualité tant que la situation de la Transnistrie, région sécessioniste dirigée par une nomenklatura mafieuse soutenue par Moscou, ne sera pas réglée. D'autant plus que la vocation européenne de ce pays est très récente, datant de l'année passée, à la suite de la détérioration de ses relations avec la Russie et l'Ukraine d'avant les dernières élections, mais elle n'en est pas moins authentique et décidée.

Nombre d'observateurs occidentaux sur place haussent les épaules quand on évoque les frayeurs de la Vieille Europe à l'idée d'intégrer ce territoire à peine plus grand que la région Auvergne. Comment imaginer que l'absorption d'un poucet de 3 millions d'habitants puisse provoquer l'indigestion d'un ogre qui va avoisiner le demimilliard de citoyens après l'entrée de la Roumanie et de la Bulgarie? Et de plaider le bon-sens: la Moldavie n'est pas l'Ukraine et ses 50 millions d'habitants; l'adhésion à l'UE lui permettrait de sortir de son sous-développement, mais apporterait aussi à l'Europe une sécurité et une stabilité sur son flan Est où les dérives à la Yougoslave ne sont pas une simple vue de l'esprit.

La Finlande, qui doit assumer la présidence de l'UE pour les six prochains mois, plaide en ce sens. Mais elle doit compter avec les eurofrileux du «non» à la constitution européenne, logiquement repliés sur leur situation acquise et très réservés face à l'élargissement. Un égoïsme qu'exprime sans ambages le secrétaire d'Etat néerlandais Atzo Nicolai, pour lequel «il faut faire tout pour prévenir le moindre pas de l'Ukraine et de la Moldavie vers l'intégration». La ministre des Affaires étrangères autrichienne, Ursula Plassnik, dont le pays assumait la présidence tournante de l'UE jusqu'en juin, se montre également prudente, insistant sur la longue route qui reste à faire pour voir Chisinau devenir un jour membre à part entière et paraissant se contenter de la politique actuelle de bon voisinage mise en application par Bruxelles.”

Jeunesse des PECO / alcătuitor Franck Lepage. – Paris : Organisation Internationale de la Francophonie, 2006. – 304 p.

Volumul apărut la Paris este dedicat tinerilor și vorbește despre tinerețea și politica tinerimii din țările Europei Centrale și Orientale, țări ce sunt membre ale francofoniei. Acesta este un program al Agenției Interguvernamentale ale Francofoniei, care și-a propus o acțiune de ajutor față de politicile naționale ale tineretului în beneficiul a cinci din țările sale membre: Albania, Bulgaria, Macedonia, Moldova, România.

Lucrarea are ca motivație necesitatea Sectorului tineret al Organizației Internaționale a Francofoniei de a contura mediul în care trăiesc tinerii țărilor din Europa Centrală și Orientală, cu scopul stabilirii unor operații de cooperare, în favoarea dezvoltării politicii de sector a tineretului.

Volumul nu e un raport de evaluare, ci o sinteză documentară, ce include documente, articole, interviuri, a căror selecție a fost solicitată unui expert în problemele tineretului în persoana lui Franck Lepage. Conținutul acestora nu antrenează Organizația Internațională a Francofoniei, nici nu reflectă vreo poziție diplomatică a organizației. Cartea reprezintă nu doar un punct de vedere, ci mai multe, uneori contradictorii, care pot fi obiectele controverselor. Volumul este rezultatul unei explorări documentare, prin studiu, cercetare, inclusiv pe Internet.

În conformitate cu cele studiate de autorii materialelor care formează lucrarea, punctul comun care unește România, Bulgaria, Albania, Macedonia, Moldova este dubla transformare: economică, prin trecerea la economia de piață, și politică, prin trecerea la un regim democratic. Această dublă transformare, numită tranziție, e un proces, după părerea autorilor, contradictoriu.

Evaluând situația generală, se poate afirma, în baza investigațiilor, că în zece ani puterea de cumpărare a românilor a scăzut cu 50%, șomajul în Macedonia a crescut cu 40%, în Albania au apărut prostituția și traficul de copii, în Bulgaria, în special tinerii, visează la plecarea din țară, la fel e și în Moldova, adăugându-se detașarea de la principalul său partener, România, prin frontiera spațiului Shengen. În aceste

țări rata natalității a scăzut la un nivel critic, iar ramura în dezvoltare e din nou sectorul agricol, intelectualii cautându-și drum peste hotare.

Având în vedere aceste condiții, documentele adresate PECO, privitoare la tineret par asemănătoare. Se întâlnesc aceleași formule, cuvinte inspirate de Uniunea Europeană. Totuși modul de rezolvare a problemelor sus-menționate diferă de la o țară la alta.

„L'économie dépend en grande mesure de l'agriculture. Les ressources énergétiques sont importées en majorité de Russie. La crise énergétique qui est survenue après la dissolution de l'URSS en 1991 a contribué au déclin de la production industrielle. Le gouvernement a promu des réformes pour redresser la situation – privatisation, monnaie stable – qui ont déterminé des résultats positifs tels qu'une économie bi sectorielle, un secteur privé qui a contribué à plus de 60 % au PIB, la création des structures pour le bon fonctionnement du marché. La répartition du PIB est de 48 % pour l'agriculture, 28 % pour l'industrie, et 24% pour les services. Les réformes économiques en Moldavie sont soutenues par des organisations économiques et financières internationales. En 1992 quand la Moldavie a adhéré au FMI, à la Banque mondiale et à la BERD, elle a bénéficié de nombreux investissements de leur part ainsi que de pays comme la Roumanie, la Russie, les États Unis, l'Allemagne, le Japon et d'autres. La Moldavie est, avec l'Albanie le pays le plus pauvre d'Europe. Malgré une croissance de 4,8 % du PIB et un taux de chômage peu élevé (6,8 %) en 2002, le PIB n'a pas dépassé 2,5 milliards de dollars. Toutefois, entre 2000 et 2003, l'économie a commencé à croître. Une bonne partie des difficultés du pays sont attribuables au conflit persistant en Transnistrie, à la dépendance continue du pays à l'égard de la Russie comme principal marché d'exportation et à sa difficulté à diversifier son économie. Les principaux partenaires commerciaux du pays sont la Russie et les pays de la CEI, puis l'UE. L'essentiel des exportations de la Moldavie sont des produits agricoles et les textiles. La Moldavie importe du gaz naturel, du pétrole, des équipements et des moyens de transport. Le complexe énergétique moldave est actuellement en phase de décentralisation et de privatisation.”

Millot, Lorraine.

Ukraine – Moldavie : frontière sous surveillance européenne

// Liberation. – 2006. – 19 oct.

Ziarul francez *Liberation* se referă la trecerea frontierelor Moldovei în direcția Ucrainei, odată cu modificarea regulamentului de trecere a granițelor care intră în vigoare la începutul anului 2007, în legătură cu extinderea spațiului Uniunii Europene.

Pentru evitarea neregulilor în spațiul european, acolo unde pleacă la muncă cetățenii Republicii Moldova și, totodată, în România, țară ce avea să fie acceptată în Uniunea Europeană în scurt timp, au fost introduse vizele din partea României, frontiera fiind întărită și supravegheată la celălalt hotar, al Ucrainei, de vameșii Uniunii Europene încă din luna noiembrie 2005. Autoarea articolului trece în revistă aglomerația de la Palanca, punctul de trecere spre Ucraina, unde tot felul de mijloace de transport așteaptă controalele vameșilor.

Scopul prezenței vameșilor europeni este de a exercita o presiune asupra autoproclamatei Transnistrii, susținută de Rusia și bănuită de trafic de arme și alt fel de contrabandă. Nu a fost înregistrată vreo încercare în acest sens, în schimb s-a remarcat un înfloritor trafic de carne de pui, congelată, venită din America. Observatorii străini au confirmat permeabilitatea frontierelor. Pe de altă parte, este semnalată și corupția vameșilor de o parte și de cealaltă. În final, autoarea îi urează Bruxelles-ului să reușească să instaleze ordinea pe această frontieră, în așa fel ca puterea mafiotă să nu reziste presiunii.

„Des bus croulants, des amoncellements de sacs plastique et des files de petits porteurs qui attendent des heures que les douaniers palpent toutes leurs babioles. Palanka, entre Moldavie et Ukraine, ressemble à n'importe quel point frontière de l'ex-URSS... Jusqu' à l'arrivée d'un 4 x 4 bleu étoilé de l'Union européenne, d'où descendent un policier français des frontières et une douanière polonaise, tous deux en uniforme bleu. Depuis novembre 2005, à la demande de l'Ukraine et de la Moldavie, l'UE patrouille sur cette frontière, à quelque 300 km de ses propres confins.

Basculément géopolitique. Une centaine de douaniers et gardes-frontières, venant de 17 pays de l'UE, observent et assistent le travail de leurs collègues molda-

ves et ukrainiens: une petite mission baptisée EUBAM (European Union Border Assistance Mission), encore peu connue, mais qui pourrait bien aider à accélérer le basculement géopolitique de la région. Ces douaniers européens-la ont une pression très significative sur la petite république autoproclamée de Transdniestrie, qui occupe depuis 1990 l'est de la Moldavie avec le soutien de la Russie et qui est depuis longtemps soupçonnée de trafics d'armes et autres contrebandes.

Depuis bientôt un an qu'ils patrouillent le long de ces 1220 km, dont 460 km entre la Transdniestrie et l'Ukraine, les douaniers européens n'ont guère constaté de contrebande d'armes mais découvert un beau trafic de poulets. Durant les six premiers mois de la mission, 40 000 tonnes de poulets ont été livrées depuis l'Ukraine (le poulet arrive d'Amérique, congelé, par le port ukrainien d'Odessa) vers la Transdniestrie. Ce qui correspondrait à une consommation de 70 kg de poulet par habitant de Transdniestrie, quand les Allemands en mangent moins de 6 kg par an. «En Transdniestrie, le poulet n'est taxé que 150 dollars la tonne, contre 900 s'il était importé de façon réglementaire en Moldavie», expliquent les douaniers EUBAM. Dédouané en Transdniestrie, le poulet repart ensuite clandestinement en Ukraine ou en Moldavie, soupçonnent les douaniers européens, qui ont observé des trafics semblables avec la viande de porc et le sucre. Mi-août, un cortège de cinq camions transportant 40 tonnes de sucre et 105 tonnes de blé a été intercepté alors qu'il tentait de ressortir de Transdniestrie vers l'Ukraine par un chemin de terre.

A l'initiative des Européens, des fossés ont été creusés pour couper ces chemins de contrebande, mais des complices les avaient nivelés au bulldozer, ce qui suppose déjà une belle organisation. «La frontière reste encore très perméable», avoue Jean-Pierre A., garde-frontière français qui surveille le tronçon Transdniestrie-Ukraine et décèle souvent des traces de passages clandestins. «Nos collègues ukrainiens ou moldaves en sont encore à l'idée de garder la frontière: enregistrer tous les passages, sans faire la différence entre bons et mauvais, compare ce Français. En Europe, nous en sommes à la gestion des frontières: on essaye d'adapter nos moyens aux risques, de concentrer nos efforts sur les personnes

ou les zones à risques.»

Ce samedi encore, au poste de Palanka, les douaniers moldaves retiennent pendant plus d'une heure les bus chargés de petits sacs de vêtements: les moldaves de la région vont acheter des frusques sur marché d'Odessa mais n'ont droit de ramener que 200 euros de marchandises et chaque sac est soigneusement examiné. «Dans l'autre sens, de Moldavie en Ukraine, ça vaut le coup de porter des fruits ou des légumes. Mais nous n'avons droit qu'à 2 kg de chaque sorte et 50 kg total, raconte l'un de ces petits porteurs, qui fait souvent l'aller-retour. Depuis que les Européens sont là, les contrôles sont plus sévères, déplore-t-il en choeur avec ses camarades de bus. L'Europe ferait mieux de nous accueillir plutôt que de nous contrôler!»

Nikolaï Babine, solide douanier moldave, assure ne voir que des avantages à la présence de ces collègues européens: «Au moins, ils ne nous gênent pas, s'esclaffe-

t-il. Et ils peuvent donner de bons conseils: par exemple nous montrer toutes les caches possibles dans les voitures occidentales que nous connaissons mal. Nous n'avons qu'un seul chien renifleur pour dix postes frontalières. Donc il faut bien se débrouiller!»

Blocus économique. Gardes et douaniers ukrainiens ou moldaves, qui touchent moins de 200 euros par mois, ont encore la réputation d'être très corrompus. «Depuis que EUBAM a dénoncé le trafic de poulets, les quantités livrées en Transnistrie n'ont d'ailleurs pas diminué», observe Iwona Nurek, douanière polonaise. L'arrivée des gardes bleus est loin d'avoir encore enrayer la contrebande, mais semble avoir déjà rendu nerveuses les autorités de Transnistrie, qui crient au «blocus» économique. Si Bruxelles tient bon et réussit à remettre un peu d'ordre sur cette frontière, le pouvoir mafieux mis en place par la Russie en Transnistrie pourrait être sérieusement ébranlé.»

Soloviov, Vl.

Petits et grands secrets d'un pays fantôme // Courrier international. – 2006. – 7 juin. – P. 44-45

Autorul articolului din *Courrier international* se referă la situația din Transnistria pe care o numește, pe bună dreptate, „o bucată de Rusie în sânul Moldovei”. În mare parte, autorul vorbește despre acțiunile ce le-a întreprins pentru a declanșa un război politic și economic nu doar contra Moldovei, ci și a Ucrainei. Motivul este că la începutul lunii martie, Ucraina, pe baza exemplului Republicii Moldova a stabilit noi reguli la vamă pentru produsele din Transnistria, ceea ce a provocat indignarea Tiraspolului. Imediat au început a fi căutate metodele de ripostă față de Chișinău. Astfel, printr-o ședință a deputaților a fost votată desfășurarea unui referendum până la finele anului, ce vizează independența regiunii. „Republica” transnistreană care în 2005 încă a început să reducă dependența sa față de Moldova în domeniul energetic și a obținut dreptul să încheie acordurile livrărilor de gaz direct cu Rusia; în 2006 Tiraspolul a ieșit aproape total de sub controlul Moldovei, pentru a trece sub tutela Moscovei. Atunci când a declarat interzicerea importului de vin moldovenesc, Moscova anunță Transnistria că interdicția nu se aplică și asupra producției de aici. Nimic nu părea să amenințe independența economică din această regiune. Dar noile reguli vamale de la hotarul ei stabilite de Republica Moldova și apoi de

Ucraina, prin care ucrainenii nu lasă să treacă marfa produsă în Transnistria, decât pe baza prezentării actelor vameșilor moldoveni, i-au perturbat liniștea. Această măsură împiedică orice schimb clandestin între Transnistria și Ucraina. Chiar dacă Ucraina n-a blocat în totalitate traficul, totuși Tiraspolul e într-o stare de alertă. O atare stare de lucruri, crede autorul, îi convine foarte mult Rusiei. Aceasta nu are niciun interes ca Transnistria să fie independentă. Statutul actual al regiunii transnistrene permite prezența militară rusă pe lângă Ucraina și Moldova cu care Rusia nu se pare de bine. Pe lângă acestea, statutul țării e necesar lumii afacerilor rusești. Recunoașterea oficială a Transnistriei, ar însemna un risc pentru afacerile ruse, deoarece ar putea pierde tot ce a câștigat cu ajutorul regimului Smirnov. În plus, prezența Moscovei ar putea fi luată drept o misiune de menținere a păcii.

Acum vă acordăm posibilitatea de a face cunoștință cu unele fragmente ale articolului respectiv:

“Le peuple de Transnistrie ne veut pas d'un avenir radieux, dans une Moldavie unifiée! Les dirigeants de Chisinau ne poseront pas un orteil sur la terre de Transnistrie! Seule l'appartenance de la RMT (répu-

blique moldave de Transdniestrie) à la communauté internationale en tant que sujet de plein droit peut garantir la protection de nos intérêts! Telles sont, depuis trois mois, les unes des journaux de Transdniestrie. Et pour cause: début mars, l'Ukraine a suivi la Moldavie et instauré un nouveau régime douanier pour les produits de Transdniestrie, ce qui a soulevé à Tiraspol (capitale de la Transdniestrie) une indignation sans bornes.

Après avoir entendu la voix du peuple et consulté Moscou, les autorités ont cherché comment riposter à Chisinau. C'est ainsi que 600 députés de tous les échelons, réunis pour un VIe Congrès extraordinaire, ont décidé à l'unanimité de procéder, avant la fin de cette année, à un référendum sur l'indépendance de la République autoproclamée. L'idée de ce plebiscite revient à Evgueni Chevtchouk, président du Soviet suprême de Transdniestrie, considéré comme le successeur probable du président Igor Smirnov, aujourd'hui affaibli. Chevtchouk est allé chercher un soutien international auprès de la Douma russe, apportant lui-même la résolution en vue d'engager le processus de reconnaissance de la

RMT. Chaque fois que les négociations avec la Moldavie patinent, Tiraspol rendit cette même menace. Lors du référendum de 1995, 81 % des Transdniestriens ont soutenu le projet de nouvelle Constitution, qui prévoyait l'indépendance, et 90 % se sont prononcés pour une adhésion à la CEI. Pourtant, cela n'a rien changé au statut de la République (p. 44).

Son indépendance économique n'avait jamais été si grande. Rien ne semblait pouvoir menacer sa prospérité. Mais, début mars, le mécanisme imaginé par Moscou a commencé à se détraquer. Sous la pression de l'Occident, Kiev s'est rangé aux côtés de Chisinau et a accepté d'instaurer un nouveau régime douanier à la frontière avec la Transdniestrie. Depuis le 3 mars, les Ukrainiens ne laissent passer les marchandises produites en RMT que sur présentation de documents des douanes moldaves. Cette nouvelle mesure perturbe avant tout les échanges clandestins entre la Transdniestrie et l'Ukraine, la région d'Odessa en particulier. L'Ukraine n'est pas encore parvenue à bloquer complètement les trafics, mais la tension monte à Tiraspol" (p. 45).

Millot, Lorraine.

La Transnistrie à pas ferme vers Moscou // Liberation. – 2006. – 18 sept.

Despre așa-numitul „referendum” din Transnistria din 17 septembrie consemnează ziarul francez *Liberation*.

Ilustrat chiar și cu o fotografie ce redă evenimentul nominalizat, acesta este considerat în străinătate, de altfel, ca și în articolul de față, o parodie. Autoarea trece în revistă elementele referitoare la pregătirea și desfășurarea acestei acțiuni. De exemplu, pe străzile „republicii” autonome panourile publicitare expun câmpurile și scenele de luptă din războiul de pe Nistru din 1992, televiziunea transmite fără încetare imagini din război și slogane contra „fascismului moldovenesc”. Cei aproximativ 500 mii de locuitori, chemați la urnele de vot, au fost invitați să spună *da* „independenței”, de fapt, un *da* atașării și loialității față de Rusia și *nu* Moldovei. Autoarea menționează că nici „republica”, nici „referendumul” cu rezultatele sale nu sunt luate în serios de nicio organizație internațională și nu sunt recunoscute de niciun stat din lume. Trimișii speciali ai țărilor străine au remarcat campania electorală neechitabilă, aluzia la

un potențial *da* pentru Moldova al alegătorilor fiind total exclusă. Nicio campanie în favoarea reînnoirii în țară n-a fost tolerată de regimul condus de foști agenți KGB.

Totuși, în toată ostilitatea autorităților „republicii independente” este percepută nervozitatea autorităților locale, înconjurate de două țări care își dau toată silința să fie integrate în Uniunea Europeană: Moldova și Ucraina. De fapt, și locuitorii, și cei veniți din afară afirmă că viața aici este dură, „ghetoul” devine imposibil, este un chin traiul în această închisoare sub cerul liber. Cu susținerea Rusiei păstrarea acestui teritoriu rusofil devine tot mai costisitoare.

„Devant un HLM de Tiraspol, un modèle de bulletin de vote a été collé: rempli oui à la Russie, non à la Moldavie. Au pied des immeubles, Galina et Valentina, deux grands-mères ukrainiennes, énumèrent tout ce qu'elles ont reçu d'«aide humanitaire» de Moscou cette année: une bouteille d'huile, 2 kilos de farine, 2 kilos de sucre, 2 kilos de riz. Galina fond en larmes parce que sa

retraite équivalente à 38 euros et son vieux passeport soviétique ne lui permettent pas d'aller rendre visite à sa famille en Russie. Puis se reprend: «Merci la Russie, merci, merci pour toute l'aide qu'elle nous apporte.»

Plus de 90 % des électeurs de Transnistrie devraient une nouvelle fois vote, dimanche, pour l'«indépendan-

ce» de leur république et pour son rattachement à la Russie, selon les résultats provisoires qui devaient être annoncés hier soir. Chiffres qu'aucune organisation internationale ne veut prendre au sérieux, la république de Transnistrie n'étant reconnue par aucun Etat au monde, pas même la Russie.»

Bran, Mirel.

Querelle russo-moldave sur le statut de la Transnistrie

// Le monde. – 2005. – 2 sept.

În articolul apărut în ziarul francez *Le monde* Mirel Bran ia în discuție statutul Transnistriei, cea mai durută parte a țării și, respectiv, neînțelegerile care apar între Republica Moldova și Rusia, referitoare la această regiune. La prima vedere, fiind un muzeu sub cerul liber al comunismului sovietic, „republica” merge mai departe și refuză să se includă în circuitul evoluției pe care o marchează continentul european după căderea regimurilor comuniste. Această bucată de pământ le dă multă bătaie de cap diplomaților, care dezbate cu omologii lor din Rusia statutul juridic al regiunii. Autorul afirmă că Moscova, adevăratul stăpân al Transnistriei, ar vrea să facă din ea o colonie. Această perspectivă însă nu aranjează nici Washingtonul, nici Bruxelles-ul. Reglementarea statutului juridic al Transnistriei, e de părere autorul, este foarte necesar, atât pentru Chișinău, cât și pentru Europa. Vorba e că după aderarea României la UE scena conflictelor transnistrene se află la hotarele orientale ale Europei. Moldova devine astfel o cheie pentru securitatea europeană. În cele din urmă, în pofida numeroaselor angajamente, Rusia refuză să-și retragă armata și nu întreprinde nimic pentru securitatea arsenalului militar, care putrezește în depozitele construite încă după al Doilea Război Mondial.

“A première vue, la Transnistrie n'est que le musée à ciel ouvert du communisme soviétique. Cette région sécessionniste située à l'est de la Moldavie, petit pays enclavé entre la Roumanie et l'Ukraine, a depuis longtemps tourné le dos à l'histoire. Dirigée par un «soviét suprême» contrôlé par le dictateur Igor Smirnov, cette République soviétique autoproclamée, pays indépendant en 1992 refuse de se connecter aux évolutions qui marquent le continent européen depuis la chute des régimes communistes. Ce bout de terre, habité par quelque 700 000 russophones, Ukrainiens et Moldaves roumanophones, est devenu un véritable casse-tête pour les diplomates européens et américains qui se heurtent à leurs homologues russes sur la question de son statut juridique.

Moscou, qui a le véritable contrôle de la Transnistrie grâce à la présence sur place de la XIV-e armée soviétique, voudrait en faire une enclave selon le modèle

de Kaliningrad. Une perspective qui n'arrange ni Washington, ni Bruxelles. Les Etats-Unis souhaitent que les révolutions «rose» et «orange», qui ont fait basculer la Géorgie et l'Ukraine dans la sphère d'influence occidentale, contaminent aussi la Transnistrie. Certes, la Moldavie, qui a traversé l'épreuve des élections législatives en mars, a préféré rester sous l'emblème «rouge» des communistes mais ce sont les communistes eux-mêmes qui ont viré vers l'Occident et aspirent aujourd'hui à faire entrer leur pays dans l'Union européenne.

Le règlement du statut juridique de la Transnistrie, qui n'est reconnue par aucun pays au monde, est indispensable aussi bien pour Chisinau, la capitale moldave, que pour Bruxelles. La raison en est simple: après l'adhésion de la Roumanie à l'UE, qui devrait avoir lieu au 1-er janvier 2007, le foyer des conflits transnistriens se trouvera aux futures frontières de l'Europe. La Moldavie devient ainsi une clé pour la future sécurité européenne.

Ancien territoire roumain, la Moldavie a été englobée par l'Union Soviétique après la seconde guerre mondiale. Devenu pays indépendant après la chute de l'URSS en 1991, elle a dû faire face en 1992 à une guerre interne qui s'est soldée par la sécession de sa partie orientale, la Transnistrie. Alors que la Moldavie est habitée par deux tiers de roumanophones et un tiers russophones, la Transnistrie compte deux russophones pour un roumanophone. Sanctuaire de tous les trafics, elle est considérée par Moscou comme un avant-poste de la Russie aux marges de l'Occident.

Malgré plusieurs engagements solennels pris par Moscou, depuis 1999, lors des sommets de l'Organisation pour la sécurité et la coopération européenne (OSCE), la Russie refuse toujours de retirer ses 1500 soldats de Transnistrie. En outre, Moscou n'entreprend rien pour sécuriser un gigantesque arsenal militaire qui comprend plusieurs dizaines de milliers de tonnes d'armes et de munitions et pourrait dans des dépôts construits par l'armée soviétique après la seconde guerre mondiale.”

Nodé-Langlois, Fabrice.

En jouant sur les séparatismes de la région, la Russie trahit son évolution néo-impériale // Le Figaro. – 2006. – Sept.

Ecouri ale așa-numitului „referendum” din Transnistria de pe 17 septembrie 2006 cu privire la statutul de „independență” și atașare la Rusia a regiunii sunt întâlnite și în ziarul francez *Le Figaro*. Este uimitoare pentru autorul articolului această situație fără precedent, când locuitorii unei regiuni a fostului imperiu sovietic își exprimă dorința, în proporție de 97 %, pentru aderarea la Federația Rusă. În lipsa unor reguli elementare de democrație, „referendumul” n-a fost validat de niciun stat și nicio organizație internațională. Totuși, în condițiile în care nici „republica”, nici acțiunile sale nu sunt recunoscute, consecințele sunt simțite întotdeauna. Împreună cu alte trei regiuni problematice – Osetia de Sud, Abhazia, Karabahul de Munte, Transnistria face parte din lista „conflictelor înghețate ale URSS”. Acestea au și fost subiectul discuțiilor între J. Chirac și V. Putin la întâlnirea din septembrie 2006. Sunt și motive de tensiune între SUA și Rusia. Autorul remarcă faptul că la Moscova anumite cercuri politice și economice au interesul să mențină starea de „nici război, nici pace” ale celor patru regiuni, în așa fel încât să fie baricadată calea spre vest. Iarăși printr-un paradox, Ministerul Afacerilor Externe al Rusiei n-a recunoscut oficial rezultatele referendumului. Pe de altă parte, a declarat că trebuie să se țină cont de această realitate. Și o altă revelație: unul dintre „oficialii” Transnistriei a declarat ziarului *Le Figaro* că Kremlinul însuși a fost inițiatorul acestui referendum. Este dificilă întrevăderea unui rezultat și încă a unuia favorabil în aceste conflicte înrădăcinate de 15 ani. Unii din „diplomații” Transnistriei afirmă că nu poate fi regulă fără dezvoltarea democrației și fără progres economic. Pe de altă parte, UE și OSCE semnalează lipsa acestora și percep aici un teren mare de muncă în sensul convertirii acestei mici regiuni la regulile Europei.

“C’est une situation sans précédent depuis la dislocation de l’URSS: les citoyens d’une ancienne région de l’empire soviétique ont affirmé massivement leur volonté de rejoindre la Fédération de Russie. Les quelque 400 000 électeurs de la «République moldave de Transnistrie» se sont prononcés à 97 %, dimanche dernier, pour le rapprochement avec Moscou.

La Transnistrie? Un territoire en forme de serpent de 4000 km², coincé entre l’Ukraine et la Moldavie, séparé

de facto de ce dernier pays depuis un conflit sanglant en 1992. Ses 550 000 habitants se répartissent presque à parts égales entre Moldaves, Russes et Ukrainiens. Aucun pas, ni aucune organisation internationale, n’a reconnu cet État autoproclamé ni son régime néosoviétique dirigé par Igor Smirnov. Et en l’absence des règles élémentaires de démocratie, le référendum du 17 septembre n’a été validé par aucun État ni aucune organisation internationale.

Or, il est clair qu’à Moscou, certains milieux politiques et économiques ont intérêt à faire perdurer la situation de «ni guerre ni paix» des quatre régions placées, au regard du droit international, sous la souveraineté d’États de plus en plus tournés vers l’Ouest (Géorgie, Moldavie, Ukraine). Dans le cas de la Transnistrie, le ministère russe des Affaires étrangères n’a pas officiellement reconnu les résultats du référendum. Tout en déclarant qu’il faudrait compter avec cette réalité. Fait révélateur: un haut représentant du ministère russe des Affaires étrangères avait rendu publique cette position lors d’une conférence de presse organisée le 7 septembre à Moscou par Vladimir Jirinovski, vice-président de la Douma et leader du Parti Nationaliste LDPR. Assis à côté du haut fonctionnaire, le trublion de la Douma a défendu sans détour ses frères slaves de Transnistrie contre «le régime fasciste» de Moldavie. Le mélange des genres en dit long. D’ailleurs, de l’aveu du «ministre des Affaires étrangères» de Transnistrie, Valéri Litskaï, fait au Figaro, corroboré par des propos implicites du président Smirnov, le Kremlin serait à l’origine même de ce référendum.

En attendant, des organisations claniques, voire mafieuses, prospèrent aux commandes de ces entités régionales non reconnues. Par contraste, les populations reléguées au plus bas niveau de vie du continent n’aspirent qu’à la tranquillité et au développement économique. À Tskhinvali ou Tiraspol (respectivement «capitale» de l’Osetie du Sud et de la Transnistrie), l’homme de la rue explique le plus souvent que le conflit n’est qu’affaire de politiciens et que sa famille est dispersée de part et d’autre des frontières redessinées au fil des guerres et des humeurs de Staline.

Quelle issue possible pour ces conflits enracinés maintenant depuis quinze ans? Même s’il s’agit sans do-

ute seulement d'un discours de façade, Valeri Litskaï, le diplomate de Tiraspol, affirme qu'il n'y aura pas de règlement sans développement de la démocratie et sans progrès économique. L'Union européenne et l'Organisation pour la coopération et la sécurité en Eu-

rope (OSCE) y travaillent. Mais à écouter la propagande univoque organisée à Tiraspol pour le référendum de dimanche, avec le soutien de Moscou, on mesure que le chemin sera long."

Soloviov, Vladimir.

Qui est réellement aux commandes à Tiraspol ? // Courrier international. – 2006. – 14-20 sept.

Pe paginile revistei franceze *Courrier international* a fost preluat un articol din ziarul rus *Kommersant vlasti* referitor la partea de est, problematică, a țării, numită Transnistria, republică separatistă, susținută de Rusia. Subiectul atenției au fost alegerile „președintelui” care trebuia să fie în câștig față de noul concurent. Mai întâi trebuia stabilit statutul regiunii cu privire la autoadministrare prin referendumul din 17 septembrie, iar în decembrie aveau loc alegerile prezidențiale. Autorul ține să menționeze că Igor Smirnov care își pregătește campania pentru a patra oară, este susținut de Kremlin, iar candidatura sa le convine majorității înalților demnitari, deoarece posturile responsabile sunt ocupate de oameni ajunși la putere prin el. Pe lângă acestea, „președinția” lui Smirnov satisface complet și conducerea de la Moscova, pentru că a știut să protejeze interesele acesteia în lumea afacerilor, dar acționând și ca un aliat fidel al Kremlinului față de Chișinău. Dacă rezultatul referendumului nu lasă loc de indoială, campania electorală a fost diferită de cele precedente. Situația economică degradată datorită schimbării regimului de documente, responsabilitate a vameșilor moldoveni, a creat probleme desfășurării alegerilor. Autorul afirmă totuși că, neglijând condițiile vitrege, serviciile secrete ruse, în frunte cu președintele țării, au elaborat un plan de susținere și finanțare a campaniei electorale a lui Smirnov. O particularitate a acestei campanii însă a fost prezența unui adversar serios Evgheni Șevciuk, un politician tânăr și ambițios, pentru că în celelalte campanii contracandidații nu prezentau nicio amenințare. Pericolul acestui candidat a fost simțit de Moscova care i-a sugerat să-și retragă candidatura. Peste puțin timp au avut loc și atentatele din vara 2006. Concluzionând, autorul susține că jocurile de la Tiraspol nu sunt nici pe departe terminate.

„A la veille d'importantes échéances, les attentats de cet été ont ébranlé les fondements de la Transd-

niestrie [deux attentats à la bombe dans les transports publics ont fait dix morts]: le 17 septembre aura lieu un referendum sur l'autodétermination, et, en décembre, ce sera le tour de l'élection présidentielle. Indéboulonnable, Igor Smirnov s'apprête à faire campagne pour la quatrième fois. Aujourd'hui, sa candidature convient à la plupart des hauts fonctionnaires, puisque les postes à responsabilité sont occupés par des hommes arrivés au pouvoir avec lui. Le président Smirnov satisfait également la Russie. Il a su gagner les bonnes grâces de Moscou non seulement en protégeant les intérêts russes dans le monde des affaires (au moment des privatisations en Transdnestrie, les businessmen russes ont acquis les plus grosses entreprises), mais aussi en agissant comme un allié fidèle du Kremlin face à Chisinau [capitale de la Moldavie].

Alors que l'issue du référendum fait peu de doute (la Transdnestrie optera certainement pour l'«indépendance», à savoir le droit de rejoindre la Fédération de Russie), la campagne présidentielle va être très différente des précédentes.

Tous d'abord, ces derniers mois, la situation économique s'est fortement dégradée. En mars, la Moldavie et l'Ukraine ont établi de nouvelles normes douanières à l'intention de Tiraspol et, depuis, toutes les importations et exportations de produits ne peuvent se faire qu'avec des documents douaniers moldaves. Le ministère de l'Economie estime que le budget national a ainsi perdu plus de 250 millions de dollars. Cette situation pourrait compliquer la réélection de Smirnov. Des stratégies moscovites sont donc venues au secours de leur «poulain» du Dniestr. D'après nos informations, le Conseil de sécurité russe et le FSB [services secrets russes] auraient élaboré un plan de soutien au régime et l'auraient soumis à Vladimir Poutine. Ce plan prévoirait un don d'un montant de 20 millions de dollars et le financement de la campagne électorale de Smirnov, qui devrait coûter plusieurs dizaines de millions de dollars.

LA SOCIÉTÉ SHERIF SE MET À LA POLITIQUE

Mais, s'il a l'assurance d'une aide extérieure, le président en place se heurte désormais à de sérieux problèmes intérieurs. Après les incidents tragiques de cet été, beaucoup se sont demandé, à juste titre, pourquoi le pouvoir était incapable d'assurer la sécurité de ses citoyens. Si, lors des précédentes élections, les autres candidats ne représentaient pas une grande menace, cette année, le président Smirnov a un sérieux adversaire, Evgueni Chevtchouk, un politicien jeune et ambitieux, soutenu par un entrepreneur local, la société Sherif.

Fondée en 1993 par d'anciens agents des services secrets, cette société a mis la main sur tout ce qui rapporte de l'argent en Transdnestrrie. Elle possède une chaîne de supermarchés et d'entrepôts, contrôle le commerce des produits pétroliers, le business des jeux et des télécommunications, et possède une équipe de foot dont le budget n'a rien à envier à celui d'un club international. Sherif a également monté un puissant empire médiatique – un sérieux concurrent pour les médias d'Etat – et dispose de services de sécurité bien équipés.

A mesure que ses affaires se développaient, cette société voyait ses relations avec le pouvoir se dégrader à

toute vitesse. Pour promouvoir ses intérêts, Sherif s'est alors lancée dans la politique, fondant un mouvement nommé Renouveau, qui a remporté une belle victoire lors des législatives de l'année dernière, obtenant 23 des 43 sièges du Parlement local. Cela lui a permis d'installer un homme lige à la présidence du «soviét» (deuxième poste de la République). Cet homme n'est autre qu'Evgueni Chevtchouk; au passage, l'un des fondateurs de Sherif, Ilia Kazmaly, a été élu député.

Moscou a bien pris conscience de la menace que les oligarques représentaient pour Smirnov. En juin, Chevtchouk aurait été invité à Moscou, où on lui aurait demandé avec insistance de ne pas se hâter de présenter sa candidature à la présidence. Peu après sa visite à Moscou, un premier attentat a eu lieu à Tiraspol. Au moment du second, Chevtchouk était en vacances à l'étranger, mais il a commenté l'événement, se faisant le porte-parole des habitants de la Transdnestrrie. Il a également promis que le Parlement, compte demander des comptes aux services de sécurité. Ces derniers se sont alors empressés d'annoncer l'arrestation d'un suspect et ont promis des mesures de sécurité «exceptionnelles» à la rentrée. Les jeux sont loin d'être faits à Tiraspol».

Igor Smirnov réélu à la tête de la Transnistrie, en Moldavie

// **Nouvel observateur.** – 2006. – 11 dec.

Despre „alegerile” prezidențiale din decembrie 2006 consemnează și știrile site-urilor din străinătate, unul din acestea fiind cel pe care îl prezentăm de pe *Club. obs.com* în limba franceză. Astfel, în știri se anunță că „președintele” propus Igor Smirnov a fost ales pentru al patrulea mandat pe o perioadă de cinci ani de 82,4% din electorat. „Președintele” însuși e caracterizat ca o persoană dură, ce exclude orice compromis și tinde spre integrarea în cadrul Rusiei, care mai menține trupe militare în Transnistria.

„La région séparatiste russophone de Transnistrie, en Moldavie, a réélu dimanche le dirigeant pro-russe Igor Smirnov pour un quatrième mandat de cinq ans, annonce le chef de la commission électorale centrale.

Agé de 65 ans, Smirnov, au pouvoir depuis 1990, a reçu les suffrages de 82,4 % des électeurs de cette étroite bande de terre des rives du Dniestr, indépendante de fait depuis 16 ans, mais qui n'est pas reconnue par la communauté internationale.

Le taux de participation a été de 66,1%. En septembre dernier, plus de 97 % des transnistriens s'étaient prononcés pour le maintien de l'indépendance et pour un futur attachement à la Russie, dont la région est territorialement séparée par l'Ukraine. Smirnov, ancien directeur d'usine, est considéré comme un dur qui exclut tout compromis avec le pouvoir moldave et souhaite l'intégration de sa région à la Russie, laquelle maintient un contingent militaire en Transnistrie.”

Thedrel, Arielle.

Transnistrie, terre de tous les traffics // Le Figaro. – 2006. – 24 mart.

Un alt ziar francez care consemnează evenimentele ce se desfășoară în republica separatistă este *Le Figaro*. De această dată accentul e pus pe regiune ca loc al tuturor felurilor de trafic, pe lângă pseudoreferendumul și pseudoalegerile prezidențiale semnalate de alte ediții periodice.

De la bun început sunt observate “racket-ul” și corupția, încă până a ajunge la așa-numitele hotare. E observabil faptul că acestea sunt deja instituționalizate. Cei câțiva vizitatori străini nu pot trece fără 100\$ o frontieră, nerecunoscută de nici un stat. Inexistență din punct de vedere legal, republica transnistreană e calificată ca „o îngrijorătoare gaură la ușa Uniunii Europene lărgite”. Cele mai atractive manifestări din această rămășiță sovietică sunt paradele militare din fața statuii lui Lenin. Autorul remarcă dirijarea unei operete comandate de Kremlin prin pumnul de fier al lui Igor Smirnov, într-un moment în care imperiul sovietic își începea descompunerea. El este de părerea că Transnistria a ajuns să fie un paradis pentru rețelele politico-mafiote, care prosperă în ex-URSS. Datorită traficului de alcool, țigări, arme etc. Este amintită și staționarea armatei ruse, în pofida declarației Rusiei de a o retrage.

De fapt, Transnistria în întregimea sa, este o afacere prosperă. Asistența tehnică a Uniunii Europene venită la frontieră este menită să stabilească un pic de transparență în cele desfășurate la hotarul opac al Transnistriei.

„A Tiraspol, la capitale, les parades militaires au pied d'une statue de Lenin constituent la seule attraction de cette réserve soviétique. La république d'opérette est dirigée d'une poigne de fer par Igor Smirnov, un directeur d'une parachuté dans la région par le Kremlin lorsque l'empire soviétique entamain sa décomposition. Sous sa houlette, la Transnistrie est devenue un paradis pour les réseaux politico-mafieux qui prospèrent dans l'ex-URSS.

C'est une première dans les pays de l'ex-espace soviétique. Composée de cinquante douaniers ou policiers et d'un état-major de 19 membres basé à Odessa, la mission, prévue pour durer deux ans, devrait permettre dans un premier temps d'installer un peu de transparence à ce qui se passe aux frontières opaques de la Transnistrie. A plus long terme, elle pourrait aussi faciliter les négociations pour un règlement de ce conflit gelé.”

Contrebande, fraude, traffics en tous genres: les autorités ont fort à faire aux frontières entre l'Ukraine et la Moldavie // Les nouvelles de Roumanie. – 2006. – Sept.-Oct. (Nr. 37). – P. 5.

Ediția periodică franceză *Les nouvelles de Roumanie* anunță și ea realitatea de la hotarul Transnistriei, unde e vorba mereu despre trafic, contrabandă, nereguli, corupție, rânduri de mașini și ore de așteptare, în general lucruri nedorite la o frontieră. Din această perspectivă aderarea Republicii Moldova la UE ar putea fi posibilă doar într-un timp foarte îndepărtat. O particularitate deosebită a imaginii de la frontieră, este prezența observatorilor UE, având drept sarcină ajutorul și concilierea autorităților locale. Așa cum găsim și în alte periodice, și aici e adus la cunoștință faptul că aceasta e o măsură în vederea asigurării unei funcționări a controalelor la frontierele Ucrainei

și Moldovei. Prezența colaboratorilor europeni permite ambelor țări să lupte cu eficacitate împotriva contrabandei, fraudei și a traficului variat, pe lângă acestea să amelioreze munca de la frontieră, apropiind-o de normele europene. Activitatea în comun de la frontieră reprezintă o perspectivă de integrare europeană. De fapt, intrarea europeană e o cooperare, nu o adeziune, oferită în numele politicii de vecinătate țărilor din fosta URSS.

„Aux frontières de la République de Moldavie, où se déroulent de nombreux traffics et que l'UE surveille, dans l'optique d'une adhésion, même si celle-ci paraît

lointaine. Dans le port ukrainien d'Odessa, qui fut jadis, au temps du cuirassé Potemkine, un haut lieu de l'agitation révolutionnaire, des files de camions attendent patiemment que leur chargement soit passé aux rayons X avant d'être autorisés à poursuivre leur route. Des chiens viennent ranifler les conteneurs pour détecter l'éventuelle livraison clandestine de drogue. Les gardes-frontières et les douaniers font leur travail, comme dans tout les ports du monde, vérifiant marchandises et documents. Rien de particulier à signaler, sinon la présence, aux côtés des fonctionnaires ukrainien, d'observateurs de l'Union Européenne, chargés d'aider et de conseiller les autorités locales.

La situation est compliquée, sur une partie de la frontière, par la sécession d'une province moldave, la Trans-

nistrie, devenue une zone tampon entre les deux pays et, selon un rapport de la Commission, une «plaque tournante» pour toutes sortes de trafics illicites comme le trafic d'armes, d'êtres humains et de drogue. La République Moldave autoproclamée de Transnistrie, soutenue par la Russie, s'est donné sa propre administration.

La mission d'assistance aux frontières – il en existe une autre au point de passage entre Gaza et l'Égypte – font partie des opérations de gestion de crise, militaires ou civiles, que mène l'UE dans différentes parties du monde. Ces opérations visent à la fois à renforcer l'image de médiateurs que veulent se donner les Européens et à tenter d'apaiser les conflits qui pourraient, un jour ou l'autre, les déstabiliser.”

Venettis, Colin J.

„Am mers la Cernobîl să constat valoarea vieții” // Ziarul de gardă. – 2006. – 27 iul. – P. 5.

Leșit din comun pentru o perioadă de timp la redacția Ziarului de gardă a fost prezența unui tânăr din SUA în calitate de stagiar al publicației. A fost intervievat de echipa ziarului, iar impesiile referitoare la țară, popor, obiceiuri etc. au fost redatate pe paginile ziarului. Înainte însă de a le expune, oferim câteva date biografice despre autorul acestora.

La 1 iunie la redacția ziarului a sosit Colin J. Venettis, un tânăr de 21 de ani din Statele Unite. În 2006 a absolvit Universitatea din Michigan, Facultatea de Istorie și Științe Politice.

Tânărul afirmă că părinții l-au privit cu puțină uimire atunci când, după absolvire, a declarat că pleacă în Moldova, dar l-au încurajat totuși.

Așa cum îl caracterizează colegii de la ziar, Colin e cuminte, ca un fiu de țăran și modern ca un tânăr european.

Departate de casă, Colin și-a găsit o familie «adoptivă», care a împărțit cu el masa și casa. Așa cum gazdele nu vorbesc engleza, a fost nevoit oaspetele să învețe câteva zeci de cuvinte în română. Fiica gazdelor, sora lui prin alianță, Sanda, a fost ghidul său, arătându-i orașul și explicându-i ce e Moldova.

O impresie generală despre țară e cuprinsă în afirmația tânărului: „E interesant la Chișinău, pen-

tru că oamenii sunt foarte deschiși și primitivi. Asta e foarte important. Aici nu te poți simți străin”. S-a arătat a fi un om bun și un coleg apreciabil, lucru afirmat de echipa redacției unde își începuse munca: “Colin e un coleg ideal, muncește în tăcere, nu fumează, nu face abuz de cafea, nu dă telefoane în SUA fără rost, nu deranjează pe nimeni.”

O perioadă Colin s-a ocupat de varianta engleză a *Ziarului de gardă*. Pe lângă acestea, a semnat un articol despre vinuri, “«Auriu de Milești» la nunta de aur a președintelui american”, care relatează despre faptul că însuși ex-președintele SUA, Jimmy Carter, a primit pentru nunta sa câteva mii de sticle de vin din Moldova. În aprecierea *Ziarului de gardă* unde și-a desfășurat activitatea, prin subiectul tratat, dar, în primul rând, prin decizia de a veni să muncească la un ziar din Moldova, Colin a apropiat puțin Chișinăul de Michigan și Moldova de SUA.

Reproducem un mic fragment din discuția dintre colaboratorii *Ziarului de gardă* și tânărul american.

- „De ce un tânăr din SUA ar alege să efectueze un stagiu la un ziar din RM?”

- Cu un an înainte de a veni în Moldova, am călătorit prin Europa de Est și am reușit să-mi creez o imagine despre această parte a lumii. În 2005 am studiat timp

de jumătate de an la Sankt Petersburg. Reușisem să vizitez și alte orașe. Între timp, am învățat rusa, încercând astfel să înțeleg modul de viață al oamenilor ex-sovietici. Pentru vara aceasta mi-am propus să acumulez o experiență diferită, dar și relativ similară. Moldova mi-a părut un loc ideal, căci e situată cumva între două zone de influență: polul rusesc e foarte puternic aici, iar totodată Europa e destul de aproape. Nu am avut dubii nici pentru o clipă că vreau să petrec o perioadă de timp în această țară. De ce am venit la «Ziarul de gardă»? Mi-am dorit să ajung la o publicație unde s-ar vorbi și puțină engleză și unde aș avea și eu cum să-mi aplic cunoștințele. «Ziarul de gardă» are o versiune engleză, se pare că este singurul care e tradus în engleză în Moldova, deci nu am ezitat și mi-a părut bine să fiu util aici. În plus, cum ai putea să cunoști mai bine o țară, decât fiind jurnalist și mergând la evenimente, călătorind și cunoscând oameni, comunicând cu alți jurnaliști, urmărind ce scriu ei despre viața lor.

- Înainte de a veni în Moldova, te-ai documentat despre ceea ce se întâmplă aici. Ce s-a adeverit și ce nu, atunci când ai ajuns?

- Sursa cea mai relevantă despre Moldova a fost pagina web a Guvernului SUA. De acolo am aflat despre Transnistria, despre situația economică, precum și despre confruntarea moldo-rusă de aici. În mare parte, toate s-au confirmat, fiindcă nu cunosc aceste evenimente doar din relatări seci, ci dintr-o experiență proprie. Mi-au părut destul de traumatizante relațiile dintre vorbitorii de limbă română și cei de limbă rusă. Prin oraș, deseori am auzit oameni insultându-se reciproc pentru faptul că nu cunosc o limbă sau alta. Am mers la meciurile de fotbal care erau vizionate în public. Mereu se discutau motivele din care meciul e transmis sau comentat în rusă sau în română. Mi-a părut stresant, căci toți sunt oameni și trebuie să conviețuiască în aceeași societate. Aici tensiunile persistă mereu.”

Millot, Lorraine.

La Moldavie a le vin triste depuis que la Russie la boude // Liberation. – 2006. – 28-29 oct.

Cunoscuta și mediatizata interdicție a vinurilor moldovenești de către Rusia pe piața sa a avut ecouri nu doar în presa de la noi și cea rusă. Ziarele franceze consemnează, la fel, acest eveniment. Din martie 2006 Rusia nu a mai dorit pe piața sa vinurile moldovenești și cele georgiene sub pretextul că ele ar conține pesticide și metale grele. De obicei apreciate, vinurile moldovenești erau exportate în Rusia în proporție de 76 %. Firma “Acorex Vin” de la Cricova exporta 86 % din întreaga producție. După anunțarea interdicției asupra vinurilor moldovenești, 200 mii de sticle au făcut cale întoarsă în țară în așteptarea zilelor când vor fi din nou solicitate. În ceea ce privește pesticidele ce intră în componența vinurilor, există fapte care se contrazic. Pe de o parte, trofee, medalii, distincții, un trofeu datând chiar din luna februarie 2006, pe de altă parte, interzicerea tuturor vinurilor deja în luna martie, cauza fiind pesticidele pe care le conțin. Niciun document care să demonstreze cele afirmate de Rusia nu i-a fost prezentat sau transmis Republicii Moldova. Dimpotrivă, o dovadă a aprecierii acestui produs moldovenesc, sunt două scrisori ale guvernului rus, datând din 2000 și 2002 prin care mulțumește directorului firmei “Acorex Vin” pentru vinurile distinse. Autorul este de părere, așa cum se presupune în general pe marginea acestei probleme,

că interdicția e de natură politică, fiind o măsură de pedeapsă pentru evoluția Moldovei în direcție occidentală. Astfel din partea Moldovei s-a adăugat controlul mai riguros de la frontiera transnistreană și invitația observatorilor UE. Reacția de răspuns din partea Rusiei a fost lovitura peste una dintre ramurile înfloritoare ale economiei moldovenești, vinurile, care alcătuiesc 20 % din PIB. Din cauza acestui embargo, la care se adaugă și creșterea prețului pentru gazul din Rusia, a avut de suferit economia republicii, nivelul ei scăzând de la 6 la 4 %. Deși această situație a fost cauza falimentului câtorva firme vinicole, cele rămase au fost nevoite să-și caute alte piețe de desfacere, care găsesc cu greu, aparțin țărilor occidentale. Iar pentru a compensa pierderea pieței ruse întreprinderile moldovenești au încercat să-și mărească exportul în alte țări din fosta URSS, un succes considerabil în această privință obținându-l în Kazahstan. Oricum, vinurile moldovenești sunt de calitate înaltă și se găsesc pe rafturile supermarketurilor occidentale, atâta timp cât Rusia și-a pierdut pentru o perioadă gustul.

“Les deux lignes d’embouteillage sont rutilantes. «Voyez, nous sommes aussi modernes qu’en Europe!», montre Veronika Budeeva, chef des contrôles de qualité, dans

un sursaut de fierté. Mais les rares employés visibles cet après-midi dans l'usine Acorex Wine, l'un des plus grands producteurs de vin de Moldavie, se tournent les pouces. Depuis mars, la Russie a interdit tout importation de vin moldave (et géorgien) sous prétexte qu'ils contiendraient des «pesticides» et des «métaux lourds». Le marché russe, habitué aux délicieux vins moldaves depuis l'époque soviétique, absorbait 76 % de toute la production de vin du pays. Le Firme Acorex Wine de Cricova, un grande vignoble tout près de la capitale, Chisinau, exportait même 86% de toute sa production vers son grand voisin et ex-frère soviétique. Depuis mars, la Russie ne veut plus rien boire de moldave. Six wagons, contenant 200.000 bouteilles, ont été renvoyés à l'expéditeur et attendent dans les caves d'Acorex des jours meilleurs.

Pesticides. Dans la salle des médailles de l'usine, Gemma Popic, directrice du marketing, montre un trophée remporté en février à la foire Prodexpo de Moscou. «Et en mars, tout non vins étaient interdits pour pesticides! Sans que jamais un seul document prouvant la trace de substances toxiques ne nous ait été fourni», souligne-elle. Au côté de se grand prix, deux lettres du gouvernement russe datées de 2000 et 2002 remercient le directeur d'Acorex Wine pour ses vins appréciés, dis-

ent-elles, lors des cérémonies d'inauguration du président Poutine et autre réceptions «des organes les plus élevés du pouvoir et de l'appareil du gouvernement de Russie».

Faillites. L'interdiction russe est toute politique: elle est venue sanctionner l'évolution pro-occidentale de la Moldavie. Depuis mars, avec le soutien de l'Union européenne, la Moldavie a réussi à imposer un contrôle renforcé des frontières de la Transnistrie, sa région de l'est qui se prétend, avec le soutien de la Russie, indépendant depuis 1990. En rétorsion, Moscou a frappé un des points forts de l'économie moldave: le vin représentait jusqu'à alors près de 20 % de PIB de se petit pays encore très pauvre, selon l'agence Moldovanin. A cause de cet embargo russe – et d'autres facteurs conjoncturels, tels que l'augmentation des prix du gaz importé de Russie – le gouvernement moldave a revu à la baisse ses prévisions de croissance économique: 4 %, contre 6 % ces dernières années.

Grande classe. Comme beaucoup d'autre vins moldaves, les produits d'Acorex Wine sont déjà de grande classe et n'ont pas grand-chose à nombre de bouteilles sur les rayons des supermarchés occidentaux. Poutine ayant décidé de s'en passer, reste à le faire savoir...”

Olga Pavlova

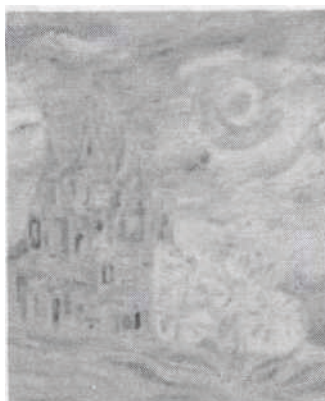
Talentata artistă plastică Olga Pavlova se arată a fi dintre cele mai active, mobile, inventive și reprezentative personalități ale culturii noastre, în special în ceea ce privește activitatea, materializată în numeroase expoziții on-line sau tradiționale organizate peste hotarele țării, ceea ce dă o impresie în receptarea imaginii ei. Pictorița este născută la 2 octombrie 1972, talentul fiindu-i consolidat de profesionalism ca rezultat al absolvirii Facultății de Pictură și Grafică a UPS, “Ion Creangă”.

Despre meseria sa și talentul ca o parte componentă semnificativă a artei plastice, pictorița a vorbit în următorii termeni: „*Un pictor bun e acela care aduce permanent lucruri noi, semnificative în creația sa, chiar dacă și-a format deja propria viziune stilistică și și-a definit concepțiile asupra fenomenului cultural-artistic. Stilul este un indice al individualității artistului. Stilul se formează ca rezultat al unei munci asidue, insistente și apare oarecum de la sine; mult mai important este să-ți elaborezi o gândire artistică proprie. Doar astfel izbutești să eviți locurile comune și să devii creator din punct de vedere artistic.*”

Și în anul 2006 a avut realizări frumoase, muncind asupra picturilor și organizând expoziții personale sau în colaborare cu cineva în țară și peste hotarele ei. Tablourile care urmează au fost create în 2006 și expuse în galerii obișnuite și virtuale spre administrația întregii lumi, lucrări a căror frumusețe dorim să o împărtășim cu cititorii almanahului nostru. Acestea țin atât de o percepție mai tradițională:

Before the rain, watercolors, pastel, paper. 24.5 x 37 cm

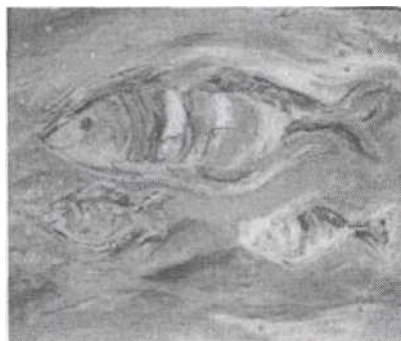
Castle, oil on canvas, 50x60 cm

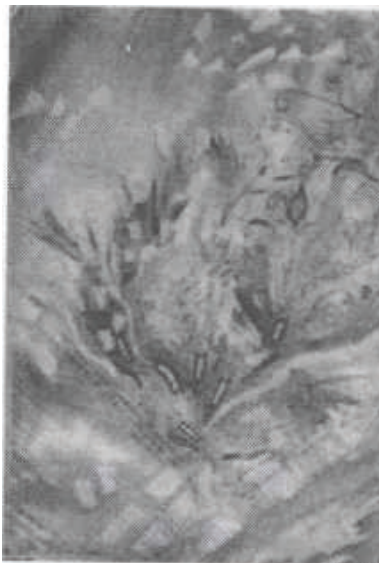
Golden Autumn, watercolor, pastel, paper, 20x30 cm precum și de una abstractă:

Lillies, oil on canvas, 50 x 60 cm

Fish, oil on canvas, 50 x 60 cm

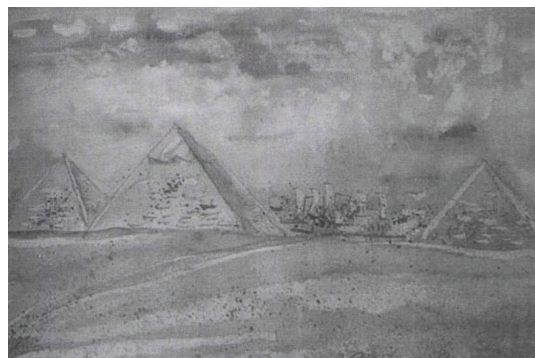
Winter Lace, ink, watercolor, paper, 30 x 42 cm

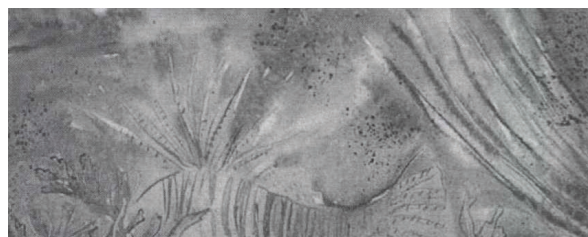
În 2006 artista a călătorit în Egipt, prezentând prin imaginile realizate acolo locurile memorabile ale acestei țări.

Inspirată de călătorie a reprodus realitatea prin prisma sufletului său de artist:

Miracle of Giza, 24,5x37 cm, watercolor, paper

Red sea, 20x30 cm, watercolor, pastel, paper

Sharm-eli-Sheikh, 24,5x37, watercolor, pastel, paper

Trecem în revistă cele mai importante evenimente legate de activitatea și personalitatea apreciatei pictorițe moldovene.

În martie 2006 artista a luat parte la Mișcarea artistică internațională, rezultatul acesteia fiind întruchipat într-o expoziție virtuală cu acces nelimitat.

A participat în mai 2006 la o expoziție în Budapesta (Ungaria) cu titlul Artists of Golden Heart, apoi la expoziția „Art on the Line” ce a avut loc la Galeria „Kalina” din orașul Regen, Germania, eveniment reflectat în ziarul german *Baerwald Bote*.

Webism - Kunst aus sieben Landern auf der Leine.
– Baerwald Bote (Donnerstag). – 2006. – 8 iun.

Regen (jf). Sie nennt sich “Webism”, die internationale Kunst er-Gemeinde, die sich mit Vorliebe übers Internet austauscht. Insofern ist die Ausstellung “Kunst auf der Leine”, die derzeit in der Galerie Kalina zu sehen ist, eher untypisch zustande gekommen. Denn Kalina Svetlinski schrieb zwar ihre Idee im Internet aus, die Werke forderte sie aber per Post an. Von zwölf Künstlern hat sie 24 Bilder bekommen, in ganz unterschiedlichen Techniken, aber alle so kompakt, dass sie in den beiden Galerieräumen wirklich an der.

Wäscheleine hängen können. Klassische, feine Aquarell-Miniaturen sind darunter, Fotokunst auf Schwarzweißfilm, digital verfremdete Fotos, aber auch Kunst, die komplett am Computer entstanden ist.

Ihre eigene Welt ist das Letztere nicht, sagt Kalina Svetlinski, die selbst auch mit winzigen Leinwandbildern auf der Leine vertreten ist.

“Ich brauche das Gefühl, einen Pinsel in der Hand zu haben, das Bild muss auch körperlich entstehen”. Umso mehr begeistert sie die Gelegenheit, so viele unterschiedliche Sichtweisen von Kunst ohne große Umstände in einer Ausstellung zusammenzuführen. Und sie freut sich auch, dass die Idee in der Galerie-Szene schon Beachtung gefunden hat - etwa durch einen Hinweis im Online Auftritt der Londoner “Saatchi Gallery”.

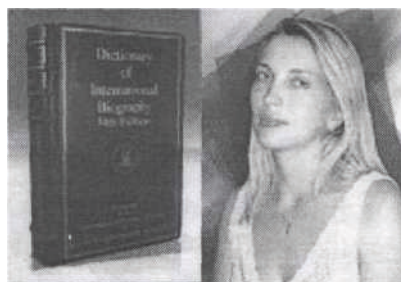
Auf den Leinen der Galerie Kalina sind noch bis SO Juni Künstler aus Australien, den USA, Iran, Kanada, Jamaica. Moldawien und Deutschland zu sehen. Die Galerie ist Dienstag bis Freitag von 14 bis 18 Uhr, Samstags von 10 bis 13 Uhr geöffnet.

În august, același an, pictorița Olga Pavlova a participat la expoziția, „Autograful lumii” desfășurată în incinta Muzeului Internațional al Păcii și Solidarității din Samarkand (Uzbekistan). Organizatorii expoziției au creat o colecție unică de fotografii cu autografe, scrisori și mesaje personale, viziuni, concepții, opere semnate de cei care au contribuit la făurirea unei păci mai durabile pe planeta noastră. Olga Pavlova a participat la această expoziție, pe lângă alte creații expunând și tablourile de mai jos.

Ea afirmă: „Arta plastică este o limbă universală care deschide ușa spre diferite culturi, restabilește pacea și înțelegerea. În secolul stresului oamenii suferă de suprasolicitare și temeri, se formează un vacuum spiritual. Pictorii se străduiesc să acopere acest vacuum. Sunt fericită să-mi aduc micul aport în această cauză măreață”.

În septembrie 2006 Centrul American al Biografiilor a nominalizat-o pe Olga Pavlova pentru titlul “Femeia anului 2006”.

Aproape concomitent, Centrul Biografic Internațional din Cambridge (Marea Britanie) a anunțat includerea biografiei Olgăi într-o ediție anuală, cu titlul *Dicționarul biografiilor internaționale* (ediția a 34-a).

Бологан, Виорел.

Ступени или как стать гроссмейстером. Мемуары шахматиста. – Москва: Астрель, 2006. – 253 с.

Recent, la editura moscovita “Astrel” a ieșit de sub tipar cartea compatriotului nostru, remarcabilul jucător de șah, Viorel Bologan cu titlul *Ступени или как стать гроссмейстером*.

Numele maestrului mondial Viorel Bologan este cunoscut în lumea șahiștilor. În 1991 i s-a conferit titlul de Mare Maestru (pentru prima dată în istoria jocului de șah din Moldova). Timp de două decenii Viorel Bologan a avut succese formidabile pe arena mondială a șahului.

În 2003 Viorel Bologan a reușit să atingă apogeul succesului sportiv repurtând o remarcabilă victorie la superturneul de la Dortmund (categoria a 19-a a FIDE) cu 6,5 puncte din 10 posibile. Cei mai de văză jucători de șah din lume ca G. Kasparov, A. Karpov, M. Dvoretcki, Z. Lanka – prețuiesc talentul lui Viorel Bologan pentru înțelegerea multilaterală a jocului de șah.

În epoca tehnologiilor informaționale, e o raritate ca un jucător de șah să scrie o carte, pentru că e un lucru greu, anevoios. Dar lui Viorel Bologan i-a reușit. A scris o carte sinceră, o carte-meditație, o carte-spo-vedanie. *«Писать про себя одновременно и просто, и нелегко. С одной стороны, лучшее, что выходит, из-под пера писателя, это всегда – его личный, глубоко прочувствованный опыт. С другой – тяжело сохранять объективность, когда речь идет о себе любимом. И все же я решился!»* (p. 7)

Cartea este dedicată tuturor celor care sunt pasionați de șah. Este o carte autobiografică, unde Viorel Bo-

logan își descrie treptele de dezvoltare. Deseori șahmatiștii-juniori își dau întrebarea: «Cum să devii Mare Maestru?» Răspunsul îl găsim în această carte care relatează despre căile de perfecționare a măiestriei, despre greutățile creșterii și cuceririi vârfului Olimpic. Viorel Bologan povestește, de asemenea, despre copilărie, despre primii pași făcuți în lumea feerică a jocului de șah alături de Veaceslav Cebanenco, despre anii de studenție la Moscova, unde îi avea alături pe Zigurd Lanka și Mark Dvoretcki. Acești oameni și-au adus contribuțiile sale în formarea personalității lui Viorel Bologan și dezvoltarea lui ca șahmatist.

Un interes deosebit îl au citatele din jurnalul său, în care autorul relatează nu numai evenimentele legate de joc, dar și trăirile lăuntrice, emoțiile. Iată unul din ele, scris la 20 martie 1990.

„Ну что я могу сказать? Пока я никто. Собой я не то чтобы доволен, но меня устраивает, как развиваются события. Правда, сейчас передо мной встала во весь рост дилемма: учиться ли дальше в Москве или переводиться в Кишинев? Хочется больше в Кишинев, там лучше. Просто тоска по родине! И в то же время свой отъезд в Кишинев я сам посчитаю поражением. Поэтому не знаю. Надо будет посоветоваться с людьми, узнать, каковы там условия.

Сейчас у меня щекотливое положение и в институте и в шахматном плане. Буду работать, хоть и звучит это банально. Но то что это необходимо, я убеждаюсь с каждым разом все больше и больше. Сейчас надо подтянуть физическое состояние, обязательно включиться в какой-то турнир, контролировать обстановку в институте.” (р. 35)

În carte sunt descrise 52 de partide de șah și la toate este făcută o descriere amplă. Acestea sunt luptele de neuitat dintre Viorel Bologan și V. Ananda, A. Șirov, P. Svidler, V. Zveaghințev și alți titani ai jocului de șah. Important este faptul, că după fiecare analiză a jocului autorul face concluzii, sinteze.

Prefața cărții este scrisă de marele maestru Garri Kasparov. Reproducem un fragment din prefața dată: “Я думаю, что книгу должны прочитать все шахматисты, которые хотели бы продолжить свое совершенствование. В первую очередь, конечно, это касается шахматистов молодых, которые уверены, что все шахматные знания они могут скачать в Интернете или найти в современных шахматных базах. На самом деле, ничто не может заменить печатного слова, потому что для совершенствования необходимо понимание того, что было сделано ранее, а также умение полученную информацию перерабатывать к своим стилевым особенностям и особенностям шахматного характера”.

„... В книге представлены разноплановые партии, начатые самыми разнообразными дебютами. Сейчас модно расширять свой репертуар, включая в него разные, зачастую противоречащие друг другу по структуре дебюты, а в этой книге можно получить рекомендацию, как правильно, с точки зрения автора, выбрать дебют. Автор рассказывает о методе принятия решения и о той конкретной философии, которая стоит за каждым из подобных решений. Это могут быть элементы шахматной психологии, связанные с конкретным соперником, какие-то изменения творческих взглядов вследствие сотрудничества с тем или иным тренером, это может быть просто соответствие современной шахматной моде, потому что любой шахматист, даже самый творческий, обязан внимательно следить за развитием шахматной мысли и стараться не отставать, находиться всегда на передних рубежах современного шахматного развития. И здесь практически в каждой партии можно найти общие рекомендации, «приспособленно-му» к конкретным особенностям той или иной позиции. Думаю, это наиболее ценные советы, потому что сам по себе общий совет, не раскрытый на конкретном примере, теряет большую часть своей практической пользы.” (р. 5)

Cimpoi, Mihai.

Secolul Bacovia. – București : Fundația Culturală Ideea Europeană, 2005. – 180 p.

La Editura “Idea Europeană” a apărut o carte incitantă despre unul dintre cei mai mari poeți interbelici, numit pe nedrept de către G. Călinescu drept un poet minor, cu titlul *Secolul Bacovia*. Studiul este semnat de cunoscutul exeget literar Mihai Cimpoi, președinte al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, membru al Academiei Române.

Cartea, nefiind prea extinsă ca volum, este de fapt un comprimat al operei lui Bacovia, cuprinzând, pe lângă cele cinci capitole de bază, și două compartimente de Addendă. Adenda II inventariază, se pare, toate preocupările de ultimă oră a cercetătorului în materie de Bacovia, acest apendice incluzând, între altele, și un dialog al lui M. Cimpoi cu Brenda Walker (Anglia). Tot aici a fost adăugat și studiul introductiv la volumul de versuri în limba engleză *Poems and selected prose of George Bacovia* transpus în engleză de bine cunoscuta traducătoare și Stelian Apostolescu. Într-o informație marginală ni se spune că volumul *Poems and selected prose of George Bacovia* urmează să apară la Editura Institutului Cultural Român. O fi apărut?

În Argumentul cărții, “De ce Bacovia?”, criticul își explică opțiunea de a scrie despre unul dintre cei mai comentați scriitori români: “Autorul *Plumbului* boicotează istoria, ducând o existență retrasă, cenușie [«La Bacău cenușiu e o culoare frecventă. Existând în natură, s-a strecurat necalculat în versurile mele», recunoștea undeva poetul], fără evenimente biografice spectaculoase, egală cu sine, departe de Centrul magmatic al ei și de cursul magistral aducător de noi vânturi, direcții, etape, vârste (hegeliene)”. Această fugă de toți și de toate (“de intensitatea privirii”) consacră *antinarcicismul bacovian*, cum îl numește Mihai Cimpoi, fenomen poate devastator pentru viața și imaginea artistului, nu însă și pentru opera sa.

Mihai Cimpoi redeschide de fapt dosarul Bacovia, un subiect foarte mult studiat de cercetători, dar departe de a fi clasat. Ceea ce propune criticul și istoricul literar, este o nouă lectură a poetului, care depășește cadrul strict al criticii literare, pătrunzând spre zone de adâncime ale poeziei bacoviene, spre viziunea ei, spre mitoetica ei. Criticul vine dintr-o direcție inedită – filozofia culturii – , opera poetului fiind

cercetată până în prezent mai mult cu instrumente tradiționale. De aici și gradul de noutate a cărții, dar și poticnelile ei. Accentul se pune pe ființial, mod de abordare în care autorul *Secolului ...* a excelat mai ales în tema Eminescu. Eminescologul Mihai Cimpoi poate discuta despre divergența vizionară între poezia bacoviană și cea eminesciană, ceea ce înseamnă un imens pas înainte în evaluarea lui Bacovia, care poate fi privit acum dintr-o perspectivă similară cu privirea ce îl scrutează pe Eminescu într-o anumită latură a sa, cea a concepției despre univers, cosmos, ființă, ființă umană, centru, divinitate, metafizică etc. “Gândirea eminesciană își reprezintă un centru divizibil în infinit care nu pierde însă nimic prin diviziune, el rămânând un punct matematic constant”, în vreme ce “Bacovia este departe de a concepe o astfel de divizibilitate infinită cu un punct unic indivizibil. Centrul bacovian este mai degrabă cel labirintic, învăluit în taină; este o margine, care desistematizează și dezaxează” (p. 11). Iată, spre exemplu, cum mai vede Mihai Cimpoi raportul de succesiune Eminescu – Bacovia, subiect care la alți critici lua forma unei simple corelări a motivelor sau ritmurilor (literare) comune. Exegețul merge spre literar și literaritate (altfel care ar fi rosturile să vorbim despre un poet și poezia lui?), dar dintr-o perspectivă ontologică: “Dacă la Eminescu dăm de un abis ontologic, la Bacovia găsim un abis psihic” (p. 93). În filozofie și simbolistică, subliniază autorul, Centrul “este, eminent, obârșie, temei, în care se adună contrariile” (p. 10). Dacă primul apare sub semnul “devenirii într-o ființă”, atunci “Bacovia face dovada unei dialectici răsturnate, începutul pur nefiind pentru el ființa, ci neființa” (p. 8). Decadența, de fapt, “identifică ființa neantului” (p. 12). De aici moartea absolută a eului bacovian, “un eu vidat de conținut”, de aici “marginarismul” și golul ca “abis originar”, ambele generând “golul verbal” (p. 27), adică formele goale bazate pe refrene și repetiții care reflectă colapsul ființial: “Singur, singur, singur, ... Nimeni, nimeni, nimeni, ... Tremur, tremur, tremur”. Dacă Eminescu are respirație de maratonist (el “desfășoară existențialii – angoasa, disperarea, melancolia, singurătatea”), atunci Bacovia “îi punctează și-i emblematizează”. Plânsul Demiurgului, melancolia eminesciană ia proporții universale, extinzându-se la scară cosmică, pe când plânsul material la Bacovia “este o senzație auditivă «locală»”, melancolia

bacoviană rămânând doar un moment nevrotic. De aici și “distanțele” literare parcurse de cei doi: Eminescu are suflu epopeic, proiectând mari poeme panoramice, Bacovia e al momentelor și stanțelor, al poemului-miniatură. Există însă și o serie de elemente comune, care îi induc lui Mihai Cimpoi ideea că bacovianismul este, de fapt, o prelungire a eminescianismului, dar un eminescianism extremal, dus până în pânzele cenușii ale neantizării bacoviene. Concluzie mai mult decât plauzibilă – demonstrată cu multă aplicare de critic.

Correspondențele lui Bacovia cu Eminescu, Cioran, Blaga, Heidegger, Nichita Stănescu, Brâncuși, sunt chiar pasionante pentru lector. Punerea față în față a lui Bacovia cu Cioran e incitantă: „*unul scrie lirică pe textul filozofic al celuilalt, cel de al doilea scrie filozofie pe textul liric al celui dintâi*”. Pentru că, spune în alt loc autorul studiului: „*Lirica lui Bacovia este, în fond, o rapsodie a Neantului. Acordurile monotone, cântate totuși într-un alegro susținut, se contopesc contrapunctic într-o astfel de componentă simfonică unitară*”. Nici “Bacovia și Blaga sub zodia lui Saturn” nu e un subcapitol mai puțin interesant. Aparent, totul îi desparte pe cei doi poeți, și totuși, Mihai Cimpoi descoperă similitudini convingătoare ca și deosebiri grăitoare.

Concluziile studiului despre Bacovia fac obiectul ultimului capitol, *Bacovianismul*, capitol cel mai interesant al cărții nu este doar un corolar al *Secolului...*, ci și un bilanț la zi al ideii de Bacovia. Accentuând asupra unicității fenomenului Bacovia, caracterizat prin limbaj arhetipal, originalitate, “identitate originală între sinceritate și artificialitate”, repetivitate, marginalism, vacuitate etc., Mihai Cimpoi va conchide: „*Bacovianismul se manifestă, în definitiv, ca neputință, ca eșec sisific al omului nimerit într-o gaură neagră existențială*”.

Resursele ontologicului, ale existențialului, la care apelează Mihai Cimpoi, largesc întrucâtva definiția bacovianismului, o deplasează într-un fel din sfera strictă a literaturii în cea mai largă a cunoașterii umanistice. Poetul e recalificat, dintr-un provincial închis în interbelic între limitele unui simbolism fără

ieșire, defunct, într-un exponent al gândirii moderne (“*Bacovianismul e existențialism pur*”, p. 18), în plan estetic vizându-se chiar absurdul: „Teatrul lumii e plin de figuranți care se învârt mecanic într-un dute-vino derizoriu” (p. 119).

Svetlana Paleologu-Matta vorbea chiar de „occidentalitatea” lui Bacovia, teză catalogată în *Secolul Bacovia*, poetul fiind un occidental deoarece are un demers absolut citadin, dar și o predispoziție genetică pentru asta: „*Occidentalismul de margine bacovian este generat de ratarea istorică a destinului; Bacovia e «strigătul dispariției întregii Moldove anterioare: Bacovia înseamnă întreaga Moldovă de Jos, decadența sa istorică, întrebare resimțită biologic prin însuși corpul, din punct de vedere auditiv prin sonurile sale dezarmonoase și false, din punctul de vedere vizual de asemenea prin glob, fum, rușine»*”(citată de Mihai Cimpoi după Svetlana Matta, p. 115).

Mihai Cimpoi face concluzia: „*Evident, chiar dacă ilustrează una din aceste orientări literare (simbolism, romantism, expresionism, suprarealism, postmodernism), Bacovia este un poet cu o identitate absolut neîncadrabilă în vreo convenție. Nu ancorează la nici un «țărâm», ci se află mereu în derivă, rătăcirea, deambularea delitanta fiindu-i datul esențial*”(p. 113).

Mihai Cimpoi este mai mult decât un critic înzestrat: e un critic înnăscut. Vivace, curios, profund, captivat de aventura spirituală a descifrării, el face din poezia lui Bacovia un teritoriu al său, o lume a sa, în care va trăi atâta vreme cât scrie, asumându-și-o total, nu doar prin judecată critică, ci și prin sensibilitate și simțuri.

Cartea *Secolul Bacovia* este o carte integrală, totală, iar de ai vrea cu dinadinsul să polemizezi cu ideile ei, nu ai putea s-o faci decât propunând o altă nouă viziune critică asupra lui Bacovia.

Deci, *Secolul Bacovia* este un volum consistent, care fructifică în mod creator bogata bibliografie despre Bacovia, formează judecăți și sentimente remarcabile, obligatorii de acum încolo pentru exegeții operei bacoviene.

Corobca, Liliana.

Poezia românească din exil. – București: Institutul Cultural Român, 2006. – 403 p.

Consecvent misiunii sale de promovare a patrimoniului cultural național, Institutul Cultural Român oferă cititorilor un instrument esențial de cunoaștere a fenomenului poetic românesc din exil.

Antologia realizată și prefată de Liliana Corobca reunește între copertile ei aproape cinci decenii de creație lirică. Pe această cale publicul va putea descoperi o dimensiune ignorată a istoriei literaturii noastre, încercând să recupereze și să redea literaturii române câțiva autori mai puțin sau deloc cunoscuți. De la Ștefan Baciu până la Dorin Tudoran, generațiile exilului se regăsesc reflectate prin intermediul acestei selecții.

În afară de tradiționalul criteriu valoric ce stă la baza oricărei antologii, cei 31 de autori selectați au publicat în exil, în limba română, cel puțin un volum de versuri între anii 1945-1989.

„Mulți poeți, înainte de a ajunge în exil, erau nume cunoscute în țară. Înainte de 1945, Aron Cotruș, Al. Ciorănescu, Al. Busuioceanu, Vintilă Horia publicaseră mai multe cărți, erau prețuiți în mediul literar ori științific. De asemenea, mulți dintre autori care vin mai târziu, Ion Caraion, Dorin Tudoran, Ilie Constantin, Gabriela Melinescu sunt nume consacrate și im-

portante în peisajul literar românesc, volumele lor fiind elogiata și premiate. Alți scriitori care au îmbogățit poezia exilului cu versurile lor, «marginalizați» sau necunoscuți în România, se vor afirma în afara hotarelor ei. Miron Kiropol debutează, aproape neobservat, volumele lui cele mai importante fiind scrise în limba franceză; Alexandru Lungu, versurile cărui erau aduse ca exemplu de poezie «decadentă și afectată de morbul putreziciunii burgheze», va publica neobosit în exil, din 1980 până în 1989, 16 plachete de versuri în limba română” (p. 11).

Aproape toți poeții exilați au avut de înfruntat nenumărate obstacole. Imaginea exilaților e umbrită de sărăcie, descurajare, ratare:

„În port, în tavernă săracă și murdară,
Ca într-un panoptic, stau exilații în scaune încremeniți
Peste chipurile îmbătrânite și galbene ca de ceară,
Își fâlfâie aripa hulubii amintirilor, oboșiți”.

S. Gorova (Nicolae Ștefănescu), *Exilații*, p. 154)

Un sentiment de inutilitate îi stăpânește, uitarea neîndurătoare îi pânzește:

„Dar cine are nevoie de acești
trândavi? Silnic ei băjbâie
în marea unde sfârșește orice țărnm,
într-un pustiu noroios de uitare.”

Ilie Constantin, *Poezii exilului*, p. 121

Tulburătoare și tragică e dorința exilaților de a-și revedea țara înainte de moarte:

„Câți oare, Doamne, dintre noi,
de-aici de la soare-apune,
s-or mai întoarce cândva înapoi,
duși val-vârtej de năbădăi nebun”, se întreabă retoric
Aron Cotruș.

Deșteptare, p. 141.

„Ceva în mine îmi spunea că n-am să ajung, voi fi mort,
Când va suna ora cea sfântă de eliberare”.

N.S. Govora, *Înserare la Palma de Mallorca*, p. 156

„Întoarcerea, întoarcerea. Când nebunesc al amarei neputinți.

Timpul s-a consumat. Distanța-i pulbere, ca anii

*Marii despărțiri. Definitivele rupturi zac în noi...
...Nostalgia, nebunia întoarcerii, erau poate gata să
facă concesii,
Un dureros «totuși» era dispus să arunce magice punți
Dar e prea târziu».*
George Uscătescu, *Poemele tăcerii*, p. 372.

Experiența exilului, dureroasă, religioasă, metafizică...,
a fost resimțită ca o înfrângere, o imensă dezamăgire
și o profundă dramă existențială:
„Ceva-n inima noastră se frânge
un arc prea întins
Stăm în apus ca la marginea lumii
Și privim cerul de glorie funebre aprins”.

A. Busuioceanu, *Eroică tristă*, p. 54.

Autorii apar în volum în ordinea alfabetică și poemele urmează succesiunea apariției cărților și ordinea cronologică a revistelor. Notele bibliografice înregistrează, în mod special, cărțile de poezie scrise în limba română.

Fiii risipitori ai exilului se întorc acasă. Umilită, îndărătnicită, tristă, înțeleaptă, demnă, complexă, naivă, resemnată etc., poezia lor bate acum la ușile noastre. Să deschidem...

*Poezia dispune neîngrădit, după
bunul ei plac, de suferință și dorință – de plăcere și
durere – de eroare și adevăr – de sănătate și maladie.”*

Novalis

În *Revista de cultură poetică “Poezia”* (Iași), ediția de vară, revistă ce își propune publicarea poeziei românești contemporane, a poeziei universale în haină românească, eseuri pe teme de creație și de cultură poetică, a apărut poemul lui Alexe Rău “Această salcie”.

Alexe RĂU

ACEASTĂ SALCIE

„această salcie cu cetina-n bernă
sobră și nobilă ca o stareță
făptura-nchinată asupra apei
ca să nu piardă din ochi rădăcinile
această salcie – arătare a sufletului
cea mai fragilă dintre toți copacii
un susur de gând ține-n ea locul lemnului
în verde se pierde de parcă trup n-are
dar nu cu ochiul – cu duhul privește-o
ea cel mai tare arbore este
un capăt de lemn din ea de rămâne
îl pui și se prinde și salcie crește
dacă-i sădită lângă-a ei apă
căci e ființa ce locul nu-și schimbă
chiar de gorunii cu umbră-o-mpresoară
c-atuncea ea însăși lumină devine
cu-a ei suflare
morții sunt vii
și-mpreună ne ținem
cum apele-n maluri
Cerul printr-însa
coboară la noi
pământul nostru
prin ea la Cer suie
această salcie călugăriță
cu jerbe de verbe prinse-n cunună –
cununi de cuvinte îi sunt coroană –
păzindu-și de soare tainele sale
și de aceea lui închinându-se
privindu-l în apă pe Dumnezeu
această salcie plâpândă și-eternă
este Limba Maternă”

Ciobanu, Vitalie.

Anatomia unui faliment geopolitic : Republica Moldova. – Iași : Polirom, 2005. – 408 p.

Pentru românii din România situația din Republica Moldova este încărcată de clișee și prejudecăți. În problema prezentului Republicii Moldova, studiile serioase și aprofundate se lasă așteptate. Din acest motiv, e important să receptăm favorabil și să fim deschiși pentru tot ce ar putea fi analiza îndrăzneată și precisă a situației din republică.

Vitalie Ciobanu oferă publicului o cale de înțelegere a realităților Republicii Moldova, publicând recent la Editura "Polirom" o astfel de carte. Înainte de a trece la prezentarea cărții lui Vitalie Ciobanu, apărută în 2005 la Iași, pentru că nu a apărut încă pe paginile Almanahului nostru, vom expune elementare date biografice, multora fiindu-le cunoscută activitatea autorului din revista *Contrafort*.

Vitalie Ciobanu este născut la Florești pe 4 mai 1964. Își face studiile la Universitatea de Stat, Facultatea de Jurnalism, a cărei licențiat devine. Își începe cariera în calitate de scriitor, critic, traducător. În perioada 1986-1993 este redactor, apoi redactor-șef la Editura "Hyperion". Din 1994 e redactor-șef al revistei *Contrafort*, de pe ale cărei pagini este cunoscut cel mai bine cititorului interesat de țară, națiune, cultură, literatură, calitate, autenticitate... Sumând activitățile cunoscute ale Domniei Sale, obținem: poet, scriitor, eseist, critic literar, ziarist, publicist, comentator la Radio Europa Liberă. Activitatea sa intelectuală a fost materializată în volumele: *Schimbarea din stradă* (Chișinău: Ed. „Hyperion”, 1991), *Frica de diferență* (București: Ed. Fundației Culturale Române, 1999), *Zilele după Oreste*, nuvelă publicată în *România literară* în anul 2000, *Valsul pe Eșafod* (Chișinău: „Cartier”, 2001), la fel în antologiile *Momentul adevărului* (Cluj-Napoca: Ed. „Dacia”, 1996), *Europaexpress. Ein literarisches Reisebuch* (Berlin: Eichborn, 2001). Unele aprecieri cu privire la preocupările literare: colaborează și la revistele *22*, *Dilema*, *România literară*, *Observator cultural*, *Viața românească*, *Cultura*, *Lettre internationale*, la cotidienele *România liberă* și *Evenimentul zilei*, precum și la publicațiile *Interval*, *Apostrof*, *Steaua*, *Timpu*, *Convorbiri literare*, *Sud-Est* ș.a. Au fost luate în considerație meritele sale prin câteva premii și distincții, precum: Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova,

1991; Premiul pentru eseu al Uniunii Scriitorilor din România, 1999; Premiul pentru critică și eseu al Uniunii Scriitorilor din Moldova, 2001 și 2005.

Volumul semnat de Vitalie Ciobanu, pe care intenționăm să-l prezentăm în cele ce urmează, poartă titlul *Anatomia unui faliment geopolitic: Republica Moldova*. În această carte Vitalie Ciobanu face o radiografiere necruțătoare lumii culturale și politice din Basarabia. Autorul însuși deschide volumul astfel: „*Cartea cronometrează agonia unei iluzii: adică a ceea ce s-a vrut Republica Moldova în zorii independenței sale. Prăbușirile din ultimii cinci ani – 1999-2004 – asupra cărora mi-am fixat obiectivul, compromiterea rapidă a tuturor valorilor naționale, declamate solemn la 27 august 1991, până la recăderea acestui stat, un deceniu mai târziu, în brațele unui regim comunist dogmatic și românofob justifică din plin folosirea cuvântului «faliment»*” (p. 8).

Adoptând o perspectivă critică, Vitalie Ciobanu deconstruiește șabloane și încearcă să stopeze marotele nefericite ale unei societăți pentru care, la cinsprezece ani după desprinderea de URSS, deriva nu s-a sfârșit încă.

De fapt, prezentul volum de eseuri este construit, în parte, din articole publicate între 1999 și 2004 în *Contrafort*, *22*, *Dilema*, *Observator cultural*, *România liberă* etc. Lucrarea în întregime redă societatea basarabeană într-o indeterminare: de la o fericire supremă oferită de redobândirea independenței, până la reîntoarcerea semiconștientă la un trecut ce părea a fi rupt, șters și uitat din istoria țării, deci, la aceeași guvernare comunistă, asmuțirii contra limbii române, indiferență față de cultura națională etc. De fapt, Basarabia mai este încă sub povara ruinelor și influențelor uriașului imperiu sovietic. Plus la toate, și stilul în care se scrie este semnul grandorii, amărăciunii, importanței celor abordate.

Prin volum se prezintă fidel atmosfera fiecărui segment de timp din 1989 încoace și analiza cauzei pentru care s-a ajuns la acel „faliment” sus-menționat de autor. „*Aceste cauze*, afirmă Vitalie Ciobanu, *s-au dovedit mereu mai profunde, cu rădăcini într-o*

istorie mai veche și mai complicată a Basarabiei, decât conexiunile de suprafață ale evenimentelor derulate în epoca postsovietică” (p. 8).

Textele au fost selectate după capacitatea lor de a exprima întocmai „planul înclinat” pe care „continuă să lungece comunitatea românească dintre Prut și Nistru” (p. 8). Dintre punctele culminante este evenimentul din 2003, când „autoritățile de la Chișinău au fost la un pas de a semna planul rusesc de federalizare – citește: de lichidare a Republicii Moldova” (p. 8).

Cartea lui Vitalie Ciobanu atinge problema “trădării” și a abdicării intelectualilor basarabeni. Comuniștii n-ar fi avut un asemenea succes electoral dacă nu s-ar fi produs falimentul intelectualilor și al partidelor pretins democratice, incapabile “de a desăvârși un program de transformări autentice, fapt ce a încurajat recrudescența comunismului în Republica Moldova și umilințele la care este supusă azi limba română”. Sunt oferite câteva exemple: Mihai Cimpoi (premiat de C.V.Tudor, “fără să fie deranjat de lumina dezonorantă în care aruncă întreaga breaslă a scriitorilor basarabeni”), Ion Druță (susținătorul “moldovenismului”), Grigore Vieru; se discută despre cazul ziarului *Literatura și arta*, prea absorbit în răfuiele grobiene, incapabilă să vadă proiectul general de apropiere dintre România și Republica Moldova, fără să fie lezați cetățenii ruși din Republica Moldova.

“Este adevărat că tonul schimbărilor politice la sfârșitul anilor ‘80, în Basarabia, l-au dat intelectualii. Mai bine zis, ei au recepționat primii semnalul liberalizării gorbacioviste. Elanul acelor zile mai stăruie în amintirea multora dintre noi: adunări incendiare la Uniunea Scriitorilor, articole de presă în care s-au rostit pentru prima oară public, după 1945, între Nistru și Prut, marile adevăruri despre identitatea moldovenilor, despre limba română și istoria națională. Am trăit un adevărat delir al recuperărilor, într-o perioadă când România încă mai gemea sub regimul Ceaușescu.

Atunci au ieșit în prim-plan câteva figuri: Gr. Vieru, L. Lari, D. Matcovschi, N. Dabija, M. Cimpoi etc., iar cel mai popular săptămânal devenise «Literatura și arta». Din păcate – am spus-o și mai devreme – , intelectualii basarabeni n-au reușit să impună un program de transformări radicale ale cadrului politic, economic și social pe care să-l controleze” (p. 27).

“Este o mare dramă faptul că în Basarabia, noi, intelectualii, în loc să ne aplecăm cu responsabilitate și cu pasiune asupra acestui atribut care transcende naționalul în accepțiunea lui imediată și tradițională, dar care, în egală măsură, definește ființa umană, pentru că valorează universalul din noi și multiplele înfățișări ale «eului» – în loc să privim așadar dincolo de limitele condiționărilor noastre de spațiu și timp, de religie și limbă, trebuie să ne războim, cu stafiile unui trecut damnat, cu apetitul necrofil al unor valeți ideologici pe care nu am știut să-i punem la punct la momentul potrivit, din lașitate, comoditate și vanitate mărunță” (p. 74).

Vitalie Ciobanu își încheie volumul cu un excelent text intitulat “De ce are nevoie România de Basarabia”, unde oferă o analiză comparativă a inadecvării dintre București și Chișinău. Se amintește de calitatea diplomaților trimiși să reprezinte România la Chișinău – “personaje mediocre, veleitare, provenind din vechea pepinieră de cadre ceaușistă, au ales (ca și cum ar fi ascultat un ordin!) calea minimei rezistențe, a comodității sinecuriste, îndeletnicindu-se cu acte simbolice de o rezonanță insignifiantă și cu organizarea unor «chermeze patriotice» înecate în vorbă multă și goală” (p. 389).

Volumul *Anatomia unui faliment geopolitic: Republica Moldova* are meritul de a ne arăta că Republica Moldova nu este o țară a nimănui, dimpotrivă, este un ținut pe care, dacă nu-l vom trata superficial și egoist, ar putea să fie un partener al României spre integrarea europeană.

Gârneț, Vasile.

Intelectualul ca diversiune : Fragmente tragicomice de inadecvare la realitate. – Iași : Polirom, 2005. – 257 p.

Trecând în revistă cele mai sugestive date biografice, menționăm că Vasile Gârneț e născut în anul 1958 la Hănășeni Noi, jud. Lăpușna. Este absolvent al Facultății de Ziaristică a Universității de Stat în anul

1983. Este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și din România. A fost redactor-șef la Editura „Hyperion”, din 1994 – director al revistei *Contrafort*, publicație a tinerilor scriitori din Repub-

lica Moldova. Are o intensă activitate publicistică, atât la Chișinău, cât și în România. Pe lângă aceste activități, este poet, fiind încadrat în mai multe antologii literare din România și peste hotarele ei. Textele poetice au fost traduse în limba engleză, germană, italiană, rusă, franceză, portugheză, spaniolă etc. Este autorul volumelor: *Martorul* (Chișinău: „Literatura Artistică”, 1988), *Peisaje bolnave* (Chișinău: „Literatura Artistică”, 1990), *Personaj în grădina uitată* (Chișinău: „Hyperion”, 1992), pentru care s-a ales cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România, *Câmpia Borges* (București: Editura „Vinea”, 2002), pentru care a primit Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova.

Basarabeanul Vasile Gârneț oferă publicului o cale de înțelegere a realităților Republicii Moldova în cartea publicată recent la Editura „Polirom” *Intelectualul ca diversiune*.

Volumul semnat de Vasile Gârneț cuprinde mai multe articole apărute în perioada 1994-2002 și pagini de jurnal. Lucrarea este centrată pe aflarea continuă (în sensul căutării) a propriei identități: în situația unei inerții actuale.

Intelectualul nu trebuie să-și permită indiferența, remarcată de atâtea ori față de evenimentele din toate sferile vieții din țară, iar sprijinul unor proiecte condamnate la faliment, rușinoase și cu repersuni pe ani înainte, cauză a suferinței și a generațiilor ce vin este „un delict asemănător cu trădarea”. Astfel, cartea reprezintă o imagine oglindită a societății și a politicii din Basarabia la momentul trecerii prin acele evenimente. Aceasta e un apel al intelectualilor la autoanaliză și la redefinirea propriului rol în procesul tranziției de la moravurile postsovietice (bizantine) către o lume a transparenței și a dezbaterii democratice.

Volumul este prezentat într-o formă concentrată de autorul însuși.

„Titlul volumului – *Intelectualul ca diversiune* – fixează poate șocant și, cred, polemic teza potrivit căreia principalul vinovat pentru deriva postsovietică a Basarabiei este intelectualitatea națională. Pentru că, dincolo de expresiile siropoase și delirant-artistice care au delectat (mai exact ar trebui spus «amețit») publicul, însetat – la începutul anilor ‘90 – de un discurs patriotic bine rostit, s-a ajuns la un rezultat dezastruos: intelectualii au fost învinși. Iar cel învins, mai ales după ce angajează pe același traseu, sub faldurile inspirației sale civice, atâta lume, este și vinovat” (p. 5).

Secvențele care urmează vă invită să reflectați asupra problemelor dezvăluite în acest volum.

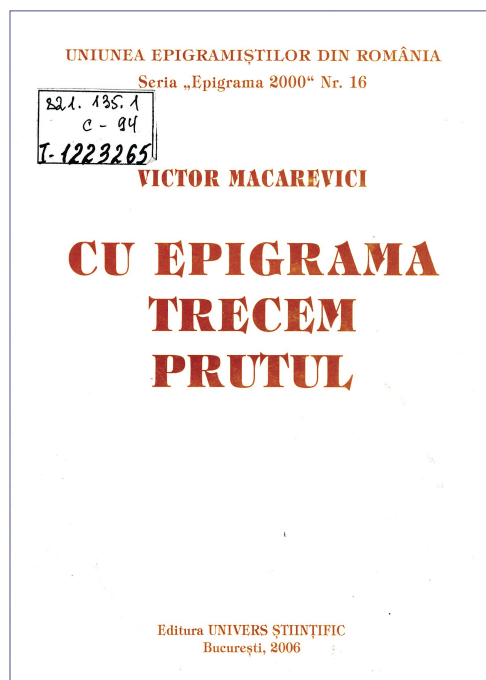
„La zece ani de la declararea independenței, Republica Moldova este o corabie cu busola stricată. Degringolada instituțiilor, insecuritatea cetățeanului, adâncirea disparităților sociale – care nu reflectă inegalitățile naturale dintre oameni, ci răsturnarea scării de valori în favoarea tupeului și hoției și în detrimentul muncii oneste – absența unui sentiment al solidarității civice și descompunerea conștiinței naționale creează o stare de fapt dezolantă, pe care datele statistice nu reușesc decât să o confirme. R.M. este în acest moment un imens poligon de încercare unde se aplică diverse tehnici de manipulare din care statul și cetățenii săi nu au nimic de câștigat. Într-un moment când s-a deschis sezonul regroupărilor geopolitice, la capătul căruia hărțile Europei vor căpăta o nouă configurare, R.M. apare ca o pată albă, o terra incognita, care nu răspunde adecvat (adică în conformitate cu reflexele unui organism normal) semnalelor lansate spre ea. O asemenea atitudine trezește nedumerirea și dezamăgirea occidentului, care ar dori să ne ajute, dacă ar avea cu cine să discute, dacă cei susceptibili de asistență ar ști să-și articuleze nevoile” (p. 13-14).

„Cum lesne se observă, spiritul de baricadă, de confruntare dirijată și... (uneori bine remunerată) a impregnat acest tip de reacție a intelectualilor basarabeni, care au devenit – pe neobservate, cumulând mici compromisiuni și lașități – o masă de manevră la cheremul maimarilor zilei. Tradiționalele și totodată rușinoasele liste cu semnături pentru susținerea cutărui sau cutărui potentat sunt o dovadă că lucrurile s-au degradat până la nivelul cel mai de jos posibil. Întrebarea care se pune este ce fac spiritele independente, care refuză contingentă și înregimentarea, încăpățânându-se să practice reflecția critică – singura care definește un adevărat intelectual? Ele nu se pot regăsi în nicio tabără, pentru că au curajul să privească în față și să formuleze propria relație cu ea, chiar dacă aceasta postură le condamnă adesea la însingurare.

Pentru a nu se trăda pe sine însuși, cred că un intelectual ar trebui să susțină idei, nu persoane sau interese de clan. Să-și pună inteligența în serviciul cuiva numai în măsura în care acesta îi reprezintă, îi întruchiează ideile, având libertatea de a se retrage atunci când «omul său» i-a înșelat așteptările. Să nu semneze «contracte» cu puternicii zilei, ci să «jure» doar pe propria conștiință. Un intelectual adevărat trebuie să-și păstreze respectul de sine, ca un capital ce nu poate avea valoare de schimb” (p. 100).

Macarevici, Victor.

Cu epigrama trecem Prutul. – București : Univers științific, 2006. – 120 p.

Autorul, profesor de muzică, în cadrul activității literare, a adunat într-un volum cele mai reprezentative epigrame prin care evidențiază istoria, evoluția, cultura, care au evoluat separat, distinct. Intenția autorului însă este nu cea de separare a poporului și a culturii sale, ci de apropiere, de eliminare a situațiilor conflictuale, de evidențiere a împrejurărilor ce au dus la situația actuală, în care una dintre cărți a fost nevoită să ia o altă cale de dezvoltare.

Epigrama de la noi și cea de dincolo de Prut formează acel întreg al românității care în alte sfere este scindat. Acestea sunt datorate cunoșcărilor creatori de gen de pe ambele teritorii românești.

Deosebit e faptul că epigramele au în vedere un grup anume – moldovenii – prezentându-i cu trăsăturile lor definitorii, devenite proverbiale. Deci, este valorificat un bogat patrimoniu spiritual, fără limite în exploarare, fără prejudecăți, epigrama fiind una dintre căile de menținere a spiritului național. Epigramaștii adunați în volum au ca punct de reper afirmația „arta e limita politici”. Fiind cultivat și aici, și peste Prut, acest gen de poezie menține regenerarea morală a societății.

În pofida dominației satirico-umoristice, cartea este una tristă. Umorul este tragic. Conform afirmației lui George Corbu „într-o cultură a suferinței, a revoltei, dar și a cugetării, a doinei și a epigramei – aceasta cu virtuți evident pamfletate – râsul este contrabalansat de un plâns îndelung mocnit, el ivindu-se cu greu, asemeni soarelui copleșit de nori...”.

Victor Macarevici oferă un volum care este o oglindă nu atât a defectelor de neam, cât conștiința legăturii profunde, durabile de-a lungul timpului. Câțiva dintre autorii basarabeni incluși în antologie sunt Ion Berghia, Efim Bivol, Petru Cărare, Mihai Cimpoi, Ion Cuzuioc, Ion Diviza, Grigore Vieru ș.a.

Oferim câteva epigrame semnate de autorii noștri.

AGNESA ROȘCA

Potentații

*Chiar dacă lumea s-ar dubla,
Trudind ca roiul de albine
Ei tot nimeni n-ar vedea,
Căci ei se văd numai pe sine.*

Unui protipendist

*Într-un pas cu lumea bună,
puzderii
Gustul cel ales prinsesei:
Ca pe vatra cea străbună
Să tot stai în capul mesei. (p. 48)*

ION BERGHIA

Absurditate istorică

*Basarabie ștefană
După graniță cu mamă,
Pari subiect de epigramă;
Poanta? Ești și azi orfană...*

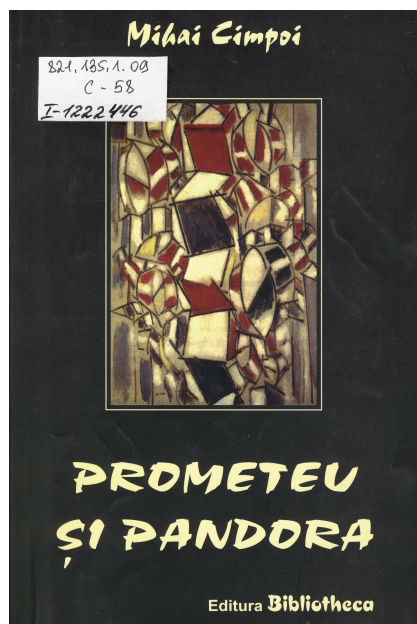
Grăniceri la Tiraspol

*Mulți cazaci și ruși,
Stau la glia strămoșească:
Moldovenii din Siberii
Cică vin să-i cotopească... (p. 20)*

Cimpoi, Mihai.

Prometeu și Pandora: Eseuri despre Ion Heliade-Rădulescu: Itinerar critic dâmbovițeano-basarabeian. – Târgoviște : Bibliotheca, 2006. – 132 p.

Apariția lucrării lui M. Cimpoi în România, sprijinită de Editura „Bibliotheca”, a fost prilejuită de frumoasa ocazie a Zilelor Chișinăului la Târgoviște în perioada 19-23 octombrie 2006.

Volumul este unul de eseuri despre Ion Heliade-Rădulescu, în aprecierea autorului „un mare poet al Ființei”. Tot aici găsim și secvențe despre alți câțiva scriitori dâmbovițeni și basarabeni.

Alegerea titlului cărții este justificată de autorul însuși: Prometeu și Pandora a fost denumirea preluată de la Heliade, pentru că pare cea mai sugestivă „într-o vreme demonizată și caragializată când avem nevoie de un echilibru între antiteze”.

Pe lângă nume răsunătoare, precum cel al lui G. Bacovia, M. Cimpoi, le evocă și pe cele mai puțin cunoscute cititorului. Deci, a fost înscris în context valoric unul dintre scriitorii dâmbovițeni necunoscuți, Dragomir Petrescu, director al revistei literare sud-basarabene *Bugeacul*.

Culegerea de eseuri a apărut ca rezultat al contractelor culturale deosebite care s-au stabilit între

Târgoviște și Chișinău, realizate prin întâlnirile scriitorilor, cântăreților, poezilor, prin conferințe, fiind descrise în paginile multor reviste.

Referindu-ne la structura cărții, aceasta conține trei capitole. Cel dintâi este dedicat poetului pe care autorul îl are pe post de laitmotiv al volumului – Ion Heliade-Rădulescu, „temeiul și întemeierea”, principii structurale suverane ale operei și personalității intelectuale ale poetului. Distinctiv e faptul că I.H.-Rădulescu îl anticipă și îl anunță pe Ion Barbu printr-o poetică mitică și prin „mari viziuni cosmicizate”, căci limbajul lui Heliade mimează o rotare cosmică, o mișcare cerească din ce în ce mai rapidă. Este analizat în acest capitol și fenomenul pe care l-a declanșat poetul – heliadismul, caracterizat de mișcare, ascensiune și cădere, amplitudine, nelimitare.

În capitolul doi este analizat un alt poet fundamental al românilor și efectul lăsat în forma unui curent: Bacovia și bacovianismul – poetul fiind unul singuratic, melancolic, un veșnic damnat, fenomenul produs – teatralitate, absurditate existențială, manifestându-se ca neputință, ca eșec „sisific al omului nimerit într-o gaură neagră existențială”. Tot aici este vorba și despre Vladimir Streinu, figură „aparte” în contextul criticii literare românești, la fel despre Radu Petrescu, prozator și „cel mai comprehensiv cercetător al operei bacoviene și al bacovianismului”. Un alt critic al operei bacoviene, actualizat pe paginile lucrării, este V. Fanache, iar lucrarea acestuia *Bacovia – ruptura de utopia romantică* (Cluj, 1994), caracterizată ca „una dintre cele mai bune lucrări critice despre autorul *Plumbului*”. Este adus în discuție și scriitorul Dragomir Petrescu, prezentat, atunci când era vorba despre Domnia-Sa, doar ca publicist. Datele biografice și activitatea profesională fiindu-i, în mare, puțin cunoscute, se știe că a fost scriitorul ce reprezintă literatura basarabeiană dintre cele două războaie și are meritul „de a fi susținut și dinamizat mișcarea culturală din sudul Basarabiei”, inițiind din 1935 revista de cultură și literatură *Bugeacul*.

În cel de-al treilea capitol autorul vorbește despre literatura din Basarabia, care „s-a scris sub semnul

trăirii într-un cerc închis, sacrificând adesea esteticul în numele culturalului, etnicului, socialului”. Scriitorii basarabeni au fost într-un „exil interior” și întreaga cultură de aici a avut „rădăcini ascunse”.

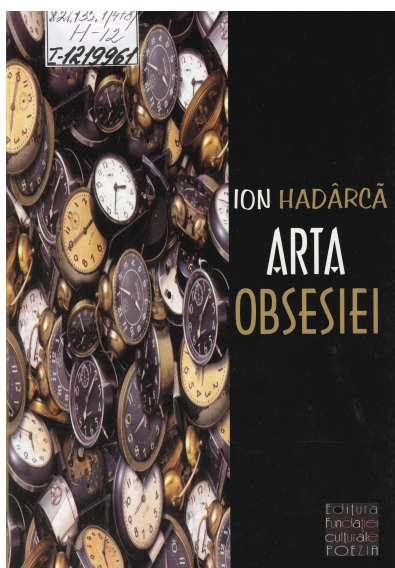
„Prozatorii basarabeni, ca și cei moldoveni în ansamblu, sunt povestitori prin definiție și întrețin cultul povestirii. Romancierii propriu-ziși sunt extrem de puțini, romanul fiind, în spațiul literar al Basarabiei, o adevărată rară avis. Lirismul și modul lirico-simbolic narativ de speță crengiano-sadoveniană se impun ca o marcă ontologică inevitabilă, ca o pecete a fatumului. S-ar putea spune că derivă direct din marea ontologie românească dominată de mioritism, de aerul tragic al fatalității ce impregnează meleagurile basarabene marginalizate, vitregite, înstrăinate mereu de Centru, încât

drumul spre casă, spre Ithaca, asemeni drumului spre Centru (Vatra și Centrul contopindu-se într-o singură țintă mitică a căutării) devin obsesii arhetipale. Regionalismul cultural, un spiritul loci accentuat materializat în topoi drumului, casei, izvorului, rădăcinii, atașamentul afectiv față de omul locului care a rămas mult timp ca un om arhaic, un arhetip constant, derivă din aceste două drumuri încrucișate sau suprapuse.

Prozatorul se identifică total cu acest personaj arhetipal al său care este omul organic încadrat în natură, omul satului (țăranul, în special țăranul bătrân, moșul, de unde și fenomenul moșionologiei, al inflației de moși-ioni, care avea bineînțeles și o rațiune polemică: ei i se opuneau aceluși homo sovietikus, pe care-l cerea așa-zisa metodă a realismului socialist)” (p. 111).

Hadârcă, Ion.

Arta obsesiei : Versuri. – Iași : Editura Fundației Culturale Poezia, 2005. – 112 p.

Personalitate proteică, afirmată în genuri diferite, precum poezia, publicistica, Ion Hadârcă, scriitorul basarabean aflat în primele rânduri ale emancipării românilor, a obișnuit cititorul cu verbul său acid, ușor dezabuzat, dar plin de înțelesuri și durere. Sub platoșa ironică se ascunde un timid funciar menținut deasupra liniei de plutire doar de capacitatea sa înnăscută de a nu a lua viața în tragic. Moralist și insurgent de ocazie, poetul are căderi melancolice în partitura gravă a meditației asupra eternității sau nimicului. Simțul parodic e vraja sa de deturnare a dificultăților

spre un modus vivendi cu o lume dificilă, ce încearcă să-l ejecteze dincolo de uman. De aici rezultă dimensiunea ambivalentă a demersului său liric și tonul inconfundabil ce-i însoțește fiecare apariție editorială.

Arta obsesiei, volum de versuri apărut la editura ieșeană, duce mai departe această dualitate a gândului-simțirii sale, încercând o conciliere între ludic și angoasă întru salvarea ființei. Obsesia transgresează psihicul pentru a deveni artă, gest de eliberare printr-un catharsis modern, ceea ce se mărturisește, nu mai rănește. Încercarea ascunde o dramă cu rădăcini etno-istorice profunde atât de lapidar exprimate *Într-o vară cu scăieți*:

„Într-o vară cu scăieți
m-am născut bătrân și verde
în afara casei mele
nici tu ușă nici tu geam
nici tu cântece de leagăn

*frații mei în tren de vite
alăptau pe rând murirea
iar bunicul cu bunica
dintr-un țurture de gheață
mă chemau la săniuș*

*frate focului i-am zis
vino măcar tu pe limbă
însă focul orb și negru
alerga nebun prin sate”* (p. 10) și continuă în *Aici sunt*

codri și ciuperci, Imnul fără limbă sau Fără cuvinte
încearcă să pună în parametri suportabili o dramă
aproape fără ieșire:

„fără cuvinte
ne-nțelegem
și fără sens
ne investim

*suntem din țara
fără țară
din trupul
fără viitor*

*fără origini
fără nume*

*suntem copii cărunți
lăsați la colț
de lume
dar cu părinții
proprii
încă nenăscuți”* (p. 37).

Chintesența acestui sentiment este poate cel mai bine sintetizat, în poezia *Scrisoarea Scrisorii I către Scrisoarea a III-a*, în care meditațiile eminesciene devin suport parodic de deviere a unei istorii spre derizoriu și instinct:

„însă cu visul sultanului nu avu dreptate
căci Freud în **Interpretarea viselor** așa
răstălmăcește visul lui Bismark: un astfel
de vis de victorie și cucerire este adesea mantaua
care acoperă o dorință de cucerire erotică,
înțeles-ai? Adică, ori Turcia vrea tare
să intre în UE ori UE la Istanbul
uite-așa, păcat că genul nostru degradează
te sărut pe ghilimele și salut lui Țepeș, pa” (p. 5).

Deseori, Ion Hadârcă revine, prin *Arta obsesiei* la durerile lui vechi și adânci. *Slut la Prut*: „*slut la Prut și atunci îți zice pod de flori*

*sărută grănicerii
între două bombe huța
generalul beat*

*slut la Prut
și-atunci din pod aduse
semnătura tatei –
de la podul ursului
pe tratatul fratelui
numai semnăturii îmbârligate*

*slut la Prut
și-atunci îți leagă
pașapoartele de sârmă –*

*alio, îi răspunde
pe firul de sârmă
Siberia*

*slut la Prut
și atunci miroase leul
leuștean de NATO*

*și moare lângă izvoare
jumătate – frumos la trup
jumătate – slut la Prut”* (p. 32)

Cu toate acestea, tonul grav, meditația adâncă se constituie ca o dimensiune perenă a acestei poezii. Confruntarea cu timpul devine dramatică:

„înainte aveam zile
și iubiri aveam
și bani
și părinți
și un nuc la poartă
și un câine credincios
ce strică nuca
lătrând
înainte-aveam
o țară
înainte-aveam
o lume
înainte aveam
zile
acum stau
cu noaptea-n față” (*Înainte aveam zile*, p. 89)

Falsele pudori, amăgitoarele bucurii rămân trucuri de trecut prin viață. La judecata de apoi, poetul nu se amăgește:

„câtă vreme părinte
câtă vreme
și câtă durere
vom fluiera
fericiți fără scop
atâta vreme
nu se va ști
ținta în zbor
a lor noastre făpturi
precum păsări rănite
de dorul
luminilor Tale
se întâlnesc
pe linii de tensiune înaltă

și fără nici o vorbă
deplină de siguranță
își dau foc / își vorbesc
mai pe scurt
circuit.” (Cătă vreme, părinte, p. 73)

Ion Hadârcă își decontează obsesiile într-o lirică dominată de confruntarea cu absolutul:

„ceva din Orfeu și din Hades
sînt simultan
atunci când mișc nemîșcările
și astfel la nemîșcare
mișcările firii condamn

pentru că în faptul
finței de eu
în clipa supremă

cerșită zeilor
Ce vede Orfeu?

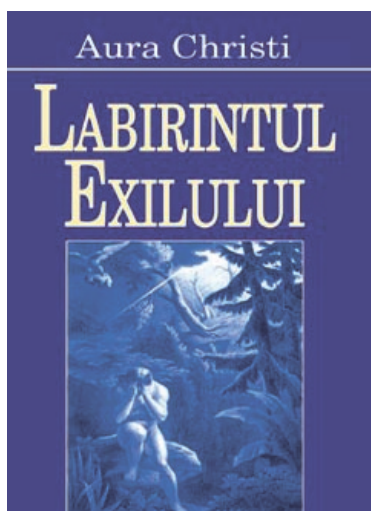
nu chipul dragostei
de care nimic nu-l desparte
ci esența saltului
din moarte-n nemoarte.” (Ceva din Orfeu, p. 110)

Prin *Arta obsesiei* scriitorul Ion Hadârcă face un salt liric, de la poezia civică, la poezia savant-ludică, cu trimiteri și conexiuni culturale, nu mai puțin social-politice, care țin de cotidian.

Cititorul nostru, are prilejul să revină asupra acestor pagini de poezie adevărată, scrisă de Ion Hadârcă.

Christi, Aura.

Labirintul exilului. – București : Fundația Culturală Ideea Europeană, 2005. – 384 p.

Cartea de eseuri a Aurei Christi este o abordare teoretică a fenomenului poetic în continuarea demersurilor practice ale poetei. În *Labirintul exilului*, eseista teoretizează pe marginea operei unor poeți români sau ruși în principal, iar acești poeți deveniți obiect de studiu sunt în mare măsură reprezentativi pentru însăși orientarea poetei. Poeții aleși drept material de investigație eseistică indică astfel deopotrivă concepția din interiorul căreia autoarea își scrie poeziile.

Eseurile, în intenția lor ostentativă de a judeca critic-apologetic operele autorilor aleși, devin în subtext

profesiuni de credință ale poetei, datorită caracterului lor autoreferențial. Prin urmare, autorii tematizați sunt selectați pentru a servi drept suport al teoriilor Aurei Christi și, prezentați ca niște iubiri livrești ale autoarei, devin instrumente de autodefinire. În *Introducere* și în *Addenda* cu interviuri ale volumului, aceștea își exprimă teoria în termeni „hard”, legitimându-și discursul prin apelul la formule ultime: poezia este definită drept „realitatea de oțel” a poetei; aceeași poezie o învață pe autoarea ei să-și afle „eul absolut” sau să-și îmblânzească moartea. Aforisme de genul „dacă poezie nu e, nimic nu e” acordă poeziei statutul ontologic dincolo de care nu mai există nimic. Aura Christi trăiește în și prin turnul de fildeș autocreat, asumându-și orgoliul de a echivala trăirea existențială cu trăirea poetică. Această convingere, oarecum reducționistă, încearcă să recupereze credințe poetice (romantice, moderniste) preluate ca artă poetică. În contextul actual al postmodernismului, convingerile pretins „absolute” ale Aurei Christi par anacronice și exclusiviste întrucât se formulează prin acceptarea fundamentării pe o contradicție neîndeajuns conștientizată: „Poezia, pentru mine cel puțin, este o experiență pe care și-o asumă mării singuratici ce au curajul nebunesc, curajul superior de a trăi față în față cu moartea, de a exista în intimitatea morții. Poezia, desigur, este un spațiu artificial; ea este destin. Știu că fiecui vers scris de mine, vai, mi se întâmplă în realitate, în ceea ce este și în ceea ce obișnuim noi să numim realitate. De aceea nu-i înțeleg

pe unii prieteni, amici, critici ce susțin că poezia mea este autobiografică” (p. 19)

Poeta are pretenția metafizică de a consacra mituri literare prin „exercițiile de deificare” ale grației poetice. Intenția este de a scrie un „poem adevărat”, „un poem ce te apropie de Ființă”: „...eu, în cei peste zece ani de când scriu poezie, cred că am avut prilejul de a trăi spăimoasa fericire că ating ceva, un areal, o insulă sacră, un teritoriu necunoscut de propria-mi făptură” (p. 393).

Unele aprecieri ale teoreticienei sunt pertinente, demersul critic funcționând atât ca marcă a exhaustivismului, cât și ca dovadă a capacității de sintetizare a autoarei. În chiar acest fapt stă valoarea „culturală” a cărții. Însă majoritatea aprecierilor dovedesc aderența la o critică impresionistă, subiectivitatea autoarei umbrind evaluarea obiectivă. Autorilor analizați de Aura Christi li se înalță statui adeseori nemeritate, iar opera acestora este interpretată în cheie entuziastă, afină cu însăși poezia. În linii mari, eseurile volumului par o culegere de citate comentate, însă ce le lipsește este o motivație critică credibilă.

Volumul tratează tema exilului în literaturile europene (cu predilecție cea română, franceză, germană

și rusă), constituind un manual indirect de literatură axat, în special, pe tema exilului artistic. Scriitori ca, de pildă, Rainer Maria Rilke, Marina Țvetaeva, Nichita Stănescu, Nicolae Breban, Gabriela Melinescu ș.a. fac parte, în percepția autoarei, din confreria aleșilor meniți să reprezinte țara tinereților departe de granițele acesteia. Cartea se adresează elevilor, studenților, precum și publicului de cititori.

„Ne cutremurăm când suntem izbiți de zidul morții, ne clătinăm până la suferință, o suferință ce ne macină, ne izolează, ne silește cu brutalitate să ne revedem altfel, în lumina orbită, puternică, a geniului nostru, abandonat în alergarea zilnică. Atunci, în acele clipe, ceasuri, zile, când cineva psalmodiază în sângele nostru, redimensionându-ne existența, răscolindu-ne, întărâtat de o haită de zei, brusc, orbitor, vedem, întorcând în urmă privirile în căutarea autorității paterne, cât de mici și lași, cât de egoiști și mărunți suntem, am fost, am putut fi... Dacă am avea puterea să oprim pentru câteva clipe, neglijându-i scârțâitul, Roata Divină invocată de Platon, dacă... am avea geniul să trăim, ținând imaginea morții în față; dacă am avea forța să ne reducem viața la esențe... Dacă ne-am putea încarcera în frumusețe, în idealurile noastre... Dacă am avea curajul lucid al suferinței deificatoare care să ne investească în cărțile noastre...”

Bârlădeanu, Lucreția.

Dialoguri pariziene. – Chișinău : ARC, 2005. – 124 p.

La Editura ARC a ieșit de sub tipar volumul *Dialoguri pariziene* semnat de Lucreția Bârlădeanu. Cartea cuprinde o serie de interviuri cu cei mai de seamă reprezentanți ai exilului românesc de la Paris,

dar și cu literați francezi antrenați direct în cultura românească.

Dialoguri pariziene este cartea unei experiențe de viață. Destinul i-a oferit Lucreției Bârlădeanu ocazia de a se afla mai mult timp la Paris, șansă pe care scriitoarea basarabeană nu a ratat-o, ci a valorificat-o, îndreptându-se către o “lume aparte, cu principiile, morala, valorile ei” – cea a exilului românesc din Franța. Printre intervievați îi regăsim pe Monica Lovinescu, critic literar de o notorietate incotestabilă, care întruchipează “simbolul tenace al luptătorului împotriva comunismului”; Sanda Stolojan, traducătoare, poetă și critic literar care a avut relații de prietenie cu M. Eliade, E. Cioran, E. Ionesco și C. Noica; Aurora Cornu, scriitoare, care i-a fost soție lui Marin Preda; dramaturgul Matei Vișniec, actorul basarabean Victor Voinicescu-Soțchi, ziaristul Nicolae Lupan, singurul expulzat politic din fosta RSSM, stabilit în Occident ș.a.

“A ți se oferi posibilitatea să intri în casa unor personalități remarcabile care au alimentat timp de câteva decenii speranța românească spre un alt viitor, oameni care și-au făcut un sens al vieții din nobila idee de a lupta prin opera lor împotriva comunismului și de a ajunge să-l vadă răpus a fost ceva nemaipomenit”, mărturisește scriitoarea.

“Solicitând opiniile personalităților de origine română în diferite domenii – politică, literatură, teatru, film, istorie etc. – am încercat să conturăm împreună, din mozaicul fragmentelor, o imagine a lumii moderne axată pe ideea românismului. Care e fața după care ne cunoaște lumea? Cum ar trebui s-o primenim? Unde mergem? Cum?... Acestea și atâtea alte neliniști adunate în interviurile pe care vi le propunem în paginile acestei cărți vin să ne sugereze o implicare imediată și plenară pentru a smulge de la viață certificatul de a fi Om” (p. 6), notează autoarea în argumentul cărții. Menționăm că, în fiecare interviu, Lucreția Bârlădeanu, mânuind arta dialogului, a stăruit cu întrebări legate de tematica basarabeană. În acest fel, din carte se desprinde o imagine a receptării realității basarabene prin optica românilor aflați la Paris.

Să ne oprim puțin la eroul interviului de mai jos Victor Voinicescu-Soțchi.

“Victor juca în epocă pe scenele teatrelor din Chișinău rolul lui Romeo, al lui Benedicte și al lui Don Juan din piesele lui Shakespeare, al prințului Iusupov din «Complotul împărătesei» de Tolstoi, al Actorului din piesa lui Gorki «La fund», a lui Don Alberto din «Omul și Gentilomul» de Eduardo de Filippo și încă în alte vreo 40 de piese.

Începând cu 1964 și până la deșățarea sa, se filmează în 22 de filme artistice.

Plecarea definitivă în Franța în 1985 a avut pentru Victor Voinicescu-Soțchi o motivație personală, care a

fost alimentată și de dorința de a ajunge într-o mare cultură, dar nu a putut evita dramele unui emigrant, printre care cea mai dureroasă, impusă de regimul comunist, era riscul să nu te poți întoarce niciodată în țară” (p. 99).

“Lucreția Bârlădeanu:

– Locuiți de șaisprezece ani la Paris, adică în inima capitalei culturale a Europei, dacă nu și a lumii; ce înseamnă pentru Dumneavoastră statutul unui actor modern?

Victor Voinicescu-Soțchi:

– Lumea e în continuă mișcare și schimbare. Mai ales după căderea Zidului de altădată dintre cele două Europe această mișcare a devenit mai pregnantă. A evoluat mult și profesia de actor. Astăzi a fi numai actor este imposibil. Afirm acest lucru pentru că l-am trăit personal. În viață se pot întâmpla multe lucruri imprezvizibile: îți poate surâde fericirea de după o cotitură, ori nenorocirea de la alt colț. Nefind destul de suplu, practicând doar o singură profesie într-o societate care evoluează în galop este destul de riscant. Actorul nu implică doar persoana sa; el depinde de public, de teatru, de regizor, de economie etc.

... Astăzi, în societatea modernă de aici, dar și de acolo, contractul e cel care determină, într-un fel, viitorul tău. Dacă ai nenorocul să nu te «prindă» un rol, ori îl joci fără mare dăruire, contractul ți se poate întreprinde și tu poți rămâne fără mijloace existențiale. Ori, să zicem, din anumite motive, n-ai prea plăcut publicului – fii sigur, la următoarea stagiune nu mai ești invitat. Trebuie să fii mereu pregătit de orice. Când ești încă tânăr, când viața abia se deschide în fața ta, toate se pot aranja, multe nereușite se pot recupera la o altă stagiune, într-un alt teatru, dar începând cu o anumită vârstă nu-ți mai poți permite acest lux. De altfel, lucrurile despre care vorbesc bănuiesc că sunt proprii acum și pentru Moldova în aceeași măsură ca și pentru Franța” (p. 101).

Born in Utopia : An Antology of Modern and Contemporary Romanian Poetry / edited by Carmen Firan and Paul Doru Mugur with Edward Foster ; introd. by Andrei Codrescu, Afterwords by Nicolae Manolescu and Virgil Nemoianu. – New Jersey : Talisman House Publisher, 2006. – 356 p.

„Cea mai bună literatură română este poezia sa.”
Virgil Nemoianu

În acest an a apărut în America o *Antologie de poezie modernă și contemporană românească „Born in Utopia”* („Născut în utopia”), editată de Carmen Firan, Paul Doru Mugur și Edward Foster și publicat la Editura „Talisman” din New Jersey. Această antologie înglobează în paginile sale o sută de ani de poezie, adunând traduceri ale versurilor aparținând poezilor români din secolul XX. Proiectul este rezultatul efortului comun al editorilor, poezilor, traducătorilor, criticilor și profesorilor, majoritatea lor de naționalitate română, dar care trăiesc în SUA.

Impozantul (356 pagini, format mare) și elegantul volum cuprinde între copertele sale prezentarea a 66 de poeți din generații diferite, de la Tudor Arghezi (născut 1880) la Adina Dabija (născută 1974). Într-o cronologie, care respectă evoluția curentelor literare, sunt expuse poeme ce aparțin simbolismului, modernismului și postmodernismului. În paginile cărții se regăsesc traduse versurile poezilor Tudor Arghezi, George Bacovia, Gellu Naum, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Mircea Cărtărescu, Matei Vișniec, Simona Popescu.

Poezia românească din Basarabia este reprezentată de Vasile Gârneț și de Emilian Galaicu-Păun. Descrierea poezilor include și o fișă biografică, și scurte referințe critice. Ca orice apariție de acest fel, *Antologia* este – așa cum subliniază în cuvântul înainte editorii – subiectivă și restrictivă, limitată de spațiul tipografic, dar și foarte atentă și dependentă de „tractabilitatea” versurilor.

Lucrarea beneficiază de comentariile profesorilor Andrei Codrescu, Nicolae Manolescu, Virgil Nemoianu și de notele critice ale lui Liviu Georgescu și Adam Sorkin.

Dar să revenim la autorii noștri, care ne-au dus faima țării noastre și peste ocean: Vasile Gârneț și Emilian Galaicu-Păun.

Vasile Gârneț vine pe paginile acestei *Antologii* cu poeziile „Print VI”, „Learning russian...”, „About happiness” și „My father was quietly pottering about a ship”, traduse de Alina Savin.

Vă aducem la cunoștință aceste poezii.

PRINT VI

*I saw people on waste ground talking politics
– it was one of those many unfit details in a picture –
and I felt such a sharp need to wash myself of my history
and to abandon this feeling of living
among children
(I think that they don't even know what a beautiful poem
I wrote today
they never knew and they will probably never know what
it means
to be vainly and essentially lonely as a poet
who defends himself by covering his existence with readings
from Borges and Proust)
but here it is never too late
my Basarabia looks today like a cemetery
which cannot enlighten our memory anymore. (p. 289)*

ABOUT HAPPINESS

*to be overwhelmed by the music's waters
to listen to Vivaldi and to Mario Lanza
to rain heavily and quietly
meanwhile you read Proust and you look at
the lonely tree in the garden
you have a greed of the senses, an appetite
for unrestrained expression
to seek refuge in rare words
for example to use mannerist adjectives
to be touched by beautiful ambiguities
to think unhurriedly – on, «the patient detour
of the knowledge! – and to push
your thought till the state of dreaming
to slide serenely through the corridors of the memory*

*and to see there the zinc arena where
you bathed happily when you were a child. (p. 291)*

**MY FARTHER WAS QUIETLY POTTERING ABOUT
A SHIP**

*I remember him standing at the window
facing the river
I don't know, did he look at the future or at the past?...
he was spreading such a silent stateliness
he was tall, beautiful and shy as a peasant in a theatre-
house
he had just passed the forties when
death bite from his flesh
– he had buried his first child
on Sundays he was silently pottering about a ship
a silence that i could have filled
with so many questions. (p. 292)*

LEARNING RUSSIAN...

*as the prayer or the meditation
can never be boring
in the same way I was watching Tarkovsky's movies
in the years of my soviet student years
(those days his movies were a form of resistance
through culture
which we were embracing happily and vainly, in
anonymous crowds)
I remember that we were gathering surreptitiously in
the pubs of the
distant suburbs
– obscure spaces with rough and thick walls
reassembling to
torture chambers (I think that I once heard
the scream of an agonizing being, but I did not
confess it
to anyone, saying to myself that it was maybe
a bare reflex of my imagination or a
reminiscence of some reading – oh, how much I was
reading those days! –
I paid only some rubles for an entry ticket
and an ancient teacher of scientific atheism
Mogilnyi was name –
was always making a short introduction to the movie
advising us
to see – to feel – to understand – to formulate
since then I keep some definitions
which give a measure to my formative agitation
and constitute themselves in an elliptical summary of
what
I found to be the best in the Russian spirit:
«Andrey Rublev» – the theology of beauty,
«stalker» – the necessity to leave behind all
prejudices,
«Mirror» – the importance of the memory,*

*«Nostalgia» – the oscillation of the intellectual
between the East and the West...
down the page other fugitive notes
– «to find Arsenyi's poetry ..., to listen to some
Bach, his Passions maybe, to watch Bruegel's snows...
and this line as a poem's line
a poem I have never written:
«a frozen Sibiria through which I walk crying...» (p.
290-291)*

Emilian Galaicu-Păun vine pe paginile *Antologiei cu poemul „The poem of the immaculate conception”, „From «V_Acc_A ~»” traduse de Adam J. Sorkin și Cristina Cîrstea.*

THE POEM OF THE IMMACULATE CONCEPTION

*singularly alone in the night when she spreads open her
legs, one more without
beginning and end than the other, like two world
wars – transcribed between them those twenty-one
years of his when he entered
her, the interwar
period, he cuts the precise measure of her gait, the line
of the thigh, the bird in
space of air in the emptiness between
the legs, as, with a german das ewig weibliche, his
french pronunciation
gets polished (chercher la femme)/ a comparison which
will be of inspiration
to him owing to the birthmark
in the form of a tank along the flesh inside her shank,
its barrel pointed straight
up, aiming at her sex
(a story of gesture: a hand applied to the belly of the
young
math teacher exactly at lesson time when, dividing it
in two,
a column of soviet tanks had entered the village, so as
to safeguard her pregnancy/ the fetus in the maternal
turret of cha(i)r twitching for
the first time at her touch,
she who, at the blackboard, a stick of chalk between her
fingers – herself as if
coated with lime explains:
“two parallel lines never intersec...”)
in her maidenhood, the girl curses damn my mama's
birth/prays O Lord,
Mother of God. She lets her name be Tanka even
though it's Mary. In the name of
The Holy Virgin, she wears the two
wars – the left with the waricose vein! – through the
very heart of town,
graceful and indifferent to time's passing – zebra cross-
walk of*

white days and black – under the oblique fire of men's glances – my mama always said, "from cat and man you must separate yourself upon your entrance, otherwise you can't escape either" – as if crossing a minefield without a map, closed within her own shell – tank-woman from birth – like a goddess robed in armor. Iron – clad by her mama's birth ! carelessly as if her mother had never been pregnant with her nor the Virgin Mary with the One born but not conceived (a story of love: how the emptiness between his legs took as wife her emptiness, mistress of all, in the sense that like attracts like). History proceeds with a woman's gait < in '89, on the 7th of November, during the military parade, bedded beneath the tanks, beside the hundred others in the carriage of the officer Ulysses spending himself according to his (how many?) horsepower up to his epaulettes: "this man treads lightly, not f...!; raised upright in '91, at the same time as the state, golem inscribed/ traced with a finger in the dust, fitted solely for the name' (w)(o)rm"; so as not to see the mark of the beast? the warix? on the legs, black earth clinging to boots drawn over the eyes (Requiescat in pace !); on the roads (not a road leads to rome except via Albania!) in recent years; in-gathered with knees drawn up to the mouth, as if rocking a pair of twins just torn away from her nipples. In her power – conception; only writing has been granted for his handiwork. and then, after he enters under her skin, it comes about that, in the tank along the inside her shank, the engines start, the pistons thrust, he shoots, aiming at her sex (the poem of the immaculate conception tears itself From the lips: "open me!" (p. 326-327)

FROM «V_Acc_A ~»

Our Father who art in heaven you are the iron stake as I on earth am

2.
which rope is a predicate because: 1) it shows what the subject is doing and 2) it answers the question what's going on? The family school taught me that the subject is "cow": it pulls out – the active voice – the stake. as a child they cowed me by vaccinating me anti-God: for me they pulled out the stake my earthly father the puppeteer brought it to the junkyard he took me by the rope and led me to school like an ox on a lead to learn together with other milksops and mooncalves to ask the question I knew the answer to. I was on the point of coming back like a cow. oh innocence lost together with the first "why is it?" and as to a child who surprised his parents making love, so truth showed itself to me. I recognized it: I must move on to the next world! it was as if I'd been born again: I tugged on my bedsheets though I remained motionless, only the rope moo vibrated and its vibration filled the air with circumvolutions. "there's no light anywhere..." since then I've had dark circles under my eyes. Always ready to tie myself to the rope moo – the reflexive voice around my neck. for a long time since then it's been only knots. as I tried to get to its point it passed through my hands like a string of rosary beads: a lot of the time merely "why is it?" and again the same "why?" until the words perhaps are melted together – the passive voice – by the rope moo I will be led to him. like he who stays and wants to swallow the moon as in that poem in verses Tibi vero gratias agam quo clamore? Amore more ore re I swallow a letter until it sticks in my throat ore re –

3.
ality: with four legs an udder horns a tail on the tip of which quotation marks make a whiskbroom, oh, when I was a wee lad following along at the cow's tail never was I sent to tent the cow – my relation with the quadruped being established by this association: as a little kid when I played a prank my grandmother yelled at me

“you pharaoh!” my flesh – sever white cows fat with milk eaten up by seven
black and ill favored – since then
it’s a frightful nightmare from which I wake up – to interpret
it – and send for the priest. and the priest sends for the bell ringer. and he sends for the gravedigger. at the command “one two three
up! They pick
the slave right out of his prison cell (it goes without saying
they didn’t have a clue about what anton pavlovich said: “ everyday
you have to squeeze the slave out of you” and they hurriedly present him to me.
his words
strike my ears as through a stethoscope:

4.
A poem is – exactly the same as an empire. what is an empire? Exactly the same as the stomach of a bovine – sing
along with us the cow grazes
the grass so green... - with two larders: the bigger one is like a storehouse
where grass lies down in its green nightshirt and night wakes up in coarse striped twill in the little larder, which in fact sustains digestion. (‘don’t be sad, ‘father said, ‘you’re leaving
a larger prison for a narrower one’) I built a fifth of the country/ sing
along with us the flowers
flourish in the fields ... - and I locked it up in the little larder, we put
guards all around, we put on a dog collar of electricity and I threw the muzzle away. I sicced it on and
set it loose at the barbed wire and (‘...but you won’t be happy when you get out, ‘he went on saying, ‘you’ll just change
a narrower prison for a larger one’) in this way

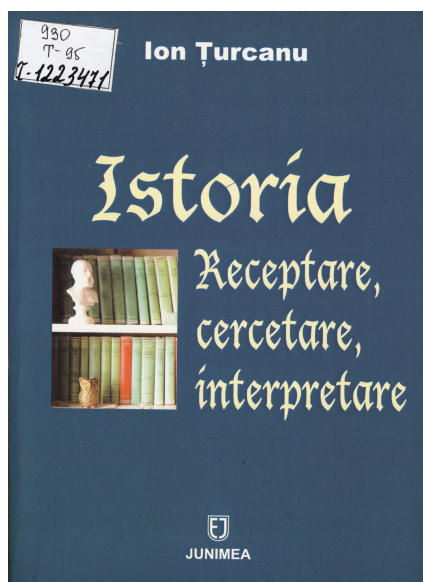
we handed out handouts and we had the upper hand.
repeat
along with us: a poem
is – exactly the same as an empire. it has the stomach of a bovine: hardly has it swallowed words when it starts
to digest them: its milk
we ourselves drink it the evening we drink it at noon in the morning we drink it
and at night we drink it
and we drink it. Signed: Iosif vis –

5.
Sarionovich and his brothers. An expansive poetry an endless poetry just like
latitude 66°33’ north the poem goes round and round. We have been deported beyond the arctic circle of thought we subjects with warm
blood in our hearts where transcendence descends from the sky along thousands
of rope moos in the likeness of snow and hangs like a marionette in the heavens where space
makes one with time: wildly stripping off the aurora borealis as if a shirt for which they cast lots. From this no escape exists. Only writing an expansive poetry an endless poetry just like
latitude 66°33’ north you
let yourself be convinced by the words to run away with them. A “cow” – a
poem.” (p. 329-330)

N-au fost incluși mulți poeți importanți ca Cezar Ivănescu, Virgil Mihaiu, Aurel Pantea, Andrei Bodiuc etc., iar din spațiul basarabean s-ar mai fi putut selecta încă 4-5 poeți, care n-ar fi „stricat” deloc peisajul. Poate că o nouă ediție a acestei *Antologii* va recupera numele absente și va contabiliza poeți reprezentativi și din ultimele valuri de creatori veniți pe scena literară. Până atunci, echipa de editori condusă de Carmen Firan merită toată aprecierea și mulțumirile noastre.

Țurcanu, Ion.

Istoria : Receptare, cercetare, interpretare. – Iași : Junimea.
– 2006. – 404 p.

Volumul reprezentativ al basarabeianului Ion Țurcanu, apărut la Iași, este o cercetare privind istoria atât ca meditație-eseu, cât și ca metodologie. Autorul pune mai întâi problema esenței (ce este?) acestei ramuri ale științei. Lucrarea cuprinde evenimentele din Republica Moldova, începând cu anexarea Basarabiei din 1812, trecând în revistă istoria Moldovei sovietice, până la faptele care alcătuiesc istoria la momentul de față, chiar și metodele prin care este predată aceasta. Caracterizând-o succint, cartea e un studiu despre „istorie ca expresie a devenirii umane” și o atitudine față de istorie ca știință sau formă a cunoașterii, totodată un manifest față de istoria pe care o avem, tendințele de interpretare ideologică, este studiat fenomenul, obiectul, noțiunea de „istorie integrată”. Autorul pornește de la faptul că „în regimurile totalitare, istoria scrisă, ca tentativă de exprimare a istoriei – proces existențial, a fost confundată cu propaganda, iar istoricul era socotit un meșter, la tot soiul de scorneli”. În aceste condiții însă istoricii nu s-au arătat receptivi, adâncind drama. De aceea nu s-a făcut, nici nu s-a vrut să se facă diferența între scrierea istorică serioasă de „kitch-ul istoricist”, studiul obiectiv, nepărtinitor al trecutului de falsul istoric, acestea uneori inconștiente, uneori voite.

În carte se revine deseori la relația timp-istorie, la timpul cu cele trei dimensiuni ale sale, trecut, prezent și viitor. Autorul accentuează ideea că trecutul

și prezentul istoric nu pot să nu aibă repercusiuni, istoria nu poate să nu învețe nimic, deci se abordează aspecte ale viitorului. Astfel, primele trei capitole ale studiului, din cele patru, tratează despre raportul istoriei cu trecutul, pentru că, de regulă, între acești doi termeni nu se face o deosebire clară. Autorul tratează istoria și ca ceea ce se întâmplă și, important, conștientizarea celor întâmplate. Aceasta trebuie văzută și în virtualitate, dincolo de ce s-a întâmplat. Astfel, valoarea ei instructivă și „înțelepciunea ei trebuie scoase nu numai din ce a fost, ci totodată și din ce ar fi putut să fie”.

Istoria presupune realizarea a trei sarcini fundamentale: conceptualizarea ca o categorie ontologică, cunoașterea științifică a trecutului, studierea ca disciplină didactică. Și aceste sarcini au dictat structura cărții. În primele două capitole sunt examinate aspectele principale ale istoriei ca manifestare a devenirii umane și ca știință. În capitolul trei a fost descris specificul cercetării istorice în situații diferite. În al patrulea capitol este discutat procesul de studiu al istoriei în Republica Moldova.

Cu mare regret, remarcă autorul, în Moldova, „predarea istoriei este speculată direct și fără nicio jenă în scopuri politice, exact așa cum se practică sub dominație moscovită”. Prin aceasta s-a anihilat conștiința națională românească a moldovenilor, s-a instalat o distanță politică și spirituală între Basarabia și România. Luând în considerație faptele respective, au fost prezentate și explicate unele aspecte didactice ale cunoașterii istorice.

În cele din urmă, unul dintre scopurile lucrării a fost contribuția la formarea personalității unui cetățean conștient și activ și educarea lui în spiritul atașamentului la țara în care trăiește și la poporul de care aparține.

„Ideea istoriei integrate nu este nouă și nu a apărut din interese politice și ideologice: ea vizează inserarea istoriei naționale în canavaua procesului istoric universal. Dar guvernării comuniste de la Chișinău au văzut în ea mijlocul cel mai potrivit de a se debarasa de istoria românilor, de aceea s-au grăbit să impună în învățământ o istorie generală, în care să fie strecurat pe

ici-colo câte ceva și despre Moldova, de preferință doar despre Moldova de la răsărit de Prut.

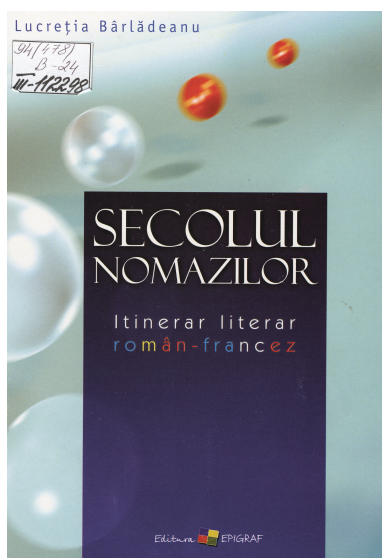
Cursul de istorie integrată pune în lumină duplicitatea, dar și zăpăceala, actualilor guvernanți comuniști. Întrucât ei se chinuie să-și convingă supușii că între moldoveni și români nu este nicio legătură și că moldovenii au propria lor istorie, deosebită categoric de cea a românilor, ar fi normal ca ei, comuniștii, să cultive mândria națională a moldovenilor și deci să promoveze o educație în baza istoriei proprii a Moldovei. Dar nu o fac, pentru că nu știu cum s-o facă. Ei nu pot răspunde la o întrebare extrem de simplă: de ce țara pe care o conduc se numește Moldova? Tocmai de aceea s-au grăbit să îmbrățișeze găselnița așa-zisei istorii integrate: li s-a părut cât se poate de potrivită pentru a ascunde de elevii moldoveni istoria lor adevărată, care

demonstrează, fără putință de tăgadă, originea lor comună și legătura lor etnică și spirituală indestructibilă cu toți ceilalți români.

Ceea ce îmi propun însă să discut aici este manualul de istorie integrată pentru clasa a V-a (Ed. "Lumina", 2005. autori C. și A. Popovici), care deja se introduce în școală sub presiunea brutală a Ministerului Educației, acest minister fiind strâns, la rândul său, în chingile propagandei comuniste antinaționale și amenințat mereu de bătă „științifică” a unui oarecare Stepaniuk, care asmute asupra școlii, profesorilor și elevilor o întreagă cohortă de fizionomii dubioase, care sunt totdeauna gata să se vândă oricât de ieftin (Roman, Nazaria, Hahau, Gavrilă, Popovici...), numai să se poată băga cât mai credibil, adică mai slugarnic, sub guvernanți” (p. 376).

Bârlădeanu, Lucreția.

Secolul nomazilor. Itinerar literar român-francez. – Chișinău: Epigraf S.R.L., 2006

Noul volum al Lucreției Bârlădeanu, *Secolul nomazilor*, proaspăt apărut la Editura “Epigraf” din Chișinău constituie o sinteză a reflecțiilor autoarei vizavi de complexele societății basarabene ce-și caută cu disperare o cale de propulsare spre viitor, destinul spațiului pruto-nistean devenind obiect de analiză geopolitică, sociologică, literară în paginile acestei cărți scrise într-un limbaj accesibil, febril dar concis, nelipsit de savoarea stilistică și de curajoase luări de atitudine. În *Secolul nomazilor* e descris itinerarul literar român-francez al Lucreției Bârlădeanu

care, stabilită de câțiva ani buni la Paris, revine adeseori pe meleagurile noastre mioritice, încercând să descopere aici semne ale spiritualității universale, ale voinței de integrare în civilizația europeană modernă. Postura ei de mesager și conductor, spre și dinspre culturile română și franceză, o face să scruteze cele două spații cu un ochi comprehensiv și sensibil.

Autoarea ne prezintă în primul capitol al cărții, intitulat “Moldova văzută din Franța”, cele mai importante lucrări științifice privind istoricul și actualitatea statului moldovean, publicate de diverse edituri franceze și românești, precizând că în ultimul timp “*imaginea țării noastre începe să-și contureze profilul de Vest*” (p. 5). Citim cu o vie curiozitate comentariile scriitoarei la studiile de referință axate pe problematica basarabeană, realizate de istorici, savanți și politologi francezi: *Anexarea Basarabiei la Rusia: 1774-1828* de George F. Jewsbury, apărută în versiunea românească în 2003 la Editura “Polirom”, Iași, “*Lucrarea ... abordează relațiile umane care s-au stabilit în acel îndepărtat veac între reprezentanții celor două popoare: unul cotropit și altul cotropitor. Savantul nu abordează intrarea Basarabiei în Imperiul Rus în mod tradițional, ci tratează încorporarea acestui nou teritoriu ca pe un studiu de caz al problemelor administrative ale expansiunii. Expansiunea, în sensul larg al cuvântului, înseamnă, în opinia autorului, mai mult*

decât dobândirea de noi pământuri, presupunând, de asemenea, consolidarea regiunii și populației locale (p. 6). Analizând cauzele pentru care politica rușilor a eșuat în Basarabia, George F. Jewsbury amintește în primul rând faptul că rușii nu-i respectau pe basarabeni: «Șovinismul rus, condițiile grele și presiunile politice anulau o mare parte din ceea ce ar fi putut rușii să îi învețe pe români. La un moment sau altul din perioada de autonomie, în Basarabia s-au aflat unele dintre cele mai luminate minți ale imperiului, însă atitudinea lor negativă a umbrit și puținul pe care îl realizaseră» (p. 10).

O altă carte scrisă și concepută în Vest la care se oprește Lucreția Bârlădeanu este *Radio Europa Liberă și exilul românesc* scrisă de René Al. de Flers, apărută la Editura "Vestala" din București în 2005. "Cartea este dedicată acelor români care, în perioada războiului rece, își aplecau urechile la emisiunile postului de radio Europa Liberă, riscând și bruma de libertate ce o mai aveau (p. 11). René Al. de Flers își amintește că pe atunci la Europa Liberă nu se sufla o vorbă despre provincia românească, aflată la acea oră în componența Uniunii Sovietice. Aflase apoi de la colegi că Basarabia era o temă tabu, pentru că există un ordin de la New York, prin care se interzicea ca aceasta să fie menționată. Ordinul aparținea unui oarecare Yarrow, originar din Basarabia și care la ora respectivă avea funcția de vicepreședinte la Free Europe Committee. Când, în cadrul unei vizite pe care Yarrow o făcea la München, autorul cărții l-a întrebat care este motivul că nu se pomeneste nimic despre Basarabia, acesta i-a tăiat-o scurt: «Nu este treaba dumitale. Basarabia n-a fost niciodată românească și nici rușii n-au drepul la ea»" (p. 12).

Aceiași termeni gravi referitor la destinul poporului moldav sunt folosiți și de Jean Nouzille chiar în titlul unei alte cărți: *La Moldavie, histoire tragique d'une région européenne* („Moldova, istoria tragică a unei regiuni europene”) (Editura "Bieler", 2004). „Această incursiune în trecutul Moldovei a fost determinată, după cum menționează autorul în introducerea cărții, de numeroasele probleme cu care se confruntă actualmente Republica Moldova în ceea ce privește relațiile interetnice, prezența trupelor și a armamentului militar rusesc pe teritoriul țării, rusificarea învățământului, limitarea libertății de expresie și dificultățile funcționării Mitropoliei Basarabiei” (p. 16).

Scenariile evoluției evenimentelor din această zonă est-europeană, formulate de tânărul cercetător francez Florent Parmentier (absolvent al Institutului de Studii Politice din Paris) în cartea sa *La Moldavie à la cr-*

oisée des chemins (Editura „Universitoo”, 2003) sunt pe cât de relevante, pe-atât de neliniștitoare, cel mai optimist abia admițând „un model de asociere care să favorizeze dezvoltarea economică și democratizarea”, astfel devenind posibilă „reabilitarea Moldovei de către Uniunea Europeană”. „*Perspectivile Moldovei depind de capacitatea Uniunii Europene de a-și securiza frontierele, în special cele ale României și Moldovei, prin propunerea unui model de asociere, care să favorizeze dezvoltarea economică și democratizarea. Este vorba de găsirea unei soluții globale pentru Europa de Sud-Est, conturul mediteranean și statele postsovietice, evitând izolarea Rusiei*” (p. 15).

Ultima carte pe care o prezintă Lucreția Bârlădeanu este *Perspectives roumaines* („Perspectiveleromânești”), apărută în 2004 la Editura „L'Harmattan”. „*Cartea inserează opiniile, deseori controversate, ale unui grup de experți americani, francezi și români, venind din domenii diferite: antropologie, economie, istorie, științe politice, privind cei cincisprezece ani bulversanți (1989-2004) ai tranziției românești. Spre satisfacția noastră, ea cuprinde și două materiale cu referire la Republica Moldova. Primul aparține Angelei Demian și se intitulează «Logici identitare, logici etatice. Relații între România și Republica Moldova». Studiul conține un material foarte interesant în domeniu... Dar cum scopul nostru este de a reconstrui chipul Moldovei din perspectiva franceză, vă invit să contemplăm împreună un «Tablou al unei scurte călătorii în Republica Moldova» al lui Claude Karnoouh*” (p. 19). Studiul semnat de Claude Karnoouh „are un stil sintetic, specific unui jurnal de călătorie, care e acompaniat adesea de remarci și concluzii sociopolitice scilicet” (p. 19).

Acești autori ne oferă argumente și impresii elocvente pentru „destinul deturnat” al provinciei basarabene – un teritoriu românesc, care și-a ratat revenirea la normalitate după 1989, o dramă națională pe care încep să o cunoască din ce în ce mai bine și intelectualii din Occident.

Mai putem citi în *Secolul nomazilor* articole eseiste consacrate unor scriitori români din exil, precum Virgil Tănase, Bujor Nedelcovici, Matei Vișniec, Virgil Ierunca, Ilie Constantin, fiecare dintre aceștia lăsând în operele lor mărturie despre experiențe artistice și umane excepționale.

Astăzi tema exilului aparține istoriei literare cu nenumăratele sale probleme care urmează să fie elucidate. Rămâne cert însă efortul care trebuie făcut în acest domeniu pentru cunoașterea operei scriitorilor români din afara granițelor țării și pentru integrarea

acestora în ierarhia de valori naționale, penru că, vorba lui Virgil Ierunca, „...*orice discriminare ni se pare o strâmbătate*”. De remarcat șansa ce i se oferă cititorului prin lecturarea literaturii exilului – o experiență umană excepțională. Asimilarea istorică a acestui fenomen reprezintă o punte care face accesibilă intrarea literaturii noastre în Occident, înlesnind procesul de europenizare și mondializare a culturii actuale. Pe de altă parte, fără reconstruirea acestei valoroase moșteniri, istoria literaturii române ar fi incompletă, mult mai săracă, mai lipsită de dem-

nitate morală. Misiunea noastră este de a o cunoaște și păstra în toată complexitatea și amploarea ei.

Suscită interesul publicului și notele admirative la adresa unor scriitori basarabeni ca Liviu Damian, Vitalie Ciobanu sau opiniile tranșante referitoare la moldovenismul lui Ion Druță, autoarea păstrând totuși echidistanță față de oamenii de litere evocați în volumul său și punând pe prim-plan rigorile profesionale, tonalitatea echilibrată a discursului, transparența ideilor prin care încearcă să ne apropie de mult visata Europă.

APARIȚII EDITORIALE

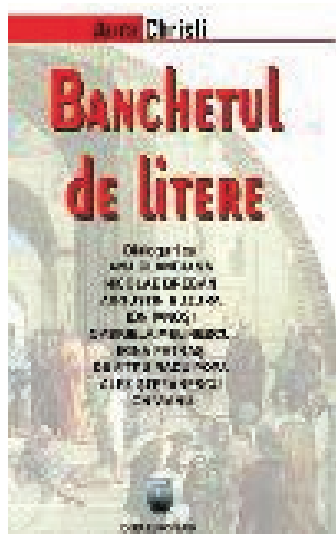
Fragilă, cu un aer de copil matur, accentuat de miopie, gata să-și consume până la ultima fibră iubirea de literatură, având puterea de-a vedea binele și acolo unde nu s-a arătat încă, fanatică și consecventă apărătoare a cuvântului scris, Aura Christi își construiește destinul de autor, cu o voință de fier și cu acea nebunie fără de care multe lucruri ar deveni banale și inutile. Cărțile ei de poezie, eseistică, proză, premiile cu care a fost răsplătită, febrilitatea cu care întocmește număr de număr revista *Contemporanul* care a fost de multe ori în moarte clinică, Editura Fundației Culturale Ideea Europeană pe care

a înființat-o și în care e singură alături de fratele ei și, nu în ultimul rând respectul pe care-l are față de confrății de breaslă, tineri și mai puțin tineri, fac din Aura Christi, cum singură se autodefineste: “*Un om viu, viu până la destrămare*”. “Destrămarea” ei înseamnă fascinația literaturii și puterea de-a ieși de fiecare dată din labirint, conștientă de sine.

Vă oferim posibilitatea de a face cunoștință cu unele cărți apărute recent la Editura Fundației Culturale Ideea Europeană.

Christi, Aura.

Banchetul de litere. – București : Fundația Culturală Ideea Europeană, 2006. – 364 p.

O carte-eveniment, alcătuită din dialoguri cu Ana Blandiana, Nicolae Breban, Augustin Buzura, Ion Ianoși, Gabriela Melinescu, Irina Petraș, Dumitru Radu Popa, Alex Ștefănescu și Ion Vianu. Un manual indirect de istorie, realizat de cunoscuta scriitoare (romancieră, poetă și eseistă) în baza mărturiilor unor oameni de cultură de prima mână, posibile modele europene, care – în falsa tranziție interminabilă – aleg, iar și iar, vocația, atipică meseriei de scriitor, rămânând – martori imparțiali și atenți – mereu în prim-plan. O carte extrem de densă, actuală, un fragment dintr-o posibilă istorie a mentalităților. “Această carte a apărut din nevoia de prietenie; a fost adunată, treptat-treptat, în ritmurile felului meu de a

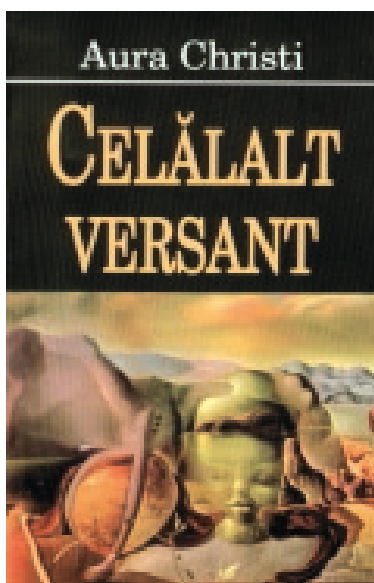
fi, uneori – adeseori, catastrofic de încet. Interlocutorii mi i-am ales, i-am căutat, am încercat să-i «tachinez» cu întrebări, temele discuțiilor convergând, firesc, de fiecare dată, spre o arie de preocupări, care ne unesc mai mult decât ne despart. Fie că dialogăm cu Ion Ianoși, fie cu Nicolae Breban, fie cu Ana Blandiana, fie cu Augustin Buzură, fie cu un alt interlocutor, de fiecare dată, voiam să aflu – folosind ca instrument, iar uneori ca armă (din apanajul retoricii, de bună seamă) întrebările; unele dintre acestea, da, naive, stângace, în schimb vii, mereu vii! – cum a rezistat fiecare dintre ei, cum a reușit să-și construiască un destin, cum a izbutit să fie, să rămână el însuși / ea însăși și să nu se prăbușească, cum a izbutit fiecare să nu renunțe la lupta pentru sine însuși, pentru cultura română? Cu unele dintre personajele acestei cărți – dacă acceptăm ca fiecare scriitor e un personaj, iar literatura este o singură carte unică – vreau să cred că m-am împrietenit, descoperindu-le, redescoperindu-le de fiecare dată; îmi place să cred că fiecare, aproape fiecare dintre invitații mei – într-un fel sau altul – m-a marcat, m-a făcut să mă reapropii altminteri de literatură, de lectură, de carte, să văd altminteri câteva lucruri nelipsite pentru mine de greutate, sau – și mai important! – m-a ajutat (uneori, fără să știe!) să rămân aceeași, adică să nu mă schimb. Adesea, căutând prezența scriitorilor, de fapt căutam o calitate la care întunecata, intortocheata de mine ajunge greu, câteodată, foarte greu: seninătatea. Apoi...căutam oameni de litere vii, scriitori în carne și oase – cum spuneam în adolescență, și, iată, mai spun și la cei circa patruzeci de ani – cărora nu le este străin

cultul prieteniei, cultul vocației, cultul lucrului bine făcut, al lucrului «rotund», cum afirmă un personaj din unul din romanele mele. Apoi...da, nu ascund, căutam ceea ce se numește «complicitate» într-o lume culturală postdecembristă pestriț-amară, despărțită

în grupuri, biserici, pui de catedrale. Marea majoritate a protagoniștilor acestei cărți de altminteri sunt mari lupi singuratici; și mi-a făcut plăcere să-i îndemn să vorbească despre felul în care tratează solitudinea, viața, literatura, contemporaneitatea.”

Christi, Aura.

Celălalt versant. – București : Fundația Culturală Ideea Europeană, 2006. – 350 p.

Poeta, eseista și prozatoarea Aura Christi propune o “radiografieră” a vieții literare și a celor mai interesante cărți apărute în ultimul deceniu literar. Cartea se adresează elevilor, studenților, precum și publicului larg de cititori.

“De fiecare dată când trebuie să ies din casă, mă pregătesc suflându-mi pe îndelete, de parcă urmează să plec într-o călătorie prelungită. Ieșind din casă, intru într-o altă lume ce-mi este din ce în ce mai străină: lumea din afara mea e o altă planetă. Ceilalți alcătuiesc pentru mine o altă planetă, pe măsură ce eu devin tot mai mult eu însămi. Ce este, ce poate fi acest «eu însămi»? Un vis? O himeră? Un artificiu? Toate laolaltă și nimic din ce-am spus. Acest «eu însămi» este, evident, o altă identitate a mea, pe care o construiesc metodic, grav, și în care țin să mă instalez. De ce? – iată o întrebare copilăroasă și vie. Pentru că, deși această identitate îmi este cu desăvârșire străină, pare simt că ea îmi este casă; o casă ce se vrea locuită dincolo de voința mea, întoarsă cu fața spre un soi de postromantism lucid. Poate acea casă este corespondentul, vehicolul eului ideal, al eului absolut, al eului profund (Proust). Poate acea casă – sora gemă cu imposibilul întemeietor – este o instanță auctorială superioară, net superioară mie, făpturii de carne și oase care sunt. Poate acea casă este Vocea care mă folosește ca instrument. Nu sunt decât un biet autor. Nu sunt decât instrumentul.”

Christi, Aura.

Marile jocuri. – București: Fundația Culturală Ideea Europeană, 2006.

Un roman al crimei, al dezmățului și al erotismului maladiv, eșuând – în siajul stoicilor – într-un suicid, tratat drept o împlinire prin moarte. Un roman întunecat, cu vinovați pierduți în hățișurile amoraliității, cu frați incestuoși și sfinți învinși de moartea celor dragi, psalmodiind, în ciuda acestora – din subteranele întunecatelor suferințe – voința de putere, voința de a crede într-o lume cariată, pierdută în valea unui declin fără sfârșit.

Un tur de forță acest roman, acest poem epic al existenței și morții, al credinței și visului, al trădării și iubirii. Un veritabil montage russe, având ca supratemă relația maestru-ucenic și revendicându-se explicit din ilustra tradiție a marilor romancieri ai epocii de aur a literaturii ruse. “...cititorul îndrăgostit de intrigă, de acțiune va urmări cu sufletul la gură hățișul epic propriu-zis – cel în care se urăște, se iubește, se ucide, se moare, în care încap încetul, trădarea, fap-

ta, în care se întâmplă lucruri de povestit mai departe, cu mâna la gură a uimire, a curiozitate «dramatică».

Acest roman este un bildungsroman ambițios, cu mari secvențe excelente despre complicata relație maestru-discipol; despre nevoia de autonomie la fel de acută ca aceea de apartenență – tânărul fiind hărțuit deopotrivă de chemări tulburi ale ființei sale neterminate și de nevoia de a pași pe urme sigure; despre arta ca modus vivendi, despre auroral și crepuscular, despre murititudine și cuvintele ei, despre legăturile de sânge și de gând, mereu imponderabile. Pe fundalul unei intrigi strânse, palpitate, pe care cititorul o va putea descoperi cu încântarea iubitorului de povești, *Marile jocuri* ale Aurei Christi sunt, încă o dată, copleșitoare.

Christi, Aura.

Problema evreiască. – București : Fundația Culturală Ideea Europeană, 2006. – 320 p.

Cartea este rezultatul anchetelor în paginile revistei *Contemporanul* – anchete ce au abordat o problemă delicată, ocolită de nu puțini cărturari: problema evreiască. Se pronunță pe marginea acestei disputate teme actuale personalități ca, de pildă, Dumitru Țepeneag, Matei Călinescu, Ion Vianu, Irina Cajal, Ion Ianoși, Nicolae Breban, și nu puțini alți importanți actanți ai vieții sociale, politice și culturale din România de azi. Cartea este un manual indirect de istorie, care este destinată studenților, elevilor, profesorilor, precum și publicului larg de cititori.

⇒ Bibliografie

---

1. ANGHELESCU, HERMINA. **Libraries in the Republic of Moldova** / Hermina Angheliescu // Encyclopedia of Library and Information Science. – New York : Marcel Dekker, 2006.
2. ANGHELESCU, HERMINA. **National Library of Moldova Old Legacies and New Identities** / Hermina Angheliescu // Alexandria : Journal of National and International Library and Information Issues. – 2004. – Nr. 16(1).
3. BÂRLĂDEANU, LUCREȚIA. **Dialoguri pariziene** / Lucreția Bârlădeanu. – Chișinău : ARC, 2005. – 124 p.
4. BÂRLĂDEANU, LUCREȚIA. **Secolul nomazilor. Itinerar literar român-francez** / Lucreția Bârlădeanu. – Chișinău : Epigraf, 2006. – 104 p.
5. BOLOGAN, VIOREL. **Stupeni ili kak stat' grossmeisterom : Memuary şahmatista**. – Moskva : Astrel', 2006. – 253 p.
6. BRAN, MIREL. **La ruée des Moldaves** / Mirel Bran // Le Point. – 2006. – 22juin.
7. BRAN, MIREL. **Les Moldaves aux portes de l'Europe** / Mirel Bran // Le Point. – 2006. – 23 febr.
8. BRAN, MIREL. **Querelle russo-moldave sur le statut de la Transnistrie** / Mirel Bran // Le monde. – 2005. – 2 sept.
9. CHRISTI, AURA. **Banchetul de litere** / Aura Christi. – București : Fundația Culturală Ideea Europeană, 2006. – 364 p.
10. CHRISTI, AURA. **Celălalt versant** / Aura Christi. – București : Fundația Culturală Ideea Europeană, 2006. – 350 p.
11. CHRISTI, AURA. **Labirintul exilului** / Aura Christi. – București : Fundația Culturală Ideea Europeană, 2005. – 384 p.
12. CHRISTI, AURA. **Marile jocuri** / Aura Christi. – București : Fundația Culturală Ideea Europeană, 2006.
13. CIMPOI, MIHAI. **Prometeu și Pandora : Eseuri despre Ion Heliade-Rădulescu : Itinerar critic dâmbovițeano-basarabean** / Mihai Cimpoi. – Târgoviște : Bibliotheca, 2006. – 132 p.
14. CIMPOI, MIHAI. **Secolul Bacovia** / Mihai Cimpoi. – București : Ideea Europeană, 2005. – 180 p.
15. CIOBANU, VITALIE. **Anatomia unui faliment geopolitic : Republica Moldova** / Vitalie Ciobanu. – Iași: Polirom, 2005. – 408 p.
16. **Contrebande, fraude, trafics en tous genres: les autorités ont fort à faire aux frontières entre l'Ukraine et la Moldavie** // Les nouvelles de Roumanie. – 2006. – Sept-Oct. (Nr. 37). – P. 5.
17. COROBCA LILIANA. **Poezia românească din exil** / Liliana Corobca. – București: Institutul Cultural Român, 2006. – 403 p.
18. GÂRNEȚ, VASILE. **Intelectualul ca diversiune : Fragmente tragicomice de inadecvare la realitate** / Vitalie Gârneț. – Iași : Polirom, 2005. – 257 p.
19. HADÂRCĂ, ION. **Arta obsesiei : Versuri** / Ion Hadârcă. – Iași : Editura Fundației Culturale Poezia, 2005. – 112 p.
20. **Igor Smirnov réélu à la tête de la Transnistrie, en Moldavie** // Nouvel observateur. – 2006. – 11 dec.
21. **Jeunesse des PECO** / Alcătuitor: Franck Lepage. – Paris : Organisation Internationale de la Francophonie, 2006. – 304 p; Le Point. – 2006. – 22 juin.
22. MACAREVICI, VICTOR. **Cu epigrama trecem Prutul** / Victor Macarevici. – București: Univers Științific, 2006. – 120 p.
23. Meždunarodnyj proekt „Material'naâ i duhovnaâ kul'tura v mirovom istoričeskom processe”. VIII Meždunarodnaâ Krymskaâ konferenciâ po religiovedeniû, Sevastopol', 15-20 maâ 2006 g. Religioznoe mirovozenie v drevnem i sovremennom obšestvah : prazdniki i budni : Tezisy dokladov i soobšenij. – Sevastopol', 2006. – 76 s.
24. MILLOT, LORRAINE. **La Moldavie a le vin triste depuis que la Russie la boude** / Lorraine Millot // Liberation. – 2006. – 28-29 oct.
25. MILLOT, LORRAINE. **La Transnistrie à pas ferme vers Moscou** / Lorraine Millot // Liberation. – 2006. – 18 sept.
26. MILLOT, LORRAINE. **Ukraine - Moldavie: frontière sous surveillance européenne** / Lorraine Millot // Liberation. – 2006. – 19 oct.
27. NODÉ-LANGLOIS, FABRICE. **En jouant sur les separatismes de la region, la Russie trahit son évolution néo-impériale** / Fabrice Nodé-Langlois // Le Figaro. – 2006. – Sept.
28. **Petit République... qui fait peur à l'ogre européen** // Les nouvelles de Roumanie. – 2006. – Nr. 37. – P. 4.
29. RĂU, ALEXE. **Această salcie** / Alexe Rău // Poezia : Revistă de cultură poetică. – 2006. – Anul XII. – Nr. 2(36).

⇒ Bibliografie

---

30. RĂU, ALEXE. **Nacional'naâ programma „Pamât' Moldovy” : Ètapy razrabotki i realizacii** / Alexe Rău // Programma UNESCO „Pamât' mira” : deâtel'nst' bibliotek, arhivov, muzeev po sohraneniû dokumental'nogo nasledia. – Minsk, 2007. – p. 51-56.
31. RĂU, ALEXE. **SIBIMOL : Baze de date catalogafice** / Alexe Rău, Andrei Sușcov // Revista română de biblioteconomie și știința informării. – 2006. – Anul II. – Nr. 1. – P. 21-33.
32. SEREBRIAN, OLEG. **Dicționar de geopolitică** / Oleg Serebrian. – Iași : Polirom, 2006. – 339 p.
33. SOLOVIOV, VLADIMIR. **Petits et grands secrets d'un pays fantôme** / Vladimir Soloviov // Courier international. – 2006. – 7 juin. – P. 44-45.
34. SOLOVIOV, VLADIMIR. **Qui est réellement aux commandes à Tiraspol?** / Vladimir Soloviov // Courier international. – 2006. – 14-20 sept.
35. **The lie of the land : our correspondent learns of fraud most fowl** //The Economist. – 2007. – 18 mai.
36. THEDREL, ARIELLE. **Transnistrie, terre de tous les traffics** / Arielle Thedrel // Le Figaro. – 2006. – 24 mart.
37. **Transitions : La Moldavie : entre deux mondes?**. – Universitatea din Geneva : Institutul European, 2006. – 240 p.
38. ȚURCANU, ION. **Istoria: Receptare, cercetare, interpretare** / Ion Țurcanu. – Iași : Junimea, 2006. – 404 p.
39. VASILESCU, EMIL. **La Chișinău – Ediție jubiliară** / Emil Vasilescu // Biblioteca. – 2006. – Nr. 8-9. – P. 229-230.
40. VASILESCU, EMIL. **Magazin bibliologic** / Emil Vasilescu // Biblioteca. – 2006. – Nr. 8-9. – P. 267-268.
41. VENETTIS, COLIN J. „**Am mers la Cernobîl să constat valoarea vieții**” / Colin J. Venettis // Ziarul de gardă. – 2006. – 27 iul. – P. 5.
42. **Webism - Kunst aus sieben Ländern auf der Leine** // Baerwald Bote (Donnerstag). – 2006. – 8 iun.

⇒ Sumar

BIBLIOTECONOMIE. BIBLIOTECI.....	3
RELIGIE.....	16
POLITICĂ.....	18
ARTĂ. PICTURĂ.....	35
SPORT.....	38
ȘTIINȚA LITERATURII.....	40
BELETRISTICĂ.....	44
ISTORIE.....	59
APARIȚII EDITORIALE.....	63
BIBLIOGRAFIE.....	66

Bun de tipar: 29.08.08
Apărut: 2008

Coli de tipar: 8,5
Tiraj: 100 ex.

Tiparul sub comanda nr. 14,
executat la Imprimeria BNRM,
str. 31 August 1989, 78 A,
Chișinău